

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Andra Kammaren. N:o 12.

Onsdagen den 8 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 innevarande mars.

§ 2.

Anmäldes och godkändes dels statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 9, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar dels och lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 10, till Konungen, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen.

§ 3.

Ordet lemnades härefter till hans excellens herr statsministern Boström, hvilken yttrade: *Svar å interpellation.*

Kammaren har lemnat herr Branting medgifvande att till mig få framställa följande spörsmål:

»Är det regeringens afsigt att taga något initiativ för att värna svenske medborgares af ålder erkända föreningsrätt mot öfvergrepp?»

Det har naturligtvis varit mig angeläget att söka bereda mig närmare och så vidt möjligt opartisk redogörelse för de förhållanden, hvilka gifvit anledning till spörsmålet. I sådant syfte har jag fått del af den rapport, som afgifvits af kronofogden i Medelpads östra fögderi till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet. Jag torde bäst tillgodose kammarens önskningsar, om jag uppläser utdrag ur nämnda rapport.

Efter att hafva redogjort för åtskilliga tidigare föreningsars tillkomst och upphörande, yttrar kronofogden:

»Emellertid hade på hösten 1897 en fackförening här inom sågverksdistriktet kommit till stånd, lydande under »svenska såg-

»Svar å interpellation.
(Forts.)

verks- och brädgårdsarbetareförbundet», som har sitt högsäte i Gefle; och vid början af innevarande år existerade icke mindre än 15 stycken särskilda fackföreningar här vid sågverken med särskild distriktsstyrelse, den så kallade »arbetarekommunen i Sundsvall», och med en numerär, som torde uppgå till högst 1,000 personer af de bofasta arbetarne. Med tillämpning af de för fackföreningarne gällande stadgar, började under sommaren 1898 fackföreningarne göra bruk af sin magt. Så förckom att vid ett sågverk, Hörningsholm, egaren tvangs afskeda en faktor och vid ett annat, Gustafsberg, att verkets egare under hot af blokad och med förvägran att ens erhålla begärd betänketid, blef tvungen att till två arbetare, som voro medlemmar i fackföreningen och hvilka önskade utföra ett högre aflönadt arbete, plankbäring, än det mindre betalda brädgårdsarbete, verkseguren genom sina förmän anvisat dem, lemna det begärda arbetet. I begge dessa fall voro de för handen varande omständigheterna sådana, att arbetsgifvarne måste, för undvikande af betydlig förlust, låta fackföreningarne göra intrång i deras rättigheter.

Enligt samstämmiga uppgifter från flere sågverksegare blefvo derjemte utom fackföreningarne stående arbetare på allahanda sätt otillbörligt af föreningsmedlemmar bland sina arbetskamrater påverkade att inträda i fackföreningen, och flere fann sig nödsakade, då de ej på annat sättingo vara oantastade och af fackföreningsmedlemmar hotades med afstängning från arbete vid verket, att ingå i fackföreningen. Vidare har, enligt sågverksegarnes uppgift, till deras kännedom kommit, att »svenska sågverks- och brädgårdsarbetareförbundet», utaf hvilket fackföreningarne vid sågverken här på orten utgöra en afdelning, anslutit sig till det socialdemokratiska partiet, »landsorganisationen» kalladt.

I detta sammanhang torde böra erinras om att vid svenska fackföreningskongressens sammanträde i Stockholm under augusti månad 1898 beslöts att stadga obligatorisk anslutning till det socialdemokratiska partiet.

Kronofogden fortsätter:

»Sedan i anledning af förra årets erfarenheter några sågverksegare ansett sig böra träffa skriftligt aftal med sina arbetare om prislistor för närmaste tiden å de olika slagens arbete vid sina verk, inträffade, att »förbundet» genom utskickade ledare, åtföljde af, enligt förekomna tidningsnotiser, mer än 500 fackföreningsmedlemmar, infunnit sig vid ett af sågverken för att förmå ofvannämnda arbetare bryta sina nyss ingångna kontrakter om aflöningsförhållandena. Denna händelse, som delgifvits sågverksegarne på orten, synes hafva varit närmaste anledning till den konflikt mellan arbetsgifvare och arbetare vid härvarande sågverk, som nu pågår.

Efter upprepade öfverläggningar om lämpligaste sättet att utkämpa den strid, som otvetydigt förestod mellan arbetsgifvarne och

arbetareorganisationen, sådan den numera uppträdde, hade tvekan rådt, huruvida arbetsgifvarne genast borde börja kampen eller afbida tiden, men, då arbetsgifvarne antogo, att förlusten å ömse sidor borde blifva mindre ju förr tvistefrågan afgjordes, beslöto de att genast skrida till verket; och, efter att hafva enat sig om sättet för ett gemensamt uppträdande, utfärdade de till en början en anmaning till sina arbetare att genom namnunderskrifter å utlagda listor tillkännagifva, huruvida de gjorde gemensam sak med fackföreningsrörelsen eller icke.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Alltsedan uppmaningen till arbetarne att utträda ur fackföreningarne utfärdades, hafva emellertid icke några som helst rubbningar i arbetets vanliga gång vid de olika sågverken förekommit och icke ens en antydning till allmän ordning störande handling förmärkts bland arbetarne. Talrika möten och protestmöten hafva egt rum i anledning af arbetsgifvarnes cirkulär, men ett allmännare uttalande från arbetarnes sida torde icke vara att förvänta före måndagen den 6:te dennes. Emellertid hafva redan till i dag svar från arbetare vid flera verk hunnit afgifvas, såsom framgår af bilagda exemplar af Sundsvalls Posten. Rörande situationen för ögonblicket har jag större anledning ansluta mig till den uppfattning, ordföranden i sågverks- och trävaruexportföreningen i Sundsvall, grosshandlanden G. P. Braathen i Hofvid, tillkännagifvit, eller att konflikten skulle kunna i godo uppgöras, än biträda den mening, som särskildt af arbetarnes tidningsorgan, Sundsvalls Dagblad, framhålles, att en större arbetsinställelse är omedelbart förestående. Den bitterhet, sistnämnda tidning lägger i dagen under sin kamp för arbetarnes sak, må dock ingalunda tillskrifvas arbetarne sjelfva, ehvad de tillhöra fackföreningar eller icke, utan helt och hållet skrivas på deras sjelfgjorde ledares räkning.

På grund af den knappt tillmätta tid mellan nu pågående kronoppbördsstämmor, jag hunnit egna åt undersökningen af förevarande fråga, har jag icke varit i tillfälle att på flera än två af sågverken personligen samtala med arbetarne, och dervid erfarit af några, att de alls icke varit föremål för något slags påtryckning från fackföreningarnes sida, hvarken före sitt inträde i desamma eller, beträffande några, som numera utgått ur fackföreningen, efter utträdet; af andra deremot, att de varit utsatta för mer eller mindre närgången agitation från fackföreningsmedlemmar, och uppgaf en arbetare, som efter cirkulärets utfärdande utträdt ur föreningen, att han blifvit af en fackföreningsmedlem hotad med följande ord: »bed till Gud, när du lägger dig om qvällen, för det är osäkert, om du får stiga upp med lifvet». I öfrigt erhöj jag den uppfattningen, att en stor del af arbetarne ingått i fackföreningarne därför, att deras kamrater gjort det, och utan att närmare klargöra för sig, hvilka föreningens verkliga syften voro; att den omtalade påtryck-

Svar å interpellation.

ningen hufvudsakligen synes blifvit öfvad mot mindre sjelfständiga personer, sannolikt i den tanken, att desse lättare skulle låta öfvertala sig, men att de mera sjelfständiga bland arbetarne gjort sin personliga uppfattning respekterad, antingen de stått utom fackföreningarne eller varit medlemmar af desamma.»

Rapporten är dagtecknad Sundsvall i Medelpads Östra kronofogdekontor den 4 mars 1899.

Meddelanden från Halland äro af ungefär enahanda beskaffenhet. Arbetsgifvarne anse sig ej kunna i sitt arbete behålla arbetare, som tillhöra fackföreningar.

Af hvad sålunda framgår af den tillgängliga officiella rapporten och efter att hafva tagit del af hvad som i ortstidningarne i frågan blifvit från ömse sidor anfördt, kan jag ej finna att arbetsgifvarne äro emot, att deras arbetare äro medlemmar af föreningar, men de önska ej se dem såsom medlemmar af en sådan förening, der de faktiskt lemnat bestämmanderätten öfver sina handlingar till utomstående, i synnerhet när denna förening anslutit sig till det socialistiska partiet. Striden utgör således i sjelfva verket åter en strid om magten mellan föreningar af arbetsgifvare och föreningar af arbetare. Arbetsgifvaren vill hafva i sin hand att sjelf bestämma, under hvilka villkor han vill i sitt arbete använda en arbetare; och denna arbetsgifvarens rätt är lika obestriddig, som arbetarens att sjelf bestämma, hos hvem och på hvilka villkor han vill arbeta.

Med denna min uppfattning är det klart, att jag ej finner något initiativ från regeringens sida behöfligt; och den omständigheten att anledningen till striden nu gifvits af arbetsgifvarne kan ej påkalla något ingripande från regeringens sida, lika litet som något sådant ifrågasatts, då vid föregående strider anledningarne till dessa gifvits af arbetareföreningar.

Regeringen synes böra vid detta tillfälle, likasom vid föregående af enahanda art, tillse, att gällande lagbud ej varda ostraffadt öfverträdna, på samma gång den upprigtigt hoppas, att det skall lyckas det sunnda omdömet och den goda viljan att finna en lösning på den började striden, hvilken medför skada och förlust ej blott för de olika parterna, utan ock för det allmänna.

Vidare anförde:

Herr Branting: Herr talman! Mina herrar! Jag har först att på öfligt sätt till hans excellens herr statsministern framföra mitt tack för det svar, som han behagat lemna på mitt spörsmål. Men om herr statsministern föreställer sig, att de bravorop, som här nyss genljödo, skola vinna genklang bland de djupa leden af svenska folket, så tror jag, att han helt och hållet misstagit sig i det afseendet.

Den framställning, han först lät oss få del af, var grundad på en rapport, som var inlemnad af kronofogden på platsen, och hvar och en, som hörde densamma, kan icke hafva fått något annat intryck än det, att denne tjänsteman har öst i högsta grad ensidigt ur arbetsgifvarekällor i sin redogörelse. I allt fall blef hela den framställning, han på så vis kommit till, så godt som fullständigt vederlagd genom de sista uppgifterna, som han meddelade angående de svar han fått, då han rådfrågade arbetarne, och då han på det hela fick det intryck, att inga som helst olagligheter skett. Ty jag föreställer mig dock, att ingen skall kunna fästa något afseende vid löst tal om enskilda yttranden, som skulle hafva fäls om hot från någon fackföreningsmedlem emot någon, som utgått ur fackföreningen. Detta är ju ingenting annat än sqvaller, och jag endast förundrar mig öfver att det fått plats i en officiel rapport.

Svar å interpellation.
(Forts.)

På det stora hela vitsordar dock, som sagdt, kronofogden, att det icke från arbetarnes håll existerat någon påtryckning till förmån för fackföreningarne.

Hvad för öfrigt beträffar det, som han i denna rapport framhåller såsom anledning till den strid, som nu pågår, så synes mig verkligen i allra högsta grad förunderligt och på samma gång karakteristiskt, att alla dessa anklagelser mot fackföreningarne för vissa deras åtgöranden under år 1898 icke med en stafvelse åberopats i det cirkulär, som gaf anledning till konflikten. Der talas icke om att det förekommit vissa konkreta fall, der fackföreningarna begått öfvergrepp mot arbetsgifvarne, och detsamma går icke alls in på denna fråga, utan detta cirkulär, som jag här håller i min hand och hvilket först utfärdades af disponenten Enhörning på Kubikenborg och sedan utfärdats på de flesta ställen inom Sundsvalls-distriktet, innehåller uteslutande allmänna resonnementer angående den rätt, som arbetsgifvare kunna hafva att motsätta sig en föreningsrörelse, som icke konvenerar dem. Det talas der om åtskilligt, som jag strax skall komma till, men icke något om alla dessa omständigheter, som uti kronofogdens rapport framhållits och genom hvilka han försöker att kasta en skugga på fackföreningarna såsom de, hvilka genom vissa bestämda åtgärder i fjol skulle varit vållande till den nu ifrågavarande striden.

Med detta vill jag konstatera, att arbetsgifvarnes stridsförklaring står blott såsom en utmaning, framkallad af deras betraktelse-sätt af föreningsrätten.

Hvad då denna föreningsrätt beträffar, vill jag väl ändå föreställa mig, att det uti herr statsministerns ord låg ett slags, lät vara ytterst indirekt, erkännande af densamma. I tider sådana som dessa får man vara tacksam för äfven de minsta medgifvanden från det magtegende hållet, alltså äfven för att man åtminstone ej för närvarande har för afsigt att rent af med lagens arm söka förbjuda vissa slags föreningar. Emellertid är det klart, att skall en föreningsrätt kunna sägas verkligen existera, måste den innebära individens

Svar å interpellation. rätt att *sjelf* välja en förening, i hvilken han vill ingå. Den måste innebära helt och fullt denna rätt och får ej vara kringskuren af någon rätt för vare sig arbetsgifvare eller annan att föreskrifva mig med hot eller tvång, i hvilken förening jag får ingå eller i hvilken jag icke får ingå. Detta ligger så i sakens natur, att det icke gerna kan bestridas, och det bör vara sjelfva förutsättningen för att man skall tala och kunna tala om någon föreningsrätt. För visso ligger det i arbetsgifvarnes rätt, såväl som i hvilken annans som helst, att söka med öfvertygelsens medel och genom att gifva skäl för sina åsichter förmå arbetare eller andra att afhålla sig från vissa föreningar och kanske att ingå i andra. Men det är skilnad mellan att bjuda argument för sin åsigt och att bakom dem ställa hotelser, tvång, förlust af brödet såsom det yttersta medlet, i det man säger: lyssna nu till hvad jag vill säga, och känner du dig ej öfvertygad, så vet, att jag i alla fall har medel att tvinga dig, ty då får du välja mellan att få fortsätta arbetet och att stanna kvar i din förening.

(Forts.)

Under den strid, som nu börjat i Sundsvallsdistriktet, var det först tal om att föreningsrätten skulle helt och hållet tagas bort, men när man märkte, att detta ej slog an i landet, att opinionen alltför starkt reste sig mot det brutala cirkulär, som gaf uppslaget till striden, så har det på några håll från arbetsgifvarnes sida framhållits, att de ej voro motståndare till föreningsrätten, icke ens till fackföreningarna, utan motståndare blott till dessas sammanslutning, endast till svenska sågverks- och brädgårdsarbetareförbundet. Man har sålunda de senaste dagarne erbjudit arbetarne att ingå i ett slags motföreningar, att bilda isolerade fackföreningar för hvarje verk, hvilka skulle ega utse förtroendemän för att underhandla med arbetsgifvarne och för dem framföra arbetarnes önskningsar.

Ja, detta låter ju som om det vore en föreningsrätt, men tänkom efter hvad det betyder. I händelse af en konflikt, om arbetarne hafva något yrkande, som de hålla på, men arbetsgifvarne säga nej, hvad betyder i en sådan konflikt en fackförening af detta slag? Den har inga nämnvärda tillgångar, och det är dock möjligheten att uppbringa sådana, som gifver stöd åt fackföreningsrörelsen, såsom hvar och en mycket väl vet. Det är den gemensamma solidariteten, som är fackföreningsrörelsens stöd, sträckande sig först ut öfver hela fackets organiserade arbetare och i strider af större omfattning öfver de särskilda fackens gränser. Denna framställning angående isolerade fackföreningar blir sålunda en inbjudan till arbetarne att undandraga sig kamraters stöd, att stå ensamma, utan att hafva något bakom sig, som de i nödfall och, i händelse man ej kan i godo komma öfverens om arbetsvilkoren, kunna stödja sig på och trygga sig till. Det blir sålunda en afklippning af solidaritetsbandet, detta som arbetsgifvarne i Sundsvall nu uppmanat arbetarne till, och detta under förklaring att de visst ej vilja kringskära föreningsrätten!

Men af detta solidaritetsband, som består i fackföreningsförbundet, i att arbetarne i samma yrke inbördes sluta sig samman, följer af sig sjelf en viss *rätt till kontroll* från de utomstående arbetarne öfver att deras kamrater ej rusa åstad med en strejk i ogjordt väder, och denna rätt till kontroll är tydligen uttryckt i de förste stadgarna för det smädade svenska sågverks- och brädgårdsarbetareförbundet, hvilka jag här håller i min hand. Der stadgas i åttonde paragrafen angående arbetsnedläggelse:

»Alla strejker rörande lönefrågor underställas förbundsstyrelsens pröfning. Innan lönestrejk utbryter, skall förbundets förtroendeman eller i hans frånvaro den styrelsen utser besöka platsen för att om möjligt i godo ordna förhållandena. Skulle det ej lyckas, eger förtroendemannen rätt att i samråd med afdelningens styrelse besluta, om arbetsnedläggelse skall ega rum. — — — Strejker, förorsakade af förföljelse och afskedande af oförvitliga kamrater, kunna nog komma i fråga, men böra i det längsta undvikas». Och så står till sist: »Till lockouter, förorsakade antingen genom arbetarnes anhållan om våra minimifordringars uppfyllande eller att genom lockout söka hindra föreningsrätten, skola alla förbundets krafter till motstånd häremot koncentreras».

Det är sålunda utaf sjelfva organisationens natur gifvet, att om arbetarne skola kunna få någon hjälp, som är något att lita sig till, det ej räcker, att de enbart organisera sig i isolerade fackföreningar, utan dessa föreningar måste stå i inbördes sammanhang. Deraf följer åter, att det måste finnas en central myndighet, som icke föreskrifver eller befäller eller, såsom jag tror att kronofogden uttryckte sig, »de enskilda fackföreningarna lyda under», men som har till uppgift att *representera helheten* af förbundets intressen och att, såsom det står i stadgarna, ingripa på de ställen, der en konflikt håller på att utbryta, för att om möjligt i godo ordna förhållandena. Det är der, som vi också få fram naturligheten af den »inblandning af främmande element», som det talas så mycket om från arbetsgifvarehåll och som gammaldags arbetsgifvare hafva så svårt att förstå.

Genom sin organisations egen natur drifvas och tvingas sålunda arbetarne till att hafva någon förtroendeman, hvilken de lemna i uppdrag att bevaka hela organisationens intressen. Dessa förtroendeman äro valda på kongressen, der alla föreningar äro representerade i förhållande till sin storlek. De äro sålunda valde af arbetarne sjelfva, de arbetare, som påkalla deras hjälp, hafva varit med och valt dem. Man skulle nu kunna fråga, hvarför arbetarne ensamma skulle vara utestängda från den alla svenska medborgare tillkommande rätten att, i fall de då önska, representeras af någon annan, af ombud, af någon som de sjelfva utse. Det är dock just denna rätt, som man genom sina handlingar så många gånger tydligen visar, att man ej vill tillerkänna arbetarne. När arbetsgifvarne i Sundsvall exempelvis tillbakavisade den framställda begäran af sågverks- och

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

bräddgårdsarbetareförbundets förtroendeman och landsorganisationens ordförande om ett samtal, så var ju detta ett tydligt bevis för att de för sin del icke ville låta arbetarne få den rätten att låta sig representeras af andra. De förklarade sig vilja endast direkt underhandla med arbetarne, utan att gifva dem denna ombuds rätt, som eljest ej brukar bestridas.

Detta uttömmar emellertid ej hela saken, utan ytterligare tillkommer den omständigheten, att arbetarne i många fall rent af *tvingas* att låta sin talan föras af andra. Ty det finnes många arbetsgifvare, hvilka genom trakasserier eller på annat sätt tagit hämd på personer bland sina egna arbetare, hvilka af kamraterna utsetts att föra deras talan. Alltför många exempel har en bitter erfarenhet skänkt arbetarne på att, när några af dem gått fram till kontoret för att föra hela gruppens talan, dessa sedermera suttit ganska löst på sina platser, och därför hör man många gånger från arbetarne svaras, att de ej sjelfva våga framföra sina önsknings, utan *måste* göra det genom utomstående, som arbetsgifvarne ej direkt kunna komma åt.

Det invändes emellertid emot den arbetarnes rätt till föreningsväsende, som ej ens från regeringsbanken bestreds, om den också ej derifrån erkändes, det invändes från regeringsbanken, att emot denna rätt står arbetsgifvarnes »lika goda» rätt, såsom orden visst fölla sig, att till sina arbetare välja de personer, som de sjelfva finna för godt. Det förefaller mig dock, att man skall hafva utaf öfverklassynpunkter i någon mån tillstoppade öron för rättskänslans mera fina strängar, om man verkligen på allvar vill likställa den rätt, som arbetarne hafva att utöfva sina medborgerliga rättigheter och ändå få verkställa sitt arbete, med den, som en arbetsgifvare har att efter sitt godfinnande välja personer, hvilka på förhand förbinda sig att ej utöfva vissa medborgerliga rättigheter. Ser man djupare på detta, så innebär det ju i sjelfva verket, att man öfverför handverkets och det mindre jordbrukets små och personliga förhållanden på den moderna storindustriens alldeles grundväsentligt olika förutsättningar.

Det talas ofta, såsom ett likställt exempel, om att man ser annonser om t. ex. troende tjenare, som önskas på ett visst håll, och att ingen stöter sig på att vissa husbondefolk sålunda vilja uppställa till och med religiösa skrankor, inom hvilka de önska göra sitt val af tjenare. Ja väl, så länge förhållandena äro af den personliga art, som de förr i tiden voro i arbetsaftalet i allmänhet och som de ännu äro i det personliga tjenareförhållandet, så blir det dock en mängd husbönder, inom hvilka de arbetssökande hafva att välja, och om dessa ej hafva utsigt på ett håll, så återstå dock många andra, der de kunna lyckas bättre. En troende finner husbönder, som han kan vända sig till, andra mera verldsligt sinnade finna husbönder, som ej lägga an på att finna en religiös uppsyn på sina tjenare. Allt detta kan ordna sig, därför att förhållandena

ändå äro någorlunda likställda, så att, om den tjenstsökande ej får en plats, han kan få en annan, och mot husbondens rätt att vråka och välja svarar tjenarens att bland rätt många välja och söka den tjänst, som passar honom.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Men huru helt annorlunda ställa sig ej förhållandena i den moderna storindustrien! Hvilken kan säga, att det der är fråga om ett sådant personligt val, att det der gäller, hvilken uppsyn en arbetare skall hafva, hvilket sätt att vara, hvilka åsigtter att föra till togs, så att det konvenerar och behagar hans arbetsgifvare! Han är ett nummer i en stor fabrik, och det är såsom nummer den och den han är känd af arbetsgifvaren, om denne öfver hufvad känner honom, något som han mångenstädes redan icke gör, och i stort sedt blir detta mer och mer fallet. Hvad der kan fordras från arbetsgifvarnes sida, det blir icke längre denna personliga samstämmighet, denna personliga likformighet uti uppfattning, som gör samlifvet behagligt, utan det är helt enkelt den *arbetsprestation* och *duglighet i arbetet*, utan hvilken man icke kan begära att arbetsgifvaren skall vara belåten med sina arbetare. Men arbetsprestationen och dugligheten är det ju icke alls som striden här gäller, utan här är endast fråga, huruvida en arbetare, som tager en plats, skall hafva rätt att *utom* sitt arbete tillhöra en förening, hvilken han sjelf behagar välja och bestämma.

Det är således af denna fullständiga förvandling utaf det industriella samhällslifvet, från småproduktion till storproduktion, som det följer och måste följa ett upphäfvande så småningom af den patriarkaliska rätten, som arbetsgifvaren har haft i forna dagar, att vara mera personligt bestämmande i afseende på huru hans arbetare skola förhålla sig och bete sig uti lifvets öfriga frågor utom arbetet. Och därför förstär jag sjelf också ganska väl, att många, som lefva helt och hållet inne uti föreställningskretsen ifrån de små förhållandenas tid, så ofantligt lätt begå det felslutet att öfverflytta dessa personliga förbindelser till den nutida storindustriens helt annorlunda beskaffade förhållanden. Men det är derför också som man icke kan, icke har rätt att, såsom herr statsministern sade, likställa arbetsgifvarens rätt att välja sitt folk efter vissa allmänna synpunkter med den rätt, som arbetaren bör hafva i ett fritt samhälle att kunna få det arbete han kan och är skicklig uti, alldeles oberoende af om han sedan vill göra bruk eller icke af sina medborgerliga rättigheter, t. ex. föreningsrätten.

Men, svarar slutligen herr statsministern, det må nu vara ganska beklagligt, att det sker i arbetsaftalet sådana konflikter, som här är fallet — och jag skall gerna instämma med honom deruti, att vi alla kunna önska, att dessa konflikter, framkallade som de nu äro af arbetsgifvarne, måtte kunna biläggas — men icke angår dock detta *staten*. Icke kan *lagstiftningen* göra någonting åt dessa förhållanden, som äro beroende på det enskilda aftalet och der det icke är rätt att samhällsmagten griper in.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Ja, jag kan nu icke för min del finna annat, än att med de förändrade förhållanden, som allt mera inträda uti samhället, med den kapitalöfvervigt, som står hotande i bolags form eller i enskild mans ego gent emot de enskilda medborgarne, som icke hafva tillgång till kapital, det blir nödvändigt att staten inskrider så till vida, att den föreskrifver, att icke *alla* arbetskontrakt — hvad det än må stå i dem — äro utan vidare giltiga från statens synpunkt. Redan nu stadgar ju vår lag bestämdt förbud mot att man skall få sälja sig till slaf. I fall det faller någon in att skriva ett kontrakt med en annan helt enskildt derom, kan visserligen ingen menniska förhindra honom att sätta upp ett sådant på papperet. Men det har ingen gällande kraft inför svenska lagen; det betyder ingenting mer, än papperet är värdt. Det förbinder honom till ingenting.

Den grundsatsen finnes på andra håll ock. Vår lag förbjuder t. ex. någon att inverka på obehörigt sätt vid riksdagsmannaval. Den tanken ligger icke alls så fjerran, att en arbetsgifvare ålade sina arbetare kontraktsenligt att i afseende på riksdagsmannaval följa hans anvisningar. Värre utslag af patriarkalisk upplyst despotism — eller mindre upplyst — har man nog kunnat tänka sig och se, än detta skulle vara; men vår lag har funnit skäl i det fallet att stadga ett bestämdt förbud. Det fria aftalet, kontraktsaftalet, är icke oinskränkt fritt på den punkten, därför att det skulle inskränka på medborgerliga rättigheter, hvilka staten, samhället har skyldighet att se till att de icke kränkas genom enskilda personers öfvergrepp.

I sjelfva verket har staten precis samma intressen utaf upp-rätthållandet af arbetarnes föreningsrätt, som den har utaf den skyddslagstiftning, hvartill några svaga ansatser här i landet begynt och som man väl får hoppas, under påtryckning från utlandets erfarenheter och ifrån arbetsklassen i Sverige, komma att så raskt som möjligt fullföljas. Äfven der är det fråga om ett ingripande uti arbetsgifvarnes rätt. När en fabrikant har en helsovådlig fabrik, kan det visserligen sägas, och det invändes ock, när fråga om en skyddslagstiftnings införande väcktes, att arbetaren har i sitt »fria» skön att låta bli att gå dit och taga arbete. Men staten var då *icke* tillfredsstäld med detta slags frihetsbegrepp och det resonnementet. Staten fann för godt att inskrida och bestämma, att dess tjänstemän, statens organ, skulle få komma och tränga sig in på arbetsgifvarens hittills fridlysta mark och hafva rätt att bestämma och dekretera, åläggga honom den ena föreskriften före och den andra efter, huru han skall hafva det stäldt och ordnadt, så att icke hans arbetsaftal blir alltför tryckande och mördande och svårt för en arbetare, som der arbetar.

Ur hvilken synpunkt har nu samhället tagit sig denna rätt att så genom skyddslagstiftning ingripa, om icke just ur den, att *samhället har ett bestämdt och direkt intresse* af att dess kroppsarbetande talrika befolkning icke tryckes ned på en sådan låg lefnadsstandard,

icke kommer i ett sådant beroende, att den förstöres i förtid, att den utsättes för olycksfall, decimeras genom sjukdomsalstrande ämnens inverkan uti osunda fabriker o. s. v. Nåväl! Precis samma tankegång är det som staten bör följa, när den vidgår hvad som efter min uppfattning, i motsats till regeringens, är dess skyldighet, nemligen att se till, positivt se till, att föreningsrätten icke kränkes. Ty der är det, om någonsin, en *hjelp till sjelfhjelp*, som just kräfves ifrån statens sida: den hjälpen till arbetarnes sjelfhjelp, att de genom sina föreningar skola kunna hålla uppe sin lefnadsstandard, och förbättra den också, der det är af behöfvat påkalladt, med ett ord att de skola genom sitt föreningsväsen vara starka nog att mot kapitalmaktens växande tryck kunna försvara sin rätt att lefva som människor.

Det är icke likgiltigt, mina herrar, för staten, huruvida denna föreningsrätt finnes eller icke. Den är arbetarklassens värn för dess lefnadsställning, och en sådan sak kan icke vara för samhället likgiltigt. Det är att beklaga, att från regeringsbanken intet hopp har gifvits åt dem, hvilka rundt i landet i dessa dagar på flera ställen kämpa eller bereda sig att kämpa för en så dyrbar medborgerlig rättighet.

Man har fått veta, att ingen ämnar inskrida mot dem, för så vidt de hålla sig inom laglighetens rämärken. Det är godt och väl. Men det hade kunnat begäras *något mera*. Det hade kunnat begäras, att en framsynt regering hade sett, att det är verkligen en för samhället viktig sak, som står på spel här, att här är fråga om en för vårt svenska arbetande folk dyrbar rätt, hvilken icke *får* det förmenas; och om den hotas på så brutalt, så påtagligt sätt, som här skett, borde det ock för samhällets ledande män varit en pligt att säga ett gif akt åt dem som så göra.

Hans excellens herr statsministern har föredragit att icke säga det ordet. Lika så väl som förra gången han hade ordet här i kammaren, för att besvara en interpellation, har han låtit alla de möjligen befintliga illusioner ramla, som kunde förefinnas om att regeringen skulle vilja taga en ansats till att ställa sig öfver partierna, att icke blott betrakta sig som ett verkställande utskott för de besittande klassernas intressen, utan också se något till det hela och se till dem, som icke uti denna sal äro företrädde och ännu mindre i salen bredvid. Jag beklagar, att regeringen icke så har fattat sin uppgift. Jag beklagar, att den har velat vara äfven uti detta svar, trots en skenbar opartiskhet, en klassregering.

Herr Restadius: Det har af den näst föregående talaren blifvit uppgifvet, att ändamålet med den interpellation, som han framställt, skulle vara det att fästa regeringens uppmärksamhet på, att enligt afåtna cirkulär till arbetare i trakten af Sundsvall arbetsgifvarne inom trävarurörelsen icke ville tillåta arbetarne att, på sätt som skett, sluta sig tillsammans i s. k. fackföreningar, och härigenom

Svar d interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

skulle, menar herr Branting, en kränkning ega rum af den obestriddiga rätt, som enligt sakens natur och urgammal praxis tillkommer arbetarne. Detta är, enligt det sjelfvalda ombudets påstående, meningen med de cirkulär, som här blifvit afgifna. Men rådfrågar jag åter den andra parten, så uppgifvas anledningarna vara andra, och hans excellens herr statsministern har redan antydt, att enligt vederbörande kronofogdes utlåtande andra syftemål dermed afsåges. Jag är jemväl i tillfälle att meddela några sådana, och jag vill desto hellre fästa uppmärksamheten på dem, som herr Branting af naturliga skäl alldeles icke velat antyda dem och för den skull lemnat desamma med tystnad å sido.

Nya Dagligt Allehanda för den 6 i denna månad innehåller en berättelse, afgifven af två ledande män inom Sundsvalls trävarurörelse. Den ene, chefen för Skönviks aktiebolag, uppgifver, att afsigten med dessa cirkulär var att förekomma den socialistiska rörelsens inträngande i arbetareföreningarna, att det var långt ifrån någon afsigt hos honom eller andra arbetsgifvare att vilja hindra arbetarne att sluta sig tillsammans, för såvidt arbetarne icke stälde sig under socialdemokraternas lydno, att bolaget var villigt att, derest föreningen inom sig utsåge ombud, med dem ingå i underhandlingar för lösning af sådana frågor, som röra arbetarne och arbetsgifvarne. En annan ledande man inom sågverksindustrien, chefen för Sundsvalls trävaruförädlings- och exportbolag, försäkrar ock alldeles bestämdt, att afsigten med hela denna rörelse var att söka göra front mot den mer och mer omkring sig gripande socialistiska rörelsen, och, tillägger han, derest sådant icke sker, skall snart den dag stunda, då det är arbetstagarne, som gifva arbetsgifvaren föreskrifter, hvilka han är skyldig att underkasta sig.

Nå väl, säger man, låt så vara, att dessa två anse, att det är en socialistisk rörelse, som insmugit sig i dessa fackföreningar, men kan verkligen påståendet härom ledas i bevis? Äfven derom har hans excellens herr statsministern gifvit en antydning, och jag vill ytterligare amplifiera den uppgiften med hvad som förekommer i tidningen Aftonbladet för den 8 augusti 1898. Der lemnas en redogörelse för hvad som förekom vid svenska fackföreningskongressen, och det meddelas uttryckligen, att det beslutet fattades med 175 röster mot 83, att det vore *fackföreningarnas ovilkorliga skyldighet att inom tre år ansluta sig till den socialistiska rörelsen.*

Deraf måste det vara tydligt, att då fackföreningarna med iakttagande af de former, som anses vara för dem bindande, fattat ett dylikt beslut, så är meningen dermed, att socialisterna ytterligare skola tränga sig in bland arbetarnes led och der drifva den politik, som främjar deras mål.

Hvad detta mål kan vara, derom äro meningarna delade, och derom lemnas ock ofta olika uppgifter. Kortast och kraftigast har det blifvit sammanfattadt i ett yttrande, som, enligt hvad i tidningar omförmäls för några år sedan, afgafs i ett tal till arbetarne

vid Horndals bruk å ett möte, som hölls i anledning af den bekanta *Svar å interpellation.*
Norbergsstrejken. Mina herrar, detta tal är kort, men det är så betydelsefullt, att jag anser min pligt vara att få det till kammarens protokoll bevaradt. Det heter i detta tal: »Man säger om oss socialister, att vi vilja hafva allmän rösträtt, att vi vilja skaffa bort statskyrkan o. s. v., ja, men det är dock icke endast detta vi vilja. Den allmänna rösträtten är för oss blott inkörsporren till en ny tingens ordning.

(Forts.)

Jag skall omtala, hvad vi socialdemokrater kommit öfverens om. Vi skola bilda fackföreningar öfver hela den civiliserade världen. Inom dessa skola vi bilda skytteföreningar. Och då vi hunnit få dessa organisationer fast fotade, skola vi anordna en storstrejk, omfattande alla civiliserade länder i världen. Om drönarne då icke vilja maka åt sig, skall det blifva till gagn för oss arbetare att kunna handtera gevären.

Ty hvarken den kejsrerliga, den kungliga eller den republikanska styrelsen duger, utan det måste vändas upp och ned på allting.

Det måste införas en ny tingens ordning, så att ingen rår om något, men alla rå om allt.»

Mina herrar, det är ingen yngling, som i ungdomlig yra uttalat dessa ord, det är ej heller någon okunnig man, som ej förstätt att våga orden, ej begripit deras värde, då han, om ock i förtäckta ordalag, velat antyda, att syftmålet kan och bör med blod vinnas. Nej, det är en nuvarande ledamot af denna kammare — hans namn är Branting. Mina herrar, tänker jag på, att sådana ord blifvit af en af socialisternas koryféeer uttalade, tänker jag vidare på, hvad öfverallt framkommer om de socialistiska lärosatserna, så tror jag icke, att jag tager vilse, då jag säger, att det yttersta syftmålet med socialisternas verksamhet är att sönderkrossa samfundslifvets fundamentala stöttor och bringa allt i det kaos, som enligt skapelsehistorien var rådande, innan det förlossande ordet »varde ljus» blef utsagdt. Kunna herrar socialister — hvilket jag icke tror — sönderbryta den bestående ordningen, visst är dock: ljuset skänka de aldrig åter.

Nu frågar jag, om de personer, som sökt att utan hänsyn till deraf möjligen uppkommande ekonomiska uppoffringar sätta en dam för den socialistiska rörelsen, böra klandras därför, eller om man icke fastmer bör anse, att de gjort sig om fäderneslandet väl förtjenta. Med hvad jag nu sagt har det, mina herrar, ingalunda varit min afsigt att på minsta sätt ifrågasätta eller förringa betydelsen af arbetarörelsen, då den ledes rätt och då den får vara i fred för tillskyndare från andra håll. Jag är lycklig nog att kunna förete bevis, att de fördelar, som herr Branting förklarar sig vilja med fackföreningarna åstadkomma, verkligen blifvit vunna, utan att socialisterna derved fått hjälpa till eller ens vara med. Jag väljer mina exempel från det land, der arbetareorganisationen vunnit sin största fulländning, nemligen England. Genom tre akter, nemligen

Svar å interpellation.
(Forts.)

en af år 1871 och två af år 1875, har denna sak blifvit i lag ordnad. Genom den första akten, Trade union act, föreskrifves, att fackföreningar skola som juridiska personer anses, genom den andra akten förklaras, att personer ega att sluta sig tillsammans i fackföreningar samt, derest de anse sina intressen förnärmade, vidtaga åtgärder för att tillvarataga sina intressen, samt att de icke skola anses derigenom hafva begått något straffbart, allt likväl under det uttryckliga förbehåll, att föreningens medlemmar icke företaga någon handling, som, derest den af enskilda personer beginges, skulle för brott anses. Den tredje lagen, Friendly societies act, afser normerande och reglerande af understödsföreningar och dylikt.

Under skyddet af dessa lagar ha i England fackföreningarna så utvecklats, att, då medlemsantalet år 1875 uppgick till i jemna tal 3,400,000, detsamma år 1889 besteg sig till 6,700,000, och de fonder, som af fackföreningarna disponerades, uppgingo år 1875 till 169 millioner, men år 1889 till 369 millioner. Tiden medgifver mig icke att här närmare redogöra för de engelska fackföreningarnas organisation. Jag vill dock i korthet nämna några ord om två sådana, som kunna anses synnerligen betecknande för de engelska fackföreningarnas ställning.

Jag vill då först yttra något om den äldsta af de engelska fackföreningarna, grundad år 1834, och afseende dem, som bygga båtar af jern, samt sineder. År 1891 uppgingo dess fonder till 3½ millioner kronor. Ändamålet med dess verksamhet angifves vara att bilda en fond, som kan användas till hjälp för arbetare vid olycksfall, vid sjukdom, vid arbetsbrist eller vid tvister mellan arbetare och arbetsgifvare m. m. Inskriftningsavgifterna utgöra mellan 7 och 11 kronor och veckoavgiften 90 öre. Utgifterna för år 1891 uppgå till endast 1½ procent af årets inkomster. Inom denna förening förekommer alldeles icke något tal om politik eller socialism.

Jag skall vidare tillåta mig att anföra några detaljer om en af de nyare fackföreningarna i England, nemligen skoarbetareföreningen. Denna förening har enahanda uppgifter som den nyss omnämnda, men dertill komma äfven: åstadkommande af sunda och passande verkstäder — en uppgift, som herr Branting nyss berörde —, så vidt möjligt är, en likartad aflöning, förkortning af arbetstiden, understöd af medlemmar, som söka arbete, och användande af alla lagliga medel för medlemmarnes sociala, moraliska och fysiska uppfostran. Ja, detta är målet för deras sträfvanden, och så länge detta är målet, kan ingen allvarlig människa annat än med lifligt intresse följa arbetarne i dessa deras sträfvanden.

Men, mina herrar — och nu komma vi till den fråga, som herr Branting gick förbi — hvad hafva socialisterna för betydelse i de engelska fackföreningarna? Ja, herr Höjer runkar nu visserligen på hufvudet, men jag har säkra uppgifter om saken. Det får vid sammanträdena icke förekomma tal om politik och ännu mindre om socialism, och jag är i tillfälle att meddela herr Höjer,

hvilken ringa betydelse socialismen har för England. År 1883 stiftades ett förbund, kalladt Fabian Society, hvilket har till uppgift att sprida socialismens lärdomar i England och dermed lyckliggöra den engelska allmänheten. Ja, mina herrar, detta förbund har så utvecklats sig, att det år 1891 egde mellan 3 och 4 hundra medlemmar, och hvad detta ringa antal betyder i ett land sådant som England, torde ej särskildt behöfva påpekas.

Och huru hafva dessa engelska fackföreningar i stort sett verkat? Jo, just det förnuftiga målet för sina sträfvanden hafva de i allmänhet uppnått. Der förekomma ej heller dessa upprörande historier, hvarom vi ofta läsa i de svenska tidningarne, huru personer, som icke velat ansluta sig till fackföreningarna, blifva på allt sätt kränkta i sin frihet och sjelfbestänningsrätt. Ett vittne, som hördes inför en parlamentarisk arbetarekommission, förklarade å arbetarnes vägnar: vi vilja icke tvinga, utan vinna icke-medlemmar af föreningen. Detta är ett ärligt ord, som hvar och en bör rätt uppskatta. En tillsyningsman för arbetarne — en person, som synes ungefärligen motsvara våra yrkesinspektörer — förklarade inför en dylik kommission, att der en fackförening ledes af förståndiga män, så är fackföreningen lika mycket till nytta för arbetsgifvarne som arbetarne.

Längre vågar jag icke upptaga kammarens tid med en redogörelse för den intressanta lagstiftningen i England. Men af hvad jag redan sagt torde framgå, att arbetarne kunna, utan att ingå i någon upprörande förbindelse med socialismen, nå det mål, som önskvärdt är, och att den strid, som förestår eller synes förestå mellan arbetare och arbetsgifvare, då kan förlora sin spets, och ett förnuftigt ordnande af förhållandena mellan arbetsgifvare och arbetare kan vinnas, utan att samhällets bestånd derigenom äfventyras, och jag vågar antaga, att derest den svenske arbetaren ville lösa detta förbund, som nu af en eller annan anledning synes slutet mellan honom och socialismen, så skall hvarje välsinnad man i Sverige med upprigtigt hjerta och kraftigt bistånd följa arbetaren i hans bemödanden att fylla de kraf, som han eger rätt att få fyllda.

Herr Meyer: Interpellanten har såväl uti den fråga, hvilken han framställt till hans excellens herr statsministern, som ock uti sitt nyss hållna anförande påstått, att arbetarnes föreningsrätt blifvit i vissa uppgifna fall kränkt, och han har påfordrat, att regeringen skulle ingripa mot de arbetsgifvare, som gjort sig skyldiga till en sådan kränkning. Interpellanten förklarade, att föreningsrätten vore en den högsta medborgerliga rättighet. Men han förbisåg dervid, att föreningsrätten aldrig varit och ej heller under något samhällsskick kan bli obegränsad, utan att den alltid måste i viss mån inskränkas. Dess ändamål och de medel, den använder för att nå detta ändamål, måste vara bestämmande vid uppdragandet af föreningsrättens

Svar å interpellation. gränser. I samma ögonblick, som föreningsrätten söker ett ändamål, hvilket är egnadt att kränka andra medborgares goda rätt, i samma ögonblick upphör den ock att vara berättigad och förtjenar icke vidare att respekteras.

Nu är frågan den: har verkligen föreningsrätten blifvit i förevarande fall af arbetsgifvarne kränkt? Hans excellens statsministern har förklarat sin åsigt vara, att arbetsgifvarne måste hafva samma rätt som arbetarne, eller, med andra ord, att arbetsgifvarne måste hafva samma rätt att välja sina arbetare som arbetarne att välja sina arbetsgifvare. Nej, säger interpellanten, den rätten har arbetsgifvaren icke; hans rätt härvidlag inskränker sig till att endast tillse, det de arbetare, hvilka han har i sin tjänst, äro sådana, att de uppfylla den fordran på duglighet och de öfriga prestationer, man kan fordra af en arbetare i hans yrke. Men jag vill påstå, att arbetsgifvaren har rätt att fordra ännu en sak: han har rätt att fordra, att hans arbetare äro så kvalificerade — d. v. s. antingen så fria eller så organiserade — att han med dem kan träffa bindande aftal. Kan han icke med dem träffa bindande aftal, så riskerar han sin egen tillvaro, och det är just detta, eller att träffa sådana aftal, som arbetareorganisationen, sådan den nu är ordnad, förhindrar och omöjliggör. Så länge nu arbetsgifvaren icke har möjlighet att med sina arbetare träffa förbindande aftal, lika så länge måste han hafva en oinskränkt frihet att behålla eller afskeda de arbetare, som äro hos honom anställda.

Summan af interpellantens påstående är det, att om arbetsgifvaren förklarar för sin arbetare: du får icke vara i min tjänst, derest du icke träder ut ur fackföreningen, så begår arbetsgifvaren en *förbrytelse*, men att om arbetaren säger till sin arbetsgifvare: derest du icke afskedar den och den arbetaren, som fackföreningen är missnöjd med, så göra vi strejk, jag och alla mina öfriga kamrater, detta är en *rätt*, som interpellanten vill tillerkänna arbetaren.

Huru det emellertid från s. k. arbetarevänligt håll är ställt med respekten för arbetarens goda rätt och huru arbetsledarne sjelfva behandla arbetarne, derom kan man få en föreställning, om man genomläser en tidningsartikel, hvilken i slutet af förra månaden förekom just i »Socialdemokraten», en artikel, som, derest jag icke mistager mig, var signerad af interpellanten sjelf. Det talas i denna artikel om de arbetare, hvilka icke vilja underkasta sig fackföreningstvånget genom att ingå i en sådan förening. Dessa arbetare benämnas der för »strejkbrytareslödder». Jag tror, att redan denna beteckning säger alldeles tydligt, hvilken ställning arbetsledarne sjelfva vilja gifva åt den frie svenske arbetaren.

Jag vågar påstå, att då interpellanten beskyller regeringen för att hafva i denna sak ställt sig partiskt på storkapitalets ståndpunkt och icke vilja gifva arbetarne hvad arbetarne tillkommer, så har han gjort sig skyldig till en alldeles obefogad beskyllning.

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! I likhet med herr Meyer fäste jag mig först och främst vid herr Brantings förebräelse mot Kongl. Maj:ts regering för att den förhållit sig neutral i denna sak.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Herr Branting trodde, att de djupa lederna af det svenska folket icke skulle instämma i det bifall, som denna kammare nyss egnat hans excellens herr statsministern för hans anförande i denna fråga. Jag tror deremot, att svenska folket och denna kammare särskildt hyllar fridens väg och anser, att arbetarefrågan bör lösas på fredliga vägar. Svenska folkets djupt kända känsla af billighet och rättvisa kan säkerligen aldrig förneka sig mot denna rörelse, men lika bekant är ju det svenska folklynnets benägenhet att göra opposition mot hvarje försök att med magtmedel nå de mål, som föresväfvat en del, som tagit denna rörelse på entreprenad.

Vid första påseendet föreföll det, som om den strid, som arbetsgifvarne nyss öppnat, vore oklok och öfverilad, ty lika oberättigadt som det är af arbetarne att hindra en sammanslutning å arbetsgifvarnes sida, lika oberättigadt är det äfven af arbetsgifvarne att hindra eller förklara krig mot arbetarnes föreningsrätt. Men efter hvad herr statsministern här anført och hvad herr Restadius tillagt, synes det alldeles påtagligt, att udden i denna strid rigtat sig icke mot föreningsrätten, utan mot detta socialistiska fackförenings-tyranni, som, på sätt vi förut hafva hört, har proklamerats. Enligt mitt förmenande har ingenting skadat arbetarerörelsen så mycket som just socialismen och dess talangfulla förespråkare här i kammaren, som till och med gjort arbetarerörelsens vänner, hvartill helt säkert det stora flertalet af denna kammares medlemmar hör, betänksamma. Af den bitterhet inom samhället, af den afund och det klasshat, som socialisterna systematiskt söka ingjuta bland sina anhängare, kan man aldrig skapa någon neutral mark mellan arbetare och arbetsgifvare, hvarpå dessa skulle kunna träda hvarandra nära för fredlig uppgörelse. Socialismens lösen är strid, strid mot samhället och alla dess institutioner, och om herr Branting också, såsom ofta skett, skulle försöka påvisa fall, der socialismen skrifvit friden på sin fana, så torde man väl temligen lugnt kunna påstå, att detta icke skett i medvetandet af att rätten funnits på motsatta sidan, utan fast mer därför, att man vetat, att magten fans der. Att nu begära, att socialisterna skulle afstå ifrån att taga denna föreningsrörelse på entreprenad, det vore kanske också att begära en allt för heroisk uppoffring från deras sida, då denna rörelse, såsom en föregående talare påvisat, just är ett medel för socialisterna att uppnå den samhällsform, som de föresatt sig såsom sitt mål.

Det torde emellertid kunna anses såsom berättigadt och önskvärdt, att den förhoppningen uttalas från arbetarnes verkliga vänner, att de sjelfva måtte taga afstånd från socialismen, ty jag hoppas, att de slitningar och den motsättning mellan kapital och arbete, som de nuvarande förhållandena medföra, skola kunna — liksom

Scas å interpellation. (Forts.) de böra det — lösas på fredlig väg, men icke på de vägar, som socialismen anvisat, genom vapenutdelning och strid emot samhället.

Herr Brodin: Med anledning af interpellantens värtaliga försvär för sin sak, som visserligen blifvit illustrerad af ett par föregående talare, skall jag be att ytterligare få anföra ett par fall ur verkligheten, som visa, huru fackföreningsrörelsen tar sig ut i praktiken.

Jag skall då först be att få nämna, att det i Gefle finnes fackföreningar af olika slag. Förlidet år bestämde en af dessa fackföreningar vissa priser på sina medlemmars arbete, och jag skall såsom ett exempel på dessa prisförhöjningar be att få nämna, att då t. ex. kollossning förut kostat 45 öre, så höjdes det nu i ett slag till 70 öre pr ton, och öfriga arbeten naturligtvis i samma proportion. Jag hade då ett fartyg, som var under lastning. Jag hade hänvänt mig till fackföreningens förmän och uppgjort med dem om lastningen. De hade fått löfte om den betalning de begärde; det enda villkoret var, att arbetet skulle pågå oafbrutet och utan uppehåll, såvidt last erhöles. Emellertid inträffade, att det i Gefle fans ett rederi, som tillät sig att låta sin arbetsförman anskaffa folk för att lossa dess egen kollast ur dess eget ångfartyg. Detta var naturligtvis ett brott mot fackföreningens privilegier, och därför förkunnades, att allmän strejk skulle utbryta för att tvinga arbetsgifvarne att förmå denna kolfirma att använda endast sådana arbetare, som tillhörde fackföreningen. Så blef det också, alla lastningar förbjödos genast, och jag tror icke, att det förhåller sig såsom interpellanten påstod, att inga strejker förklaras utan att det kommer order ifrån Stockholm, ty det gick så hastigt, att de näppeligen hade haft tid att meddela sig med partistyrelsen i Stockholm. Häraf inses sanningsenligheten af interpellantens påstående, att hvad fackföreningarna åtaga sig genom sina förtroendemän utföra de alltid. Detta är nu en illustration på deras tillvägagående.

Jag skall äfven tillåta mig att meddela ett annat exempel. Det var en redare och kolhandlande i Malmö, som, medan en strejk pågick der, tog sig den friheten att lossa sin egen last ur sitt eget fartyg utan att fråga fackföreningen till råds. Med anledning deraf förklarades detta fartyg blockeradt. Det gick sedan till Sundsvall och skulle lasta. Men der förbjödos fackföreningens medlemmar och andra att lasta detta fartyg och det fick lasta med sin egen besättning så godt det kunde. Sedermera försökte man också att blockera detta fartyg genom fackföreningarna utomlands, så att det icke skulle få intaga last någonstädes.

Hvad beträffar arbetarne och den frihet de åtnjuta, skall jag äfven tillåta mig att anföra ett exempel. Jag hade en arbetare, som erhållit sin första daning vid min verkstad och som sedan hade begifvit sig till Stockholm, der han under många år arbetade på en större verkstad. När arbetarne sedan mer och mer började inträda i fackföreningen, så ville de tvinga äfven honom

dertill, men han vägrade att inträda i fackföreningen. Det var äfven en annan anledning till kamraternas förbittring mot honom, nemligen att han arbetade på ackord; och som han var en mycket duglig och flitig arbetare, så förtjenade han på detta sätt mycket mera än de andra. Detta förorsakade, som sagdt, att han blef hatad, och man ålade honom att antingen ingå i fackföreningen eller också arbeta mindre, ty man borde, menade arbetarne, arbeta så litet som möjligt för att på detta sätt få upp arbetsprisen. Då nu arbetaren i fråga icke ville gå in på sina kamraters fordringar, så började dessa att på allt sätt förfölja honom: de förstörde hans verktyg, kastade jernbitar efter honom och sökte på allt sätt boycotta honom, så att han till sist måste flytta derifrån. Han skref då och frågade, om han finge komma tillbaka till min verkstad, och jag bad honom vara välkommen. Han kom också tillbaka dit och visade sig vara en mycket arbetsam och duglig arbetare, och han har sjelf omtalat dessa förhållanden för mig. Jag har anført denna tilldragelse såsom en illustration på den frihet, som fackföreningarnas medlemmar lemna sina kamrater, som icke vilja vara med i fackföreningen.

Då interpellanten äfven talade om, att arbetarne behandlades som slafvar, så skall jag som gammal arbetsgifvare säga honom, att det enligt min erfarenhet icke finnes någon sjelfständigare och friare man än en skicklig och duglig arbetare. Ingen arbetsgifvare vill vara af med en sådan arbetare, han är mycket eftersökt, och i de flesta fall går arbetsgifvaren hans önskningsar till mötes så mycket som möjligt. Det finnes verkligen icke så många af den klassen, och en sådan karl behöfver därför hvarken tigga eller krusa någon.

Hvad fackföreningsrörelsen i sin helhet beträffar, så ber jag få nämna, att jag alltid varit arbetarevän och äfven vän af arbetarnes föreningsrätt, hvilket jag äfven visat i praktiken. Såsom exempel härpå kan jag andraga, att jag för cirka 25 år sedan var ordförande i arbetareföreningen i Gefle och försökte verka för föreningens bästa på olika områden, för att den måtte blifva i stånd att förbättra arbetarnes sociala vilkor. Under de sista tiotalen af år hafva emellertid socialisterna så småningom skaffat sig större och större inflytande på fackföreningsrörelsen, till dess de nu slutligen lyckats få helt och hållet hand om tömmarne. Jag tror icke, att jag miss-tager mig, om jag säger, att de svenska arbetsgifvarne i allmänhet äro välvilligt stämda mot sina arbetare. Det kan ju finnas ett eller annat undantag, då till och med en strejk kan vara fullt berättigad såsom den enda utvägen att framkalla rättelse i bestående missförhållanden. Men såsom fackföreningsrörelsen nu är ledd, tror jag icke, att man som resultat af den samma kan vänta något framåt-skridande för arbetarne, ty hvad vilja dessa herrar socialistledare, och hvilka äro de? De äro några för detta arbetare, som icke längre vilja arbeta, och som därför gifvit sig till agitatorer.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

Så är det kanske en eller annan litterärt bildad person, som af teoretiskt intresse egnat sig åt denna sak, och för öfrigt några existenser, som icke kunna taga sig fram på annat sätt. För dessa herrar är agitation deras lefvebröd. De måste hafva fackföreningsrörelsen på krigsfot, om de skola vara nyttiga och nödvändiga, och detta är väl pudelns kärna i den nuvarande fackföreningsrörelsen. Jag tror äfven, att arbetsgifvarne i allmänhet äro af samma åsigt och inse, att det för dessa agitatorer mindre är arbetarnes bästa och väl, som de vilja befrämja, än att hafva en armé att kommandera såsom ledare för den socialistiska rörelsen. Om arbetsgifvarne under sådana förhållanden ställa sig undrande och icke vilja uppmuntra den socialistiska ledningen, det må icke förvåna någon.

Jag tror, att arbetarne gjorde klokt, om de såsom i England skilde sig från de socialistiska ledarne och toge ledningen af arbetareföreningarna i sin egen hand, ty då skulle arbetsgifvarne genast räcka dem handen och gå dem till mötes så långt som möjligt. Men det finnes vissa lagar för detta tillmötesgående. Det finnes dels konkurrensen inom landet och dels konkurrensen utom landet. Det går således icke an att drifva lönerna i höjden obegränsadt; ty saken reglerar sig genom verldskonkurrensen och måste således gå så småningom. Enda rätta sättet att få arbetarnes löneförmåner förbättrade är att uppdrifva arbetsskickligheten och arbetsfördelningen. Men nu för tiden äro icke arbetarne mycket villiga att inhemta denna större arbetsskicklighet. När de yngre börja arbeta, är första och sista frågan, huru mycket de få i timpenning, och de springa sedan från den ena arbetsgifvaren till den andra och söka drifva upp timpenningen. De hafva aldrig ro att stanna på ett ställe så länge, att de hinna förvärfva någon afsevärd arbetsskicklighet. Och så vilja de genom fackföreningsrörelsen tilltvinga sig hög aflöning. Det är klart, att arbetsgifvaren kan till en viss gräns tvingas att gå med; men det går icke i det oändliga, ty då blifva de ruinerade genom konkurrensen med utlandet om icke annat, och det blir en tillbakagång.

Under sådana förhållanden tror jag, att interpellanten kunde gerna taga och studera arbetarfrågan ur praktisk synpunkt samt äfven litet från arbetsgifvarnes synpunkt, och icke endast genom teoretiserande, och låta bli att på detta sätt uppvigla arbetarne till missnöje äfven mot gamla arbetsgifvare, hos hvilka fred och ro förut rådt.

Herr Branting: Jag skulle önska, att ett par af de föregående talarne skulle hafva på närmare håll inpå sig den engelska arbetareföreningen, hvars lof de nu sjungit. Jag tror, att deras lofsånger, med kännedom om dessa herrars skaplyne i öfrigt, då skulle fullständigt hafva tystnat.

Här har talats, särskildt af herr Restadius, derom, att let i England skulle råda ett verkligt idealiskt förhållande på arbetare-

frågans område, att der icke finnes denna socialistiska ledning, och att följaktligen fackföreningarna och fackförbunden der utvecklats sig på ett utomordentligt sätt. De skulle, enligt hvad han beskref för oss, vunnit så stor omfattning och hafva så stora kassor o. s. v. Jag medgifver gerna, att så är förhållandet, men, mina herrar, det är just mot denna slags fackföreningsrörelse, som sträfvandena i Sundsvallsorten och i Halmstad för närvarande rigtas. Det är endast ett svepskäl, jag vågar begagna ett sådant uttryck, att tala om att det skulle vara mot den socialistiska öfverledningen, som arbetsgifvarne vända sig. Bland arbetsgifvare, jag skall nämna namn, hafva herr Wallberg i Halmstad och konsul Kempe på Domsjö uttryckligen förklarat, att de under inga vilkor vilja hafva fackföreningar, vare sig socialistiska eller icke, och vid sådant förhållande kan jag icke förstå, hvad särskildt detta tal om socialism och dess styggelse skall hafva med denna debatt att beställa.

Svar å interpellation.

(Forts.)

Dessa Englands fackföreningar äro i sanning icke det minsta mera behagliga ur ensidig arbetsgifvaresynpunkt än trots någon svensk fackförening, hvilken i politiskt afseende funnit sitt uttryck i det socialdemokratiska partiet. Vi hafva här i Sverige äfven haft från socialistisk ledning fullkomligt fristående såväl fackföreningar som fackförbund — jag erinrar särskildt om typografernas fackförbund, som fortfarande står under liberal ledning — men icke kan man säga, att jemmern i detta fall varit mindre än från de arbetsgifvare, hvilka klagat öfver de socialistiska föreningarna. Nej, ingen skall kunna påstå, att det är någon skilnad härutinnan, eller att de fackföreningar, hvilka funnit sig föranlåtna att uttrycka sin politiska ståndpunkt genom principuttalanden, som ansluta sig till socialdemokratiska partiet, hafva på något sätt gått mera brutalt till väga än de liberala fackföreningarna. Saken är alldeles densamma i båda fallen, och hvad som svider för arbetsgifvaren, det är att han genom fackföreningarna och fackförbunden icke längre har kvar sin fullkomliga enväldsmagt, som han förut haft, utan har måst afstå något deraf åt arbetarnes medbestämmanderätt. Det heter visserligen från arbetsgifvarnes sida, att dessa blifvit fullkomliga slafvar under arbetarne, att det blifvit ett upp- och nedvändt förhållande. Jag tror dock, att sanningen ligger i detta fall midt emellan; att det blifvit arbetarne, som fått *litet* att säga, då de förut icke hade *något* att säga. Arbetsgifvare och arbetare hafva blifvit mera likställda parter genom denna fackföreningsrörelse, vare sig denna står under socialistisk ledning eller icke.

Det är öfver hufvud taget ett missförstånd, som gjort sig gällande, icke endast under denna debatt, utan äfven i den allmänna diskussionen uti pressen angående fackföreningskongressen under år 1898. då det talats om, såsom herr Restadius uppläste, den »ovilkorliga skyldigheten» för fackföreningarna att ansluta sig till det socialdemokratiska partiet. Hvem tvingar dem, om de icke vilja vara med om denna landsorganisation, hvilken beslutat att göra ett

Svar å interpellation.
(Forts.)

principuttalande i öfverensstämmelse med det socialdemokratiska partiets program? Ingen tvingar dem. Det står dem fritt att göra huru de behaga. De kunna bilda ett förbund för sig. Mig synes, som om man målat ett tvångs- och skräckspöke här på väggen; men att de förbund, som vilja vara med om ett visst politiskt program, sluta sig tillsammans och bilda en landsorganisation, hvad är det väl för tvång deri?

Hvad för öfrigt beträffar talet om att icke någon politik skulle förekomma i England, så vill jag meddela, att der vid hvarje fackföreningskongress sker aldeles detsamma som skedde här vid den svenska fackföreningskongressen, eller att principiella politiska åsikter uttalas, till hvilka fackföreningskongressen ansluter sig. Och veta herrarne, hvilka åsikter som der uttalats? Jo, om ett nationaliserande af grufvor, kanaler, kommunikationsmedel, om statens öfvertagande af bankväsendet och dessutom — fastän detta ligger mera i fjerran i fråga om dess praktiska realiserande — nationaliserande af jorden, en fråga, som i England är af betydande vikt, därför att detta lands jordegendomsförhållanden äro så olika våra. Dessutom har det på de senare åren varit en stor och afgjord majoritet för nationaliserande af *alla* produktionsmedel.

Det är ju dock de rena socialistiska principerna, som gå igenom hos dessa föreningar, om hvilka emellertid herr Restadius velat berätta oss sagor om att de aldrig syssla med politik!

Innan jag nu lemnar regeringens advokat, skall jag anhålla att få säga ännu en sak. Han uppläste ett aktstycke, som skulle vara för mig personligen aldeles förkrossande. Herr Restadius måtte hafva lefvat i ett mycket idylliskt förhållande i afseende å val och valstrider. Den rätta sanningen om detta aktstycke är, att det såg dagen uti Svenska Morgonbladet vid den tid, då jag skulle väljas in här i kammaren. Denna tidning, som icke är känd för att alltför mycket afhålla sig från den jesuitiska normen: ändamålet helgar medlen, kom med denna röfvarhistoria i sista stunden och skaffade sig några anonyma intyg derom, att jag skulle hållit detta vanvettiga tal vid Hornsdals bruk för fem à sex år sedan. Många af herrarne känna nog mig sedan åtskilliga år tillbaka, men hvilken af herrarne tror på allvar, att jag skulle hafva hållit något dylikt tal? Äfven de, som tro mig om den största naturliga och medfödda elakhet och illfundighet mot samhället, kunna väl ändå icke tro, att jag är *så dum*, att jag på detta sätt skulle velat blamera mig och hela den socialistiska rörelsen. Jag hade verkligen icke väntat, att detta aktstycke skulle af herr Restadius dragits in i kammarens protokoll, och han till på köpet dermed tro sig hafva uträttat en stor statsräddande handling.

Herr Meyers argumentation var af ett annat slag; vid den bör man verkligen fästa sig. Han framhöll, att föreningsrätten icke kan vara obegränsad. Nej för visso, för så vidt att föreningarna likasom enskilda personer måste hålla sig inom lagens gränser. Det säger ju

sig sjelft, att det måste finnas några gränser. Om det här skulle bildas hvad man i de romanska länderna kallar en »association des malfaiteurs», det vill säga en förbrytareförening, icke skulle deras föreningsrätt få vara obegränsad. Men härom är nu icke fråga, utan det är fråga om föreningar för vissa uppgifna *lagliga* ändamål, för att förbättra medlemmarnes ställning på visst sätt, och således nu alls icke fråga om föreningsrätt att gå till lagöfverträdelser.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Vidare framhöll herr Meyer, att man hade rätt att af arbetaren fordra förutom den duglighet, som jag framhållit, äfven en förmåga att träffa bindande aftal. Han sade sjelf, att detta skulle ske utom *eller inom* organisationerna. Ja, deri har han alldeles rätt. Just *inom* organisationerna kunna sådana bindande aftal träffas, och vi hafva i vårt land många och goda exempel på huru genom ömsesidigt tillmötesgående prislistor uppgöras med viss tids uppsägningsrätt och huru de respekteras. Hittills har ingen kunnat anföra exempel från Sverige på att en arbetaregrupp icke respekterat ett sådant aftal, ingånget af en fackförening med en arbetsgifvareorganisation. Jag vet icke något exempel härpå, och jag är öfvertygad om att, om något sådant inträffat, man nog skulle fått höra det från den sidan, der man målar arbetarne i svart.

Till den sidan vill jag ogera räkna herr Brodin, men jag hemställer, huruvida det kan vara riktigt att på grund af de enskilda berättelser, som herr Brodin gifvit oss till bästa, fälla dom öfver en hel rörelse, som går öfver hela världen och nu äfven öfver hela vårt land. Jag tror att, om det skulle falla mig in att räkna upp en massa enskilda arbetsgifvares missgrepp eller öfvergrepp, deras brutala åthäfvor eller åtgärder mot enskilda arbetare, man skulle få en mycket lång lista, men icke skulle detta i och för sig bevisa, att arbetsgifvarne vore på det sättet beskaffade öfver lag och svåra att komma till rätta med, och ännu mindre kan herr Brodins argumentation bevisa, att fackföreningarna såsom sådana äro omöjliga att lefva tillsammans med. Han bör från Gefle ega erfarenhet om att der finnes bland häcklade arbetareledare sådana, som för litet hvar kunna ställas upp såsom mönster på oegennyttan och duglighet. Han bör såsom Geflebo hafva kändedom om att vid senaste stadsfullmäktigeval uppställdes såsom kandidat just en förtroendemän för nu ifrågavarande sågverks- och träarbetareförbund, herr O. Danielsson, och att hans val vann understöd icke endast från de rena arbetarekretsarne, utan äfven från två af platsens dagliga tidningar, oakadt dessa båda tidningar icke alls äro socialistiska. Sådant förtroende hade denne man förvärfvat sig under svåra förhållanden och konflikter just i Gefle, och vid sådant förhållande förefaller det mig något hårdt, att herr Brodin skall tala om arbetareledarne som personer, hvilka »icke vilja arbeta», utan för egen vinnings skull söka åstadkomma ett ständigt krigstillstånd.

Herr talman! Jag har icke något vidare att tillägga.

Svar å interpellation.

(Forts.)

Herr friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! Om jag icke missuppfattat den sista talaren, så går hans interpellation ut därpå, att han vill skydda föreningsrätten. Men jag tycker, att han gör det något ensidigt. Om jag uppfattade hans anförande rätt, så önskar han, att föreningsrätten å arbetarnes sida skyddas, men att, om arbetsgifvarne bilda en förening, denna, om den än med stor fördel finnes förenlig, icke skall kunna neka att antaga arbetare, som tillhöra fackföreningar. Är detta likställighet?

Det var särskildt ett yttrande, som herr Branting behagade falla och som jag en gång förut gjort invändning mot. Det var, att arbetsgifvaren icke skall hafva rätt att välja sina arbetare. Ja, herr Branting, det kan möjligen tillämpas på det stora industriella området, och det var också detta område, som herr Brantings yttrande gälde. Men jag ber herr Branting lägga handen på hjertat och tänka efter, om icke herr Branting och hans gelikar äfven syfta utom storindustriens område.

Herr Branting talade om att den person, som var allvarligt sinnad, önskade arbetare, som hade religiös uppsyn. Nej, herr Branting, den fäster sig icke vid uppsynen, han vill hafva mera. Men det skulle vara bra hårdt, om man icke får välja de personer, som äro ens omgifning. För storindustrien gäller det, sade herr Branting, att arbetaren är icke en människa, han är ett nummer. Detta är just faran, att personer blifva nummer, icke människor, och det är detta som vi, hvilka icke tillhöra storindustrien, försöka att i det längsta motarbetas.

Hvad nu socialismen beträffar, som herr Branting lär hylla sig till, så är det en tanke, som är tagen från det religiösa området.

Jag tror att socialismen, tillämpad på kristendomens område, kan vara till stor välsignelse, men att socialismen, tillämpad på det världsliga området utan kristendom, är till stor fara för samhället och bör bekämpas af alla gudfruktiga och allvarligt sinnade personer.

Herr Sahlin: Jag har icke varit i tillfälle att taga kännedom om den tidningsartikel, som herr Restadius i sitt anförande åberopat. Och när herr Branting förnekar dess sanningsenlighet, vädjande till Andra Kammarens kännedom om honom såsom icke nog illfundig eller dum för att ha kunnat göra det upplästa uttalandet, så har jag ingenting att deremot direkt invända. Men det synes mig ändå, som om den fråga, herr Restadius genom detta tidningsurklipp uppläsande väckt, vore af synnerligen afgörande vikt vid bedömandet af den fråga, som herr Branting beredt sig tillfälle att sysselsätta oss med. Jag har därför trott det vara af vikt för Andra Kamnaren att studera herr Brantings verksamhet äfven utom kammarens väggar och taga kännedom om huruvida han är sådan, som han här framställer sig sjelf, så vidt detta kan ske genom hans offentliga uttalanden.

Vi fattade för några dagar sedan ett beslut, om hvilket herr Branting i sin tidning för den 27 februari detta år uttalat sig. Och då det gäller frågan om hot eller icke, så synes denna tidningsuppsats vara synnerligen upplysande, den är signerad af herr Branting och kan icke jäfvas. Jag skall be att få läsa upp några rader derur.

»Om än det kan vara tvifvelaktigt att det blir lag, att »försök till hot» i och för att tvinga någon till strejk, eller till att icke göra strejkbrytargerning belägges med straff till 2 års straffarbete, så är den brottsliga viljan hos denna lags upphofsmän och dess öppna eller hemliga främjare lika klar. De falla sjelfva under sin egen nya lag-regel: försöket till ett brott skall straffas lika som vore brottet fullbordadt. Och Sveriges verkliga arbetare, de som trots alla samman-svurna gamla magter skola drifva sin frigörelse igenom, de skola ha i godt minne dessa förbrytare mot det lugna jemna framåtskridandet, som lemnade de 108 ja-sedlarne i lördags i Andra Kammarens voteringslåda».

Jag vet icke, öfver hvilket jag skall mest förundra mig, att det är en kamrat till dessa 108, som skrivit detta i sin tidning, eller att rättvisans högste vårdare i vårt land icke funnit anledning att deremot inskrida.

Herr Staaff: Jag har svårt att tänka mig, att min ärade sidokamrat och vän, interpellanten, väntar sig något annat svar än det han fick från det håll, till hvilket han stälde sin fråga. Äfven en ganska ytlig granskning af hans excellens statsminister Boströms statsmannaskap och principerna för detsamma måste väl gifva vid handen, att två väsentliga och afgörande hinder för honom torde finnas att känna eller uttrycka någon egentlig sympati för arbetarnes föreningsrätt. För det första är ju hela hans statsmannaskap hufvudsakligen bygd på den uppfattningen, att den kroppsarbetande klassen i främsta rummet är bärare af samhällliga skyldigheter och endast i andra eller tredje rummet bärare af samhällliga rättigheter. Och för det andra har han ju nått sin politiska berömmelse just för den realism, som utmärker hans politik, d. v. s. den frånvaro af politisk idealitet, som deri alltid låter sig förnimma. Och sympati för en sådan rörelse som fackföreningsrörelsen låter svårigen tänka sig utan all politisk idealitet.

Då frågan emellertid blifvit på sätt och vis dragen inför Riksdagens forum, icke till afgörande, men till uttalande af de representanter, som så kunna önska, så tror jag, att det vore origtigt att lemna obegagnadt ett sådant tillfälle att framhålla ett par synpunkter. Ty den rörelse, som nu pågår i vårt land, är dock kanske af den beskaffenhet, att den i sina principer och verkningar är åtskilligt viktigare än mycket af det, hvarmed vi sysselsätta oss i timmar och dagar på denna plats.

Hvad jag då först skulle vilja erinra om, det är, att det är icke gifvet, att man kan helt undertrycka fackföreningarna, upp-

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

lösa dem till intet, utan det finnes också den möjligheten, att fackföreningar, hvilka genom aftal eller qvasi-aftal undertryckts, fortfarande existera, ehuru de icke kunna existera under den allmänna opinionens offentliga kontroll, utan öfvergå till hemliga föreningar. Men hemliga föreningar hafva alltid ansetts såsom ett samhällsöndt. Och så vidt jag kan finna, talar icke blott hvad man om människornas egenskaper i allmänhet vet, utan äfven fackföreningarnas historik i andra länder för sanningen af den profetian, att fackföreningarna icke komma att låta sig helt och hållet undertrycka, utan öfvergå till andra mindre offentliga och för den allmänna kritiken mindre utsatta former.

Jag tror för min del icke, att det är rådligt att allt för mycket inblanda frågan om föreningars ändamål eller de uttalanden rörande sådana ändamål, som inom föreningar gjorts, utan hålla sig till att föreningar böra vara tillåtna, att föreningsväsendet bör vara tillåtet, så länge icke föreningarna öfvergå till lagstridiga företag, i hvilket fall åklagaremagten har rätt att inskrida. Det förekom för icke länge sedan här i Stockholm ett offentligt möte af agrarförbundens representanter, som syntes mig visa, att dessa förbund icke äro absolut tillgifna anhängare af den bestående samhällsordningen. Under ett ganska allmänt jubel tillkännagaf mötets ordförande i ett föredrag, hvares enfald icke bör helt och hållet bortskymma beskaffenheten af dess innehåll, att han för sin del var lifligt benägen eller åtminstone lifligt önskade återställandet af ett sådant samhällsskick, som utmärktes af en stark regeringsmagt; och för att icke lemna någon i okunnighet, hvad slags samhällsskick han på bekostnad af 1809 års författning önskade, kastade han en blick till Karlars och Gustavers tid. Jag antager nemligen, att icke dessa uttryck afsågo att framkasta någon förhoppning på Karlars och Gustaver i framtiden, utan afsågo det historiska samhällsskick, som på de gamla Karlarnes och Gustavernas tid förefans.

Han framstälde detta sitt ideal af ett nytt samhällsskick med uttalande tillika af det hoppet, att genom ett sådant den växande radikalismen, den politiska radikalismen skulle kunna helt och hållet qväfvas. Detta skulle agrarförbundet göra i samband med en stark regeringsmagt efter Karlars och Gustavers form. Nu frågar jag: om, sedan dessa herrar hade talat och ätit och varit tillsammans tillräckligt här i Stockholm och återkommit till sina hemorter, om då deras arbetare hade sammanslutit sig och sagt: nej, mina herrar, dessa föreningar måsten I gå ut ur, ty vi se en synnerligen stor fara för oss uti att I sammanroten eder i föreningar, hvilka för det första uppenbarligen hafva till syfte att införa en annan regeringsform än den, som under nära ett århundrade har gällt, och för det andra afse att införa en sådan, för att derigenom kunna qväfva de politiska rörelser, som vi betrakta såsom för oss nyttiga; detta kunna vi icke tillåta; vi förelägga eder kontrakt, i hvilka I förbinden eder att utgå ur dessa föreningar och att icke åter inträda i några sådana — hvad

skulle då dessa herrar arbetsgifvare hafva sagt? Det skulle förmodligen hafva uppstått ett anskri af ovilja öfver en sådan oförsynthet från arbetarnes sida. Men hvad är det annat, som de stora industriidkarne på skilda ställen i landet för närvarande bjuda arbetarne än just detta samma, det skulle jag vilja fråga?

Jag tror icke heller, att det är så synnerligen lämpligt att komma med det ena exemplet efter det andra, huru enskilda arbetaregrupper eller enskilda arbetsgifvare hafva burit sig åt, men såsom en liten personlig erfarenhet skall jag be att få nämna en enda sak.

Jag anmodades en gång af en arbetare, som genom uppenbart slarf uti arbetsgifvarens anordningar hade blifvit skadad, att söka utverka hjälp åt honom. Då jag kom till arbetsgifvaren och konfererade med denne, så svarade han mig med ett yttrande, hvars ingångsspråk och hvars omqvåde utgjordes af följande ord — jag har dem uppskrifna i mitt minne —: *dessa arbetare äro djur*. Det var hans egna ord. Då frågade jag honom, om han icke kunde göra någonting för att höja dessa arbetare från att vara djur. Jag har ingenting annat att göra, sade han, än att jag gifver dem den dagspenning, som de i förhållande till arbetsmarknadens läge kunna påfordra; det gör jag ärligt, de få sin betalning, och något annat anser jag mig icke hafva med dem att göra. — Då man hör sådant, måste väl hvar och en medgifva, att man kan begynna känna sympati för arbetarnes egna — låt vara famlande, låt vara af många misstag utmärkta — försök att genom sjelfständig och egen sammanslutning, på det sätt de kunna det, komma framåt till någon höjning af sin lefnadsställning. Jag är fullkomligt förvissad, att alla klasser alltid hafva begätt och alltid skola begå stora misstag i utöfningen af allmänna medborgerliga rättigheter, men jag är lika förvissad derom, att samhället måste bevara och upprätthålla dessa medborgerliga rättigheter, trots misstagen. Trädet bär icke mogen frukt med detsamma, utan det bär först kart. Man får vänta på den mogna frukten, men man bör därför icke nedhugga trädet.

Herr Restadius: Jag skall be att få säga, att jag till stöd för min uppgift, att herr Branting verkligen hållit det tal, som jag nyss uppläste, icke kan åberopa mig på något annat än ett urklipp ur *Nya Dagligt Allehanda* den 23 september 1896 — alldeles icke ur *Svenska Morgonbladet*. Nu säger herr Branting, att han icke hållit ett sådant tal. Jag svarar dertill, att för mig har uppgifvits, att personer kunna anvisas, som taga på sin ed, att han hållit ett tal af dylik beskaffenhet.

Jag beklagar bittert, att jag icke kunnat uppfatta hvad herr Staaff nyss sade. Det är en talare, till hvilken jag eljest gerna lyssnar. Jag vet nemligen, att hans anförande alltid innehålla — om icke något annat — en rad af mer eller mindre spirituella spetsigheter. Han talade om fackföreningar och om agrarföreningar,

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

till synes viljande dermed bevisa, att hvarken de ena eller de andra borde tillåtas. Jag vill blott framhålla ännu en gång, att här icke är fråga om föreningsrätten, utan här är frågan, huruvida föreningarna skola vara förbundna med eller stå under ovilkorlig lyd- nad af socialdemokratien; detta är detta och ingenting annat.

Herr Thor: Jag skall icke vidare inlåta mig på rättmätig- heten af de påståenden, som här från olika håll framkastats. Dis- kussionen har varit rätt liflig och rätt upplysande. Jag skall endast be, att herrarne ville af denna diskussion och af hvad som försiggår rundt omkring oss hemta den lärdomen, att det är nödvändigt att med större uppmärksamhet än hittills gifva akt på de förhållanden, som röra de kroppsarbetande klasserna. Jag skall begagna tillfället att lifligt beklaga, att regering och Riksdag i Sverige icke under de närmast föregående åren hafva i tillbörlig mån aktgifvit på dessa förhållanden. Under debatten här har framkommit åtskilligt, som tydligt visar, att det är stora svårigheter som här möta, att det är många frågor af ganska stor betydelse, som förekomma till afgörande mellan arbetare och arbetsgifvare. Nu har man hela tiden velat lemna detta åt godtycket och magten. I alla andra förhål- landen har lagstiftningen ansett sig skyldig att ingripa, i för- hållanden, som icke på långt när hafva samma betydelse som dessa. Man har här sagt: vi skola icke röra vid detta, ty vi skulle derigenom störa det patriarkaliska förhållande, som bör finnas mellan arbetare och arbetsgifvare. Detta eller något liknande har sagts, när vi framburit våra motioner om utredning rörande tvister mellan arbetare och arbetsgifvare, om utredning af möjligheten att tillsätta skiljenämnder för att i vissa fall kunna mildra dessa tvistigheter och till ömsesidig belåtenhet afgöra dem. Så har det delvis låtit från Andra Kammaren, och från Första Kammaren har svaret blifvit absolut nej. Men utaf hvad som försiggår rundt om- kring oss se vi tydligt, att här måste något göras. Jag skulle lif- ligt beklaga, om representation och regering fortfarande lefde i den föreställningen, att, derest lagstiftningsåtgärder i detta syfte vidtoges, man derigenom skulle förstöra det patriarkaliska förhållande, som bör finnas. Jag anser det vara godt, der ett sådant patriarkaliskt förhållande finnes, men jag tror för min del icke, att lagstiftnings- åtgärder, som åvägabringa möjlighet att i godo uppgöra tvister, skola borttaga detta patriarkaliska förhållande, der det finnes, lika litet som jag tror, att genom underlåtenhet att vidtaga lagstiftnings- åtgärder man skall kunna införa ett dylikt förhållande, der det icke finnes. Det är efter mitt förmenande alldeles omöjligt.

Rörande föreningsrätten ber jag endast få uttala såsom min mening, att denna rätt är häfdvunnen i Sverige och att den sålunda icke bör förmenas någon, allra minst dem, som äro uteslutna från att öfva något inflytande på sammansättningen af landets repre- sentation.

Häruti instämde herrar *Styrlander, Nydahl* och *Eriksson* i Svar å interpellation
Qväcklingen.

(Forts.)

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Den senaste talaren yttrade, att representationen och regeringen borde mera uppmärksamt följa de rörelser inom arbetareverlden, som för närvarande pågå. Jag anser också, att det är alldeles nödvändigt, att man mera noggrant aktgifver på dessa rörelser, men härvid bör dock bemärkas, att de nu pågående rörelserna icke alltid äro till arbetarnes fördel. Interpellanten har i båda sina anföranden i dag invändt, att arbetsgifvarens rättigheter sträcka sig icke längre än att tillse, att han får arbetsdugliga personer. Men huru ställer sig fackföreningsrörelsen gent emot uppammandet af arbetsdugliga personer? Det är min fullkomliga öfvertygelse, med de exempel som vi nu hafva för ögonen, att fackföreningsrörelsen undergräfvat arbetarnes arbetsduglighet just derigenom att i närvarande stund en arbetare i många fall, då fackföreningen, den socialistiska föreningen, ordentligt tagit ledningen, icke får utföra ett arbete på ackord. Arbetarne få gå der såsom slafvar under dessa socialistiska ledare. De få icke arbeta med den intensitet de vilja. De få icke mottaga ett arbete på ackord, och de få icke under den tid, då de arbeta mot tidlön, arbeta så mycket de vilja, utan de få i vissa fall sig ålagdt: så och så mycket får du göra, men icke mer. Är detta ett sätt att uppodla arbetsdugligheten? Nej, mina herrar, det är att helt och hållet tillintetgöra arbetsdugligheten. Men detta är orimligt. När fackföreningarna ingripa på detta sätt, så öfverskrida de sin befogenhet, och jag är fullkomligt öfvertygad om, att de derigenom gå sin undergång till mötes. Jag tror icke, att det är rätt att lagstifta till förmån för föreningar, som arbeta i sådant syfte.

Jag hade upptecknat åtskilliga af interpellantens invändningar, som jag ämnade bemöta, men då största delen af hvad han anført redan blifvit vederlagdt, skall jag icke vidare sysselsätta mig med honom.

Jag kan dock icke underlåta att uttala, att, när arbetarne uppställa den bestämda fordran, att de skola hafva rättighet att tillhöra sina föreningar, arbetsgifvarne också böra hafva rättighet — icke att förvägra arbetarne att ingå i dessa föreningar, men att säga: jag eger rätt att välja hvilken arbetare jag vill för mitt arbete. Den, som är skicklig och duglig, bör arbetsgifvaren hafva rätt att välja; den, som icke uppfyller dessa anspråk, bör arbetsgifvaren hafva rätt att afskeda. Detta anser jag att samhället ovilkorligen bör tillstödja; det är en rätt, som bör tillkomma hvilken arbetsgifvare som helst, att efter öfverenskommelse antaga hvilken arbetare han vill, och för hvarje arbetare att också efter öfverenskommelse skaffa sig arbete der han finner det för sig fördelaktigast. Det tjänar ingenting till att komma och säga, att, så snart vi söka på något sätt motarbeta interpellantens syfte, skulle vi »småbönder» kasta

Svar å interpellation. (Forts.) oss helt och hållet i storindustriens armar. Vi, de små hemmansägarna, reda oss nog utan att ledas vare sig af socialistiska eller andra föreningar.

Det är blott detta jag velat yttra såsom en protest mot ett och annat af hvad här blifvit anfördt.

Häruti instämde herr *Svensson* i Olseröd.

Herr Boëthius: Jag begärde ordet med anledning af det yttrande, hvarmed herr Thor afslutade sitt anförande, i hvilket jag för öfrigt skulle vilja till stor del instämma. Han slutade med att man borde upprätthålla föreningsfriheten. Ja, detta tal om att föreningsrätt och föreningsfrihet vore hotade har man också hört förut. Men, mina herrar, det är icke fråga om den saken. Hvad menas med föreningsfrihet, så vidt lagen garanterar den? Jo, dermed menas, att staten icke får hindra någon att gå in uti en laglig förening, men det kan omöjligen betyda, att staten skall *tinga* enskilda personer att uppgifva sin personliga rätt att inverka på andra enskilda personer. Jag skall taga ett exempel. Att blifva riksdagsman måtte väl vara en medborgerlig rättighet om någon. Staten har också garanterat denna rätt åt alla, som dertill enligt statens lagar äro berättigade. Men icke innebär detta, att staten skulle hafva rätt att ingripa emot en arbetsgifvare, som, i fall en hans arbetare eller tjänsteman blefve vald till riksdagsman, sade så här: Om ni blifvit vald till riksdagsman, så mycket gerna för mig, men jag kan då icke hafva er *qvar* i min tjänst. På samma sätt måste också en arbetsgifvare hafva rätt att säga till en arbetare: Ni vill ingå i den eller den föreningen; jag lägger icke något hinder i vägen härför, men jag kan i sådant fall icke hafva er *qvar* i min tjänst. Herr Staaff framdrog ett exempel, som verkligen är mycket upplysande i detta afseende. Han frågade, huru det skulle gå, i fall arbetarne komme och sade: vi vilja icke arbeta hos dem, som bilda en viss förening, agrarföreningen, som han talade om. Då skulle det blifva ett väsen ifrån arbetsgifvarnes sida, sade han. Ja, det är mycket troligt, att det skulle blifva väsen från arbetsgifvarnes sida, alldeles såsom det nu blifvit väsen från arbetarnes sida. Men från *statens* sida blefve det icke något väsen; utan staten skulle säga: mina herrar, det är en sak, som icke angår mig, staten, huruvida arbetarne vilja arbeta hos en medlem af agrarföreningen eller icke. Men hvad vill man nu? Jo, man vill, att staten skall ingripa till förmån för ett visst slag af föreningar och straffa dem, som icke vilja använda arbetare från dessa föreningar. Men om staten gör detta, då bör också staten tydligen ingripa emot de arbetare, som icke vilja arbeta hos medlemmar af ett visst slag af föreningar. Om således herrarne finge sin vilja igenom, nemligen att staten skulle ingripa emot dessa arbetsgifvare, då först skulle det inträffa, som ligger i herr Staaffs exempel, nemligen att

staten också måste ingripa emot de arbetare, som icke ville arbeta hos medlemmar af vissa föreningar. Ty det ena följer af det andra, så vidt staten skall vara opartisk och icke göra sig skyldig till det, som nu med orätt förebrås den, nemligen att ställa sig i ett klassintresses tjänst. Nej, mina herrar, det är icke frihet, ni viljen, utan det är tvång. Ni viljen, att staten skall använda sin tvångsmagt till förmån för dessa fackföreningar. Men när nu dessa hafva proklamerat sig tillhöra ett parti, som är fiendtligt emot staten, då är det väl nästan mycket begärddt, att staten skall öfvergifva sin neutralitet för att med tvång befordra dessa föreningsars intressen. som förklarar sig vara statsfiendliga, fiendliga mot den på frihetens grund hvilande nuvarande staten. Det är ungefär, såsom om våra förfäder under sin kamp för den religiösa friheten skulle icke blott tolererat, utan äfven använt tvångsmagt för att befrämja den förening, som då var ofrihetens banérförare, nemligen jesuiterföreningen. Denna förening kämpade för den religiösa frihetens undergång. Den protestantiska staten hade skrifvit den religiösa friheten på sin fana. Kunde man då begära, att den skulle använda sin magt för att befordra jesuitismens sak. Här åter gäller det den individuella friheten; ty det är socialismens stora fel, att den vill undertrycka den individuella friheten. 1500 och 1600-talens fanatici ville förslafva människorna, för att de skulle få ett himmelrike; vår tids fanatici vilja förslafva människorna, för att de skola få hvad man kallar »ett socialt himmelrike». Men en verklig utveckling vinnes icke genom frihetens undertryckande; och det är dock ett sådant undertryckande som socialiststaten åsyftar.

En talare sade nyss, att denna sak är större än någon annan, som vi hafva att göra med. Ja, det är den. Ty den sammanhänger med den stora frågan om hela den vesterländska kulturens framtid, den kultur, som grundar sig på frihetens princip. Om socialismen segrar, har denna kultur förlorat sin innersta drifkraft. Men jag hoppas för min del, att lika som denna kultur förmådde rida ut den storm, som kom från den religiösa ofrihetens förkämpar på 1500 och 1600-talen, så skall denna kultur äfven kunna rida ut den storm, som nu hotar från dem, som vilja undertrycka den individuella friheten.

Herr Persson i Tällberg: Jag skall inskränka mig till att säga, att jag vill instämma med herr Restadius i det beklagande, som låg i hans första anförande, att socialismen börjar taga öfverhand bland arbetarne. Men, mina herrar, jag hyser också den uppfattningen, att, så länge vi inskränka oss till att icke på annat sätt visa vårt intresse för arbetarne än att hålla vackra tal och söka lappa på vissa strafflagsparagrafer, så länge ligger fältet alldeles öppet för socialisternas verksamhet. Enligt min tanke hafva också, efter den långa och jag vill säga delvis sakrika debatt, som här förts i dag, socialisterna utan tvifvel fått vatten på sin qvarn, ett förhållande,

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å *interpellation.*
(Forts.)

som jag för min del lifligt beklagar. Jag har endast velat säga detta, emedan — såsom herrarne veta — jag alltid motsatt mig restriktiva lagstiftningsåtgärder, som varit i fråga rörande arbetarne. Jag hyser den uppfattningen, att vi böra söka gå arbetarnes rättmätiga kraf så vidt möjligt är till mötes, på det att vi på den vägen måtte afvärja den fara, som annars utan allt tvifvel hotar; och jag tror också, att vi på det sättet, d. v. s. genom ett tillmötesgående af arbetarnes rättmätiga fordringar, bäst skola skydda dem för socialisternas agitation.

Herr Branting: Jag skall blott be att få säga ett par ord med anledning af de senaste anförandena.

Herr Boëthius har hållit ett vackert tal för den individuella friheten. Man skulle tro, när man hörde honom, att det vore två ting man hade att välja emellan, nemligen huruvida socialismen skall segra med dess tvång och ofrihet, som han målade för oss, eller om vi skola behålla den frihet, som nu finnes. Men hvad är det då, som *faktiskt* förklaras nu för frihet? Jo, det är, att sägverksegarne skola segra, så att derigenom tusentals arbetares föreningsrätt skall fråntagas dem. Det är till försvar för *den* friheten som herr Boëthius försöker argumentera, och alla de som stå på hans sida.

Det har här talats om att föreningsrätten omöjligen kan fordra, att staten skall tvinga någon att taga emot en arbetare i sitt arbete. Ja, det må vara, i fall det gäller en enskild arbetsgifvare som — såsom jag framhöll i mitt första anförande — säger till en arbetare, att han icke tycker om hans fysionomi och icke vill hafva honom i sin tienst. Det är visserligen illa för denne, och jag kan förstå det resonnementet, som säger, att staten icke kan blanda sig i sådant. Men blir det icke ett helt annat förhållande, i fall i en hel provins, inom en stor industri, som sysselsätter tusentals arbetare, den ukasen utfärdas, att, i fall arbetarne vilja begagna sig af sina medborgerliga rättigheter — som man visst icke vill förmena dem — de icke få stanna kvar vid det arbete, vid hvilket de från sin uppfostran blifvit vana? *Då* inträder, enligt min tanke, ett förhållande, då staten verkligen har ett intresse att bevaka, nemligen att icke arbetarnes rätt nedtrampas af kapitalväldets öfvermagt.

Herr Andersson i Nöbbelöf fritog småbönderna från att vilja gå i socialisternas ledband. Ja, jag har aldrig ett ögonblick drömt om att herr Andersson i Nöbbelöf och hans kamrater skulle ämna gå i socialistiskt ledband. Vore det lika visst och sant, att de icke ville gå i ledband *der inne ifrån*, så skulle det icke vara någon så stor fara för Andra Kammarens hållning i dessa frågor.

Herr Ivar Månsson: Jag har i dag åhört denna diskussion med synnerligt intresse, och det tror jag, att vi alla hafva gjort. Men jag har svårt att förstå och svårt att fatta den frihetskämpe,

som här står och strider för friheten och öfverallt strider för friheten. Hvad är det då för frihet, för hvilken han strider? Jo, det är efter mitt förmenande en ensidig frihet. Man vill, att den ena parten skall hafva frihet att göra hvad den önskar, men vill förneka den andra parten samma frihet. Här är icke fråga om något annat, än att vissa arbetsgifvare säga: Vi kunna icke under närvarande förhållanden antaga arbetare i vår tjenst, som tillhöra fackföreningar. Jag undrar, om icke arbetsgifvarne också böra hafva frihet att välja de arbetare, de vilja hafva. Jo, säger nu herr Branting, det bör vara deras frihet. Men, säger han, det får icke ske i den utsträckning, som nu skett, då det är en hel provins, det gäller. Ja, men, gode herr Branting, det är just det som arbetsgifvarne lärt af fackföreningarne, nemligen att det måste gå till på det sättet för att få någon effekt. Om man ville nöja sig med fackföreningar af mindre dimensioner inom våra bruk eller städer, då skulle det säkert icke komma till stånd sådana här massföreningar af arbetsgifvare, som nu skett. Jag tror, att de ena hafva samma rätt som de andra; och för så vidt det skall vara tal om frihet, måste man hålla derpå. För öfrigt tror jag, att vi kunna vara ense om, att vi i alla fall kunna säga, att vi i den mån, det är möjligt, försöka lagstifta i detta afseende och taga oss an denna svåra och för vårt land så viktiga sociala fråga. Vi försöka, ja göra, hvad vi kunna, och jag hoppas, att man åtminstone i någon mån skall kunna lösa densamma. Jag tror, att man bör vara regeringen tacksam för det uttalande den haft i detta afseende. Det visar, att regeringen icke blundar för denna fråga, utan vill göra sitt bästa.

*Svar å
interpellation.*

Härmed förklarades öfverläggningen i detta ämne slutad.

§ 4.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående jordafsöndring från indragna militiebostället Tostebol n:o 1 i Ny socken af Vermlands län;

angående anslag till bestridande af kostnaderna för en expedition till nordöstra Grönland för efterforskande af S. A. Andréé och hans följeslagare; och

angående anslag till bestridande af kostnaden för en gradmätning å Spetsbergen.

§ 5.

Vid föredragning derefter för remiss af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående civile tjensteinnehafvares rätt till

pension af staten m. m., lät herr talmannen uppläsa ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 100, utvisande att Första Kammaren för sin del beslutat, att för behandling af Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition skulle tillsättas ett särskildt utskott, bestående af sju ledamöter från hvardera kammaren, samt inbjudit Andra Kammaren att i detta beslut förena sig med Första Kammaren.

Härefter lemnades ordet till

Herr Pehrson i Törneryd, som yttrade: Herr talman! Med anledning af det protokollsutdrag från Första Kammaren, som nu blifvit uppläst och af hvilket vi finna, att Första Kammaren för sin del beslutit tillsättandet af ett särskildt utskott för behandling af det viktiga och omfattande ärende, som blifvit föredraget, tillåter jag mig föreslå, att denna kammare ville biträda medkammarens beslut och för sin del äfven besluta att för behandling af ärendet i fråga tillsätta ett särskildt utskott, bestående af sju ledamöter och lika många suppleanter.

Jag anhåller, herr talman, om proposition på detta mitt förslag.

Vidare yttrades ej. På af herr talmannen i enlighet med det gjorda yrkandet framställda propositioner beslöt kammaren dels att antaga Första Kammarens ofvanberörda inbjudan dels ock att utse sju suppleanter för de ledamöter, som af kammaren komme att väljas i det af Riksdagen sålunda beslutade särskilda utskottet.

Härefter hänvisades till nämnda utskott Kongl. Maj:ts förevarande proposition.

§ 6.

Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lagar om ändrad lydelse af § 31 i kungörelsen angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar den 12 juni 1874 samt af 18 § i lagen angående bankaktiebolag den 19 november 1886, som härefter föredrogs, hänvisades till behandling af lagutskottet.

Till statsutskottet hänvisades nedannämnda kongl. propositioner:
angående försäljning till Umeå stad af en del af Klabböle kronolaxfiske i Ume elf;

angående upplåtelse af mark från förra öfverjägmästarebostället 1 mantal Gate n:o 1 i Vermlands län för en vattenledning till Arvika köping;

angående försäljning af en till förra militiebostället 1 mantal Skrukeby n:o 8 i Östergötlands län hörande lägenhet;

angående försäljning af en till förra kronofogdebostället 1 mantal Vik n:o 1 i Södermanlands län hörande lägenhet;

angående försäljning af en till häradsskrifvarebostället $\frac{1}{2}$ mantal Plittorp n:o 1 i Kalmar län hörande lägenhet;

angående försäljning af två under kronohemmanet $\frac{5}{8}$ mantal Askö n:o 1 i Södermanlands län lydande lägenheter; och

angående anslag för uppförande af en byggnad, inrymmande matsalar m. m. å gården till sjömanscorpsens kaserner i Karlskrona.

§ 7.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *M. Dahns* å kammarens bord hvilande motion, n:o 233.

Vid föredragning derefter af herr *J. Perssons* i Arboga motion, n:o 234, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förbud mot att till personer under en viss ålder sälja eller utlemna tobak, begärdes ordet af

Herr *Svensson* i Karlskrona, som yttrade: Som jag icke förut varit i tillfälle att taga del af denna motion, anhåller jag nu, herr talman, att få instämma i densamma.

Härefter öfverlemnades herr *Perssons* i Arboga ifrågavarande motion till kammarens tillfälliga utskott n:o 1.

§ 8.

Föredrogs men bordlades å nyo lagutskottets utlåtanden:

n:o 31, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående lagstiftning i fråga om sockenbibliotek; och

n:o 32, i anledning af väckt motion om ändring af 1 § i förordningen angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning af ungskok inom Vesterbottens och Norrbottens län.

§ 9.

Till afgörande förelåg till en början statsutskottets utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarne.

Punkten 3.

Bifölls.

*Angående
anslag till
tullverket.*

Härefter företogs till afgörande *punkten 4*, afseende anslag till tullverket. Sedan *momentet a* blifvit föredraget, lemnades på begäran ordet till

Herr Darin, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då man tager i betraktande den starka utveckling, som vårt affärlif under de senare åren tagit, och de kraf, som detta förhållande ställer på tullverket, så kan man, antingen man tager hänsyn till trafikens omedelbara behof eller till tullverkets organisation eller till tulltjenstemännens berättigade förväntningar om en bättre utsigt till befordran, icke finna annat, än att generaltullstyrelsen varit något väl betänksam i fråga om en ökning af den ordinarie tullstaten. Jag tror, att ett sådant omdöme redan eger fog för sig, om man, såsom jag nyss sagt, tager i betraktande affärlifvets enorma uppsving under de senare åren — en sak, som står klar för en hvar. — Men om sålunda uppenbarligen en ökning af tullstaten behöfves, saknar för visso generaltullstyrelsen ej särskild anledning att taga initiativ till en sådan i de framställningar, som från flera orter till densamma ingått, och hvilka understundom afsett en ökning af personalen och understundom en utvidgning af tullpackhusens områden.

Tager man åter hänsyn till tullverkets egen organisation, tror jag, att man med skäl kan säga, att den icke är i allo väl tillgodosedd med den tjenstemannastat, som nu finnes. Jag vågar i detta hänseende hänvisa till upprepade uttalanden af generaltullstyrelsen sjelf, uttalanden, af hvilka åtskilliga kommit under Riksdagens ögon det ena året efter det andra. Det har också under denna riksdags lopp framkommit en motion, som berör äfven det af mig nu påpekade förhållandet. I den påvisas omständigheter, som styrka mina uttalanden. Jag skall härvidlag icke inlåta mig på några enskildheter. Annars skulle jag väl kunna erinra om hvad äfven generaltullstyrelsen sjelf vid vissa tillfällen uttalat, eller att det för närvarande är så städt med omfånget af den ordinarie tullstaten, att ganska ofta i mycket magtpåliggande och grannlaga uppdrag måste användas e. o. tjenstemän. Jag känner fall, då såsom afdelningschefer i ganska okontrollerad ställning användts sådana tjenstemän. Inom Malmö tullkaminarområde finnas två mycket betydande s k. tullstationer: Limhamn och Lomma. För att gifva en antydning om den förras betydelse, vill jag endast nämna, att derstädes från utrikes ort inklareras och till utrikes ort utklare-

ras årligen omkring 2,000 fartyg. Att, såsom sker, öfverlemnna skötandet af så betydande platser inom tullförvaltningen åt kustvakter, helst som dessa enligt gällande bestämmelser skola aflönas af de enskilda personer, för hvilkas räkning de egentligen blifvit tillsatta, synes mig vara alldeles olämpligt.

Jag sade, att mitt påstående äfven hade skäl för sig, om man toge mera hänsyn till de, e. o. tulltjenstemännens berättigade förhoppningar om bättre utsigter till befordran, än som nu är fallet. Jag skall icke här inlåta mig på vidlyftigheter. Jag vill endast påminna om det förhållande, som torde vara kammaren bekant, eller att för närvarande kräfvades minst 14 års tjänst såsom extra ordinarie för att erhålla ordinarie befattning med en lön af 1,800 kronor eller i bästa fall 2,000 kronor. Derefter finnes mycket ringa utsigt för befordran till högre tjänstegrad, en utsigt, som genom det sätt, hvarpå tjänstemannastaten under de senare åren utvidgats, blifvit allt mindre och mindre, i så måtto nemligen, att man endast eller åtminstone hufvudsakligen sörjt för upprättandet af tjänstemannabefattningar i den lägsta graden.

Tager man nu i betraktande hvad den till Riksdagens pröfning nu föreliggande framställningen från Kongl. Maj:t och från den bakom Kongl. Maj:t stående generaltullstyrelsen innehåller, så finner man visserligen, att det på sid. 11 i betänkandet säges, »att under det senast förflutna årtiondet, hvilken tidsperiod kännetecknats af lika betydande förändringar inom tullagstiftningen som framstående utveckling af handel och industri, den ordinarie tullpersonalens ökning icke kunnat hålla jemna steg med göromålets tillväxt.»

Således erkänner här och framhåller tullstyrelsen det förhållande, jag nyss berörde. Men när sedan generaltullstyrelsen skall draga konsekvensen af den grundsatsen, så måste man något förvåna sig öfver det sätt, hvarpå detta sker. Generaltullstyrelsen tager framför allt i betraktande behofvet på de större tullplatserna och särskildt de i Stockholm och Göteborg. Vid frågans bedömande framträder då för generaltullstyrelsen ett par synpunkter, som väckt min synnerliga förundran. Generaltullstyrelsen finner af egen erfarenhet i vissa fall och i andra fall af till densamma gjorda framställningar, att omfattande behof förefinnas; men styrelsen hindras att vidtaga åtgärder och nödiga hemställanden, dels deraf, att under stundom framställningar icke till styrelsen ingått från de lokala förvaltningarne, dels också — och hvad som synes mig ännu underligare — deraf, att de åt vissa tullmyndigheter upplåtta lokalerna befinnas vara otillräckliga. Nu skulle det vara ett högst besynnerligt förhållande, om, då det inträffar, att en viss statsinstitution på grund af förändrade förhållanden kräver en utvidgning, staten skulle hämmas i sin omsorg af den omständigheten, att man icke hade utrymme att inhysa denna institutions organ. Ett sådant motiv har jag aldrig förut hört förebringas och allra minst skulle jag kunna tro, att det skulle ega någon betydelse, när, såsom här är

Angående
anslag till
tullverket.

(Forts.)

fallet, det *icke* är statsverket, som skall bereda lokaler, utan det endast kommer an på staten att när som helst *älägga* en annan att tillhandahålla tjenliga sådana, ty det åligger ju, såsom vi veta, städerna att tillhandahålla de för tullverket nödiga lokalerna. Då förstår jag icke, hur den omständigheten, att vid en viss tidpunkt lokalerna äro otillräckliga, kan hafva den betydelse för generaltullstyrelsen, som den här angifver. Lika litet har jag kunnat inse, att den omständigheten, att från de lokala förvaltningarne framställningar icke ingått, skall hafva en sådan hejdande betydelse. I både det ena och det andra fallet skulle det endast komma an på generaltullstyrelsen att sjelf frammana å ena sidan de lokala förvaltningarnes framställningar, å den andra sidan utvidgningen af tulllokalerna.

Emellertid finner jag, att för generaltullstyrelsen hafva dessa synpunkter haft en ganska afgörande betydelse, ty när generaltullstyrelsen tager i närmare skärskådande förhållandena i Göteborg, t. ex., anser generaltullstyrelsen, att visserligen lokalerna der varit otillräckliga, men att de nu äro på väg att blifva tillräckliga. Således kan den omständigheten icke hindra generaltullstyrelsen att göra en framställning till Kongl. Maj:t. Men här är det den omständigheten, att den lokala förvaltningen icke har gjort någon hemställan.

I Stockholm åter är det så, att den lokala förvaltningen i viss mån gjort framställning, men här möter återigen ett hinder i lokalernas snäfhet. Det har, som sagdt, förefallit mig i högsta grad besynnerligt, att, då generaltullstyrelsen, som har att vårda sig om denna angelägenhet, finner, att behof föreligger, den i någon mån kan hejdas i sina åtgärder och framställningar af dessa två, på den sjelf beroende omständigheter.

Det kan under sådana förhållanden icke förvåna någon, om statsutskottet, som naturligtvis måste se denna sak med i viss mån andra ögon än generaltullstyrelsen, har funnit lämpligt att omfatta just de synpunkter, som generaltullstyrelsen förebragt. Styrelsen har hos Kongl. Maj:t hemställt om upprättandet af elfva nya tjenstemannabefattningar, och Kongl. Maj:t har funnit skäl att frambära denna framställning till Riksdagen. Men när statsutskottet jemför framställningens innebörd med dess motivering, upptäcker det, att i *ett* stycke saknas den nödiga motiveringen, ty beträffande de två tullkontrollörstjänsterna i Stockholm visar det sig, att vederbörande lokalmyndigheter icke gjort framställning derom. Generaltullstyrelsen har denna gång *icke* ställt sig under förmynderskap af den lokala förvaltningsmyndigheten, utan framburit behofvet, trots att den lokala myndigheten icke gjort framställning derom. Men statsutskottet korrigerar mycket följdriktigt generaltullstyrelsens framställning och Kongl. Maj:ts derpå beroende begäran, då det erinrar om, att i Stockholm lokalerna för närvarande äro otillräckliga och att från Stockholms tullkammares sida icke någon framställning

blifvit gjord om dessa tullkontrollörsbefattningar. Det är med en viss skadeglädje jag sett, hurusom statsutskottet rigtat detta bakslag åt generaltullstyrelsen.

Jag sade, att generaltullstyrelsen icke har försummat att i sina framställningar till Kongl. Maj:t erinra om det ständigt växande behovet af ökad ordinarie personal. Att behovet af ökad personal förefinnes, röjer sig äfven på annat sätt, då Kongl. Maj:ts framställning afser en ganska betydlig ökning af den extra ordinarie staten genom ökad anslag till biträdes- och vikariatsersättningar. Det är ju frågan om en förhöjning, som är af statsutskottet tillstyrkt, med 50,000 kronor från 250,000 till 300,000 kronor. Således är behovet af ökad tullpersonal på flerahanda sätt af Kongl. Maj:t och generaltullstyrelsen vitsordadt. Man måste därför på det högsta förvånas öfver att framställningen fått ett så ringa omfång, som den fått.

Med detta kortfattade yttrande har jag velat gifva uttryck åt den tillförsigt, jag och många med mig hysa, att efter den personalförändring, som nyss egt rum inom generaltullstyrelsen, denna styrelse snart må finna sig föranledd att till Kongl. Maj:t, för att till Riksdagen befordras, göra framställningar, som på ett bättre sätt, än hvad under de senaste åren varit fallet, kunna tillgodose ej blott den allmänna rörelsens kraf, ej heller blott tulltjenstemännens fullt berättigade förväntningar, utan äfven — jag vågar säga det — tullverkets eget intresse.

På grund af hvad jag nu sagt, vill jag, herr talman, icke göra något särskildt yrkande. Det skulle ju förefinnas anledning till ett yrkande, som skulle afvika från statsutskottets hemställan, men på den grund, som redan framskymtat, på grund af den skadeglädje, af hvilken jag i detta ögonblick lifvas, vill jag icke yrka bifall till Kongl. Maj:ts framställning, utan skall stanna vid att yrka bifall till statsutskottets förslag.

Häruti instämde herr *Thylander*.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Det är icke heller *min* afsigt att framställa något yrkande. Jag skall endast be att få uttala mig rörande ett par förhållanden, af hvilka det ena torde hafva ett mera allmänt och det andra ett mera lokalt intresse.

Det förhållande, som jag antagit böra hafva ett mera allmänt intresse, är redan i någon mån vidrördt af den föregående talaren. Det är nemligen den öfverhandtagande användningen af extra ordinarie tjenstemän i tullverket. Man måste ju erkänna, att användningen af extra ordinarie tjenstemän vid verken till en viss utsträckning är både berättigad och nödvändig. Men deraf tror jag icke att det följer, att den bör få *den* utsträckning, som den för närvarande har, då omkring halfva antalet af tjenstemännen utgöres af extra ordinarie.

Då jag misstänker, att det måhända är endast ett fåtal af kammarens ledamöter, som hafva reda på de förhållanden, hvar-

*Angående
anslag till
tullverket.*

(Forts.)

*Angående
anslag till
tullverket.*

(Forts.)

under en ung man, som går in vid tullverket, för närvarande arbetar, ber jag att med några få ord få återgifva en del fakta rörande denna sak.

Såsom vi veta, beredes tillträde för inskrifning som extra ordinarie kammarskrifvare endast för den, som aflagt studentexamen. Följden är den, att inträde i verket icke kan ske förr än vid omkring 20 års ålder.

Så har nu denne i tullverket inskrifne man att gå der under fem års tid mot en aflöning eller kanske man hellre får säga en inkomst af cirka 200 à 250 kr. Sedan får han — efter det fem till sex år förflutit — så småningom en mera regelbunden sysselsättning mot en ersättning af 2:50 à 3 kr. per dag. När han så varit anställd 12 à 13 år i tullverket, d. v. s. från inskrifningsdagen räknadt, kan han uppnå graden af biträdande kammarskrifvare med 1,200 à 1,400 kronors lön. Det är att märka, att under denna föregående tid — dessa ungefär 12 år han varit i verket anställd — han ungefärligen haft samma ställning som fordom — jag vet ej, om det är så ännu — hamnarbetarne hade. Den ena dagen hade han arbete och förtjenst, den andra dagen ej, men han måste som oftast inställa sig på kontoret för att efterhöra, om hans tjänst påfordrades. Och likaledes är att märka, att, när den unge tjänstemannen nått denna ställning af biträdande kammarskrifvare, han ej ens då har ordinarie tjänst, utan blir utan inkomst, om han råkar ut för sjukdom.

En ordinarie befattning kan, såsom den föregående talaren påpekade, icke för närvarande uppnås förrän efter 16 till 17 års tjänstgöring, d. v. s. denne man, som går in i tullverket, blir 36, 37, till och med 38 år, innan han uppnår ordinarie anställning i verket, och då med åtnjutande af en aflöning, som sannerligen ej kan kallas allt för anspråksfull, nemligen, 1,800 à 2,000 kr. Jag tror, mina herrar, att det ej är svårt att föreställa sig, att för den tjänstemannacorps, som tjenar i ett verk, der befodringsförhållandena äro så afvita, betryck lätt kan inställa sig; och det torde vara lika klart för hvar och en, som vill tänka på saken, att ekonomiskt betryck för en man minskar hans förmåga att motstå frestelser till oärlighet, i fall sådana kunna erbjuda sig. Och det torde ej för dem, som något känna till hvad tullverket har att göra och hvilka uppdrag detta verk och dess tjänstemän ha att fullgöra, vara obekant, att det finnes möjlighet för att frestelser till oärlighet skola erbjuda sig.

Man invänder kanske, att dessa platser dock äro eftersökta och att detta väl torde bevisa, att förhållandena dock ej äro så oäfna, som man från vissa håll velat låta påskina. Gent emot denna invändning skall jag be att få påminna om, att med den kamp för tillvaron, som nu råder i samhället, äro förhållandena sådana, att äfven den sämst affönade befattning, som anslås ledig till ansökning, belägras af många sökande. Jag skall äfven be att få framhålla,

*Angående
anslag till
tullverket.
(Forts.)*

att det icke är utan fog, utan tvärtom med allt skäl, som man skarpt klandrar den enskilde arbetsgifvare, som begagnar sig af sina biträdens eller sitt biträdes nödställda belägenhet för att af detta biträde frampressa ett arbete, som åtminstone icke något så när motsvaras af den ersättning, han erhåller för arbetet. Jag säger, att detta bör klandras och klandras med fog, men jag vågar också säga, att detta är just hvad staten i förevarande fall gör.

Det talas icke så sällan om hvad som är staten värdigt. Mina herrar! Jag vågar då säga, att det förhållande, som jag här påpekat, är ett förhållande, som icke är svenska staten värdigt.

Möjligen tror någon, att samma missförhållanden alltid existerat. Så är dock icke fallet, utan år efter år har medelåldern hos de till ordinarie tjänst i tullverket befordrade stigit. Ej heller kan man med fog påstå, att antalet af dem, som låta inskrifva sig, åtminstone för närvarande, är i någon betydligare mån större, än hvad omständigheterna kräfva. Tvärt om har det särskildt här i Stockholm under sommarmånaderna varit ganska knappt om arbetskrafter i tullverket. Och det är *en* omständighet, som man särskildt här bör fasthålla och ihågkomma, den omständigheten nemligen, att man genom ett dylikt befordringssystem riskerar att minska antalet af dugliga tjänstemän i tullverket; och hvad detta vill säga i ett sådant verk som tullverket, torde litet hvar lätteligen kunna förstå.

Jag har således, mina herrar, med detta velat framhålla, att en ökning af antalet ordinarie befattningar vid tullverket är alldeles nödvändig, för det första på det att staten fortfarande må få ega en duglig och pålitlig tjänstemannacorps, men för det andra äfven ur humanitär synpunkt gent emot denna corps, hvars ställning är ytterst bekymmersam.

Jag behöfver naturligtvis icke säga, att jag med hvad jag här yttrat icke afsett något angrepp mot den nye tullchefen, om hvilken jag, i likhet med den föregående talaren och säkerligen många med oss, önskar och hoppas och tror, att han på ett kraftigt och energiskt sätt skall ingripa för att råda bot på de förhållanden, som vi här påpekat.

Men jag sade vidare, att det var en anmärkning af mera lokal beskaffenhet, som jag önskade här vid detta tillfälle framställa. Den rör motiveringen för det af tullstyrelsen begärda anslaget till vikariatsersättning, extra biträden m. m., och der heter det bland annat, att styrelsen ansett nödig försigtighet bjuda, att berörda anslag, som för år 1899 vore bestämdt till 250,000 kronor, ökades; ty så vidt styrelsen vågade döma af dittills under år 1898 anordnade belopp, kunde utgifterna för de med ifrågavarande anslag afsedda ändamål under år 1900 näppeligen antagas komma att täckas af ett belopp, motsvarande 1899 års anslag. Styrelsen förutsåge nemligen, att före ingången af år 1900 så väl afförning erfordrades åt tullförvaltningen i Örebro, der tullhusbyggnad vore under uppförande, som ock att köpingen Lysekil dessförinnan kunde hafva

*Angående
anslag till
tullverket.*

(Forts.)

både erhållit bifall till sin på Kongl. Maj:ts pröfning beroende ansökning om stadsprivilegier och stapelstadsrätt samt hunnit af denna rätt komma i åtnjutande, hvilket skulle hafva till följd ökade utgifter för dervarande tullförvaltning; och i så väl ena som andra fallet komme nu ifrågavarande anslag att få vidkännas utgifterna, till dess vederbörande tjänstebefattningar kunde blifva å ordinarie stat uppförda. Det förefaller anmärkningsvärdt, att icke generaltullstyrelsen i detta sammanhang äfven framhållit behofvet af ökade arbetskrafter i Göteborg, då den der under uppförande varande tullkammarbyggnad blefve färdig. Visserligen säger styrelsen — yttrandet återfinnes i utskottsbetänkandet sid. 12 och är hemtadt ur den kongl. propositionen — att, hvad beträffade Göteborg, från hvars tullförvaltnings sida icke någon framställning i ämnet föreläge, ansåge styrelsen icke heller giltigt skäl förefinnas att icke afvakta den nyligen påbörjade byggnadens bringande närmare sin fullbordan.

Men nu är emellertid förhållandet det, att denna byggnad icke allenast blir färdig, utan äfven skall öppnas för trafik den 1 oktober detta år; och det synes därför vara egendomligt, att icke tullstyrelsen påtänkt någon åtgärd för att fylla de kraf på ökade arbetskrafter, som der komme att göra sig gällande. Man kan väl nemligen icke tro, att vederbörande ämnat använda endast de arbetskrafter, som för närvarande finnas tillgängliga i Göteborg, d. v. s. de ordinarie och extra ordinarie tulltjänstemän, som för närvarande der finnas; ty dessas antal är, efter hvad hvar och en vet, som är det ringaste förtrogen med tullkammarförhållandena i Göteborg, redan nu ganska knappt i förhållande till det behof, som förefinnes redan innan den nya tullbyggnaden blifvit färdig.

Jag får därför uttrycka ett beklagande af denna uraktlåtenhet och på samma gång erkänna, att det skulle vara intressant att få veta, huru generaltullstyrelsen tänkt ordna denna sak, som för Göteborgs handelscorps är af ganska stor betydelse. Om emellertid af denna anledning — jag menar tullmyndigheternas i Göteborg bristande förutseende — någon olägenhet skulle uppstå, erkänner jag, att felet mindre ligger hos generaltullstyrelsen och ännu mindre hos regeringen, än hos tulldirektören i Göteborg, som ej i tid inkommit med en af förhållandena påkallad framställning.

Herr *Melin* instämde med herr *Karlsson*.

Vidare yttrades ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Momenten b—d biföllos jemväl.

Punkten 5.

Mom. a.

Kongl. Maj:t hade i fråga om anslagen till skogsväsendet utom annat föreslagit, att Riksdagen måtte

*Angående
anslag till
skogsväsendet.*

dels i den för skogsstaten gällande stat uppföra ytterligare en jägmästare med lön 1,500 kronor, tjänstgöringspenningar 1,000 kronor och resepenningar 400 kronor, samt 4 kronojägare med för vardera lön 400 kronor, tjänstgöringspenningar 100 kronor samt hyresersättning 100 kronor, och

för sådant ändamål höja det bestämda anslaget för skogsstaten, nu 446,108 kronor, med 5,300 kronor till 451,408 kronor;

dels ock höja reservationsanslaget till kronoskogarnes förvaltning och befrämjande af skogsväsendet i allmänhet, nu 794,742 kronor, med 216,150 kronor till 1,010,892 kronor;

så att anslaget till skogsväsendet erhåller följande uppställning:

bestämt anslag:

för skogsstaten.....	kr.	451,408: —	
» statens skogsläroverk	»	50,500: —	kr. 501,908: —

förslagsanslag:

till ålderstillägg åt skogsstaten och skogsinstitutets lärarepersonal	kr.	84,400: —
--	-----	-----------

reservationsanslag:

till enskilda skogsundervisningen	kr.	4,800: —	
» kronoskogarnes förvaltning och befrämjande af skogs- väsendet i allmänhet	»	1,010,892: —	kr. 1,015,692: —
		summa kronor	1,602,000: —

hvarigenom det nuvarande anslaget till skogsväsendet i dess helhet skulle ökas med 221,450 kronor.

I afseende härå hemstälde emellertid utskottet:

att Riksdagen må

dels med afslag å Kongl. Maj:ts förslag om uppförande i den för skogsstaten gällande stat af en ny jägmästarelön bifalla Kongl. Maj:ts förslag om uppförande i nämnda stat af fyra kronojägare med för vardera lön 400 kronor, tjänstgöringspenningar 100 kronor samt hyresersättning 100 kronor, och

för sådant ändamål höja det bestämda anslaget för skogsstaten, nu 446,108 kronor, med 2,400 kronor till 448,508 kronor;

Angående
anslag till
skogsväsendet.
(Forts.)

dels höja reservationsanslaget till kronoskogarnes förvaltning och befrämjande af skogsväsendet i allmänhet, nu 794,742 kronor, med 216,150 kronor till 1,010,892 kronor;

så att anslaget till skogsväsendet erhåller följande uppställning:

bestämt anslag:

för skogsstaten.....	kr.	448,508: —	
» statens skogsläroverk	»	50,500: —	kr. 499,008: —

förslagsanslag:

till ålderstillägg åt skogsstaten och skogsinstitutets lärarepersonal.....	kr.	84,400: —
---	-----	-----------

reservationsanslag:

till enskilda skogsundervisningen	kr.	4,800: —	
» kronoskogarnes förvaltning och befrämjande af skogsväsendet i allmänhet	»	1,010,892: —	kr. 1,015,692: —
		summa kronor	1,599,100: —

hvarigenom det nuvarande anslaget till skogsväsendet i dess helhet skulle ökas med 218,550 kronor.

I afgifven reservation hade herrar *Chr. Lundeberg, A. G. L. Billing, K. Bohnstedt, I. Wijk, F. E. Pettersson*, grefve *Ph. Klingspor, H. P. P. Tamm, L. Grundberg*, grefve *K. A. Posse, J. Berlin, Th. Nyström* och *C. G. S. Ehrenborg* hemställt om bifall till Kongl. Maj:ts omförmälda förslag oförändradt.

Efter föredragning af momentet anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet grefve Wachtmeister. Herr grefve och talman, mina herrar! Jag kan ej neka till, att jag kände mig något öfverraskad, då jag erfor, att statsutskottet ansett den af Kongl. Maj:t begärda nya jägmästartjensten i Örebro och Vestmanlands län böra förvägras. Öfverraskad därför, att, då det är fråga om sådana statens verksamhetsgrenar, som befinna sig i en rask utveckling och lemna städse stigande inkomster — jag erinrar derom, att statens inkomster af dess skogar på de sista 10 åren ökats från omkring 2 mill. år 1888 till omkring 7,700,000 kr. år 1898 — man äfven måste vara beredd på successivt stigande driftkostnader och emellanåt äfven på en ökning af

den fast anställda personalen. Nu har antalet af statens jägmästare, som vid sista skogsstatsregleringen år 1889 nedsattes från 85 till 74 eller således med 11 stycken, derefter varit stationärt; och man skulle då kunna tycka, att det var en ganska måttlig begäran, då man nu hemställde om inrättande af *en* ny jägmästartjänst. Utskottet erinrar derom, att antalet jägmästare vid senaste skogsstatsregleringen ansågs kunna minskas, och säger sig redan af den anledningen böra sätta i tvifvelsmål, huruvida en ny jägmästartjänst nu bör inrättas. I anledning deraf anser jag mig böra i minnet återkalla, hurusom förhållandena sedan år 1889 ganska väsentligt förändrat sig. Det året — 1889 — egde, såsom ännu, ehuru i något mindre grad, är fallet, en väsentlig skilnad rum mellan skogsförvaltningen å ena sidan i landet norr om Dalelfven och å andra sidan i landet söder om denna elf.

I Norrland och Dalarne egde kronan ofantliga skogsarealer. På grund af bristfälliga kommunikationer och andra förhållanden var visserligen inkomsten af dessa skogar ganska ringa, men arealen var så mycket större; och för dess förvaltning behöfdes ganska mycket arbete och en talrik personal; — af de 11 jägmästarebefattningar, som år 1889 indrogos, belöpte sig också endast 2 på Norrland. Emellertid har sedan dess skogsbruket å statens skogar deruppe väsentligt stegrats i intensitet och kommer säkerligen att allt jemt ytterligare stegras; och jag anser mig därför böra förbereda kammaren derpå, att det säkerligen icke kan dröja synnerligen länge, innan Kongl. Maj:t måste begära inrättande af nya jägmästartjänster i Norrland. Domänstyrelsen begärde år 1897, att 11 nya revir måtte bildas i Norrland och Dalarne. Denna framställning blef då undanskjuten i afbidan på att den af Kongl. Maj:t tillsatta skogskomitén skulle afgifva sitt utlåtande. Detta utlåtande har ännu ej inkommit, men jag torde icke misstaga mig, om jag säger, att, hvad än komitén kommer att föreslå, i Norrland ett ytterligare antal jägmästare kommer att behövas. Frågan här om föreligger visserligen icke nu, men med anledning af hvad utskottet här yttrat, har jag velat redan nu påpeka detta.

För att återkomma till den nu föreslagna jägmästartjänsten, så voro, som jag nyss nämnde, förhållandena i afseende å statens egovälde i skog år 1889 betydligt olika i södra och i norra Sverige. Sedan flertalet af kronoparkerna enligt 1823 års Riksdags beslut styckats och försålts — i förbigående sagdt väl en af de olyckligaste och minst framsynta tankar, man gerna kunde falla på — hade staten under egen disposition ett jemförelsevis litet antal skogar i södra och mellersta Sverige. Visserligen hade derefter, redan före den sista skogsstatsregleringen, denna areal något ökat, men ännu år 1889, då sagda reglering egde rum, utgjorde kronoparkernas areal i södra och mellersta Sverige allenast 78,377,11 hektar. I många revir bestodo då jägmästarens åligganden mindre i att sköta skog omedelbart för kronans räkning, utan mera i att kontrollera

*Angående
anslag till
skogsväsendet.*
(Forts.)

Angående
anslag till
skogsväsendet.
(Forts.)

skogens skötsel och äfven direkt sköta skogen å utarrenderade domäner, boställen och häradssallmänningar; i 4 revir fans till och med ej en enda kronopark. Vid sådant förhållande fann man år 1889, efter grundliga undersökningar, det kunna gå för sig att indraga några jägmästartjenster. Men under den tid, som sedan dess förflutit, har arealen kronoparker hufvudsakligen genom markinköp, men äfven genom afsättning af skog å utarrenderade domäner ökats till 169,094,37 hektar, således en ökning med 90,717,26 hektar eller icke obetydligt mera än hela den areal, som fans år 1889. I de flesta fall hafva ändock jägmästarna, stundom med hjälp af biträdande jägmästare, kommit ut med att sköta dessa nytillkomna skogar; och jag har med det nu sagda endast velat betona, att den omständigheten, att år 1889 några jägmästartjenster kunde indragas, icke under så väsentligt ändrade förhållanden kan anföras såsom skäl för afslag å Kongl. Maj:ts förevarande framställning.

Hvad detta föreliggande fall beträffar, äro omständigheterna sådana, att det väl kan anses vara ett undantagsfall. Herrarne veta, att under de sista åren i Köpings och Örebro revir inköpts skogsmark i en nästan sammanhängande komplex till en areal af öfver 20,000 hektar. Om man nu ser till, huru mycket skog fans i nämnda båda revir före dessa inköp, så finner man, att vid sista skogsstatsregleringen, år 1889 således, funnos i Örebro revir 14,968 hektar och i Köpings revir 20,764 hektar. Dervid är att märka, att i den sålunda för Örebro revir uppgifna siffran ingår en areal af 3,747 hektar, som inköpts år 1887 och som nu ingår i den skogsareal, hvilken föreslagits skola ställas under särskild revirförvaltning. Men denna afgång ersättes deraf, att från och med innevarande års början under skogsstatens förvaltning stälts en areal af 3,251 hektar bergverksskogar — dessa skola ju enligt Riksdagens beslut i fjol stå under skogsstatens vård och förvaltning; och om man ej räknar med de nytillkomna skogarna, blifver sålunda arealen af de offentliga skogarna i båda dessa revir ungefär densamma som år 1889.

Nu har ju emellertid tillkommit en högst betydlig areal af öfver 40,000 tunnland — således ansevärt större än hela den förutvarande arealen offentliga skogar i Örebro revir och ungefär lika stor som den förutvarande arealen offentliga skogar i Köpings revir; och denna nya areal måste förty anses tillräckligt stor att bilda eget revir.

Behovvet häraf framträder så mycket starkare, om man erinrar sig beskaffenheten af dessa skogar. Om de utgjordes uteslutande af ren skogsmark, kunde man ju tänka sig, att det skulle möta mindre svårigheter för revirförvaltaren att sköta äfven denna skog jemte den förut befintliga, men nu är förhållandet icke sådant. Det är i sjelfva verket ett helt gods, som kronan här har förvärfvat, visserligen i alldeles öfvervägande grad en skogsegendom, men med omkring 100 hemmansbrukare och lägenhetsinnehafvare samt, så-

som jag nyss nämnde, af så betydande storlek som öfver 40,000 tunnland. Den jägmästare, som skall sköta ett dylikt egendoms-komplex, får således en ansenlig mångfald göromål att handlägga. Han skall tillvarataga kronans intressen, sköta folk af mångahanda slag, se till, att de utgöra sina utskylder och så vidare. Förvaltaren måste vara bosatt på platsen; och det är omöjligt för honom att jemte denna stora egendom sköta de göromål, som i öfrigt åligga revirförvaltaren. Till förvaltare af denna skog har också måst förordnas en biträdande jägmästare; och utskottet har nu antydt, att så skulle kunna äfven framdeles blifva förhållandet. Men jag ber att få erinna derom, att denna biträdande jägmästare, som endast har ett arfvode å 2,000 kronor, icke kan se sin framtid betryggad på denna plats. Till uppdraget måste förordnas en af de äldre extra jägmästarna, men det kan enligt sakens natur ej dröja synnerligt länge, innan han måste se sig om efter en ordinarie jägmästare-tjenst; och det måste således blifva täta ombyten på platsen. Om deremot en ordinarie jägmästare får sköta tjänsten, har man rätt att vänta, att han skall göra denna verksamhet till sin lifsuppgift och lefva sig in i förhållandena. Det är gifvet, att i sådant fall skogen kommer att skötas på ett mera effektivt sätt än eljest.

Utskottet har äfven erinrat, att man borde afvakta, hvilket förslag den fungerande skogskomitén kan komma att framlägga, men jag vågar tro, att just med afseende å detta egendoms-komplex' sammanhängande beskaffenhet en särskild revirförvaltning för det-samma, skall finnas nödvändig, hvilket förslag komitén än framlägger.

Jag anser därför, att giltiga skäl blifvit förebragta för Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Bergendahl: I afseende å den jägmästarebefattning, som af regeringen är föreslagen, men af utskottet afstyrkts, kan jag ej följa utskottet. Att denna kammars ledamöter i statsutskottet iakttaga sparsamhet med statens medel, kan jag för min ringa del icke alls vara emot, och jag brukar äfven alltid följa Andra Kammarens statsutskottsledamöters hemställan i dylika fall.

Men i det nu förevarande kan jag icke göra detta. Jag anser nemligen, att den sparsamhet, som statsutskottet härvidlag ådagalagt, icke är af sådan art, att den befordrar statens intressen.

Om man ser på såväl domänstyrelsens hemställan i skrifvelsen af den 26 oktober 1898, som herr statsrådet och chefens för finans-departementet dertill fogade tillstyrkande, finner man ju, att den jägmästareplats, som här ifrågasättes, är af yttersta behof påkallad.

Nu håller utskottet emellertid före, att en biträdande jägmästare kan sköta denna tjänst. Men jag vågar påstå, att man af en biträdande jägmästare, han må hafva alla dertill nödiga kvalifikation-er, likvisst icke kan vänta, att han skall kunna göra detta lika bra som en ordinarie, som, stadigvarande på reviret, har tillfälle och

Angående
anslag till
skogsväsendet.
(Forts.)

Angående
anslag till
skogsväsendet.

(Forts.)

mera intresse af att göra sig fullt bekant med detta, enär han vet, att han ej hvilken dag som helst kan bli förflyttad till annan ort, utan efter all sannolikhet kommer att få verka på platsen under en längre följd af år.

Nu har utskottet hänvisat till den s. k. skogskomitén, som för närvarande är i verksamhet, och dervid uttalat, att det icke vill vara med om inrättande af nya jägmästareplatser, förrän denna komité afgifvit sitt utlåtande, emedan i detta äfven kommer att vidröras frågan om skogsstatens organisation. Ja, detta kan vara godt och väl, men huru länge kan det ej komma att dröja, innan denna komité blir färdig med sitt arbete? Och sedan komma väl — såsom sedvanligt är — öfver komiténs utlåtande vederbörande myndigheter att höras, Kongl. Maj:t att derefter fatta beslut, och frågan till sist att föreläggas Riksdagen, och så kanske frågan der faller, och då står man der; då har man under åtskilliga år försummat att draga nödig försorg derom, att statens skogar blifvit så skötta som sig vederbort.

Jag ber att särskildt få hänvisa kammaren till det protokoll öfver finansärenden, som hölls inför Konungen den 14 januari 1898 och som är intaget i statsverkspropositionen för nämnda år, äfvensom att af egen erfarenhet från det län, jag tillhör, få uttala den bestämda öfvertygelsen, att statens skogar för närvarande icke gifva så stora inkomster, som de kunde och borde göra, och detta till följd af bristande tjenstepersonal.

Nu kan kammaren möjligen hänvisa till det förhållandet, att skogsstatens nettoinkomster år 1896 i rundt tal belöpte sig till tre millioner kronor och 1897 i rundt tal till fyra millioner kronor och för 1898 sannolikt komma att ökas med ytterligare ett par millioner kronor. Och kanske herrarne med kännedom härom tycka, att, enär inkomsterna de sista åren så ofantligt stigit, följaktligen skogarnes skötsel varit tillfredsställande. Men jag vågar påstå, att statens skogar kunnat lemna ännu större reventy, om blott tillsynen varit bättre tillgodosedd än hittills varit förhållandet.

När jag öfvergår till den följande punkten — den sjetta — i detta utskottets utlåtande och ser, att utskottet der tillstyrkt bifall till herr Tamms motion, deri föreslås, att *utöfver* de medel, som inflyta genom försäljning af kronoegendomar, måtte af innevarande års skogsmedel få af Kongl. Maj:t användas 1,500,000 kronor till ytterligare inköp af skogbärande mark, och häraf finner i hvilken betydlig utsträckning statsutskottet vill befrämja inköp af dylik mark, så ökas min förvåning öfver att utskottet afstyrkt bifall till upprättande af ifrågavarande jägmästarebefattning, enär utskottet derigenom gått till väga med mycken inkonsequens. Att på det viset förorda staten att gifva ut stora penningsummor, men på samma gång icke se till, att dessa medel genom nödig förvaltning blifva i möjligaste måtto fruktbarande, anser jag vara ett slöseri med statens tillgångar.

Vid utskottets hemställan i denna punkt är bifogad en reservation af herrar Chr. Lundeberg med flere, till hvilken jag, herr talman, med afslag å utskottets utlåtande, yrkar bifall.

*Angående
anslag till
skogsväsendet.*

(Forts.)

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Då jag tillhör den afdelning inom statsutskottet, som haft denna fråga till förberedande behandling, torde det kanske tillkomma mig att yttra några ord till förmån för statsutskottets hemställan.

Det kongl. förslaget innehåller, att vissa delar af Köpings och Örebro revir skola afskiljas för att bilda ett tredje revir, och att för detta inrättas en ny jägmästare- och fyra kronojägareplatser.

Statsutskottet har så till vida bifallit denna framställning, att det tillstyrkt inrättandet af de fyra kronojägarebefattningarna, men deremot afstyrkt den föreslagna jägmästaretjensten.

För att få en rätt uppfattning af denna sak måste man erinra sig, huru frågan förelåg i fjol. I statsverkspropositionen till förra årets Riksdag finnes ordagrant intagen en skrivelse från domänstyrelsen, hvori framställning göres hos Kongl. Maj:t om en fullständig omreglering af skogsstaten. I denna skrivelse framhålles, att för att få en ordentlig skogsförvaltning till stånd erfordras ytterligare 1 öfverjägmästare, 11 jägmästare och 66 kronojägare. Hvar de 11 jägmästarna skulle placeras, finnes också angifvet, nemligen 5 i Norrbottens, 5 i Vesterbottens och 1 i Kopparbergs län. Att märka är derved, att i förslaget ej är tal om inrättande af någon jägmästarebefattning i Vestmanlands och Örebro län, utan det sydligaste län, som omnämnes, är Kopparbergs län.

Nu kan man fråga sig, huru sågo de revir ut, som det då var fråga om att dela, ehuru Kongl. Maj:t ej fann skäl biträda det då väckta förslaget? I Norrbottens län kommo på hvarje revir i medeltal 208,000 hektar och i Vesterbottens län 162,000 hektar; i Särna revir af Kopparbergs län utgör skogsarealen icke mindre än 368,704 hektar.

Anledningen dertill att detta förslag icke framlades för fjolårets Riksdag var, att skogskomitén ännu icke afslutat sitt arbete och att Kongl. Maj:t icke ansåg skäligt att dessförinnan framkomma med något förslag i ämnet. Det är ju alldeles klart, att, då Kongl. Maj:t i fjol af denna anledning fann sig föranlåten att tills vidare uppskjuta frågan om inrättandet af de då föreslagna 11 jägmästareplatserna, statsutskottet i år kan för sin del i samma omständighet finna lika starka skäl för afstyrkande af den jägmästarebefattning, som nu är ifrågasatt. Den saken synes mig alldeles uppenbar.

I fall här varit fråga om att dela ett af de revir, som omtalas i domänstyrelsens ofvan berörda skrivelse, t. ex. Särna revir, hvilket — såsom nämnt — innehåller en areal af öfver 350,000 hektar, då hade kanske statsutskottet icke haft så mycket emot inrättandet af en ny jägmästareplats. Men huru se i sjelfva verket de två revir ut, hvilka man nu föreslagit skola delas i tre? Enligt gällande

Angående
anslag till
skogsväsendet.

(Forts.)

statistik innehålla Örebro och Köpings revir tillsammans 55,732 hektar — deri inberäknadt den skogsmark, som sedan 1889 inköpts, eller omkring 20,000 hektar — och således skulle på hvarterdera af de två nya reviren komma 27,866 hektar. Det är, som herrarne kunna finna, hvad storleken beträffar, ingen likhet mellan dessa båda revir å ena sidan och de, som omnämnas i fjolårets statsverkspropositionen, å den andra.

Nu är emellertid frågan, om man skall dela två revir, hvilka sammanlagdt icke innehålla större skogsareal än de ifrågavarande, och för det ändamålet inrätta ytterligare en jägmästaretjenst. Statsutskottet har icke vågat sig på detta, utan velat låta frågan stå öppen, tills skogskomitén afgifvit sitt utlåtande. Då kan det möjligen visa sig, att det är af behovet påkalladt att dela icke blott dessa båda revir, utan flere andra; och måhända skall det dervid synas vara mycket nödvändigare att företaga en delning af andra revir än de nu ifrågasatta.

Jag vill taga ett exempel ur den statistik, som tillhör denna fråga. I södra delarne af vårt land finnes ett revir — det ligger inom herr Bergendahls valkrets — nemligen Vadsbo, som under de senaste åren så utvidgats, att det för närvarande innehåller en skogsareal af 26,496 hektar. Alltså har det ungefär samma storlek som hvarterdera af de revir, som skulle bildas af det revir, om hvars delning här är fråga. Det är gifvet, att om det verkligen vore skäl att dela detta senare revir, skulle det vara lika stort skäl att dela äfven det förra.

På samma sätt som i Vadsbo revir förhåller det sig på många andra platser. Går jag längre upp, t. ex. till Gefleborgs län, finner jag der ett revir, som omfattar icke mindre än omkring 93,000 hektar skogsmark — andra exempel att förtiga.

Under sådana förhållanden anser jag föga skäl föreligga att tillstyrka den nu ifrågasatta delningen. Någon så synnerligen stor olycka kan väl icke heller inträffa med afseende på skogens skötsel och vård inom Örebro och Köpings revir, om man låter tills vidare anstå med deras delning, då det ju finnes många andra revir med samma eller större areal, hvilka det aldrig ännu varit tal om att dela.

Domänstyrelsen har förut ingått till Kongl. Maj:t med begäran, att en biträdande jägmästare måtte inom Örebro och Köpings revir anställas; och Kongl. Maj:t har redan två år å rad lemnat sitt bifall till denna framställning. Nu kan väl — synes mig — Kongl. Maj:t äfven för kommande år medgifva, att en extra jägmästare tillsättes för att biträda den ordinarie vid förvaltningen af dessa skogar.

Med hvad jag nu yttrat, har jag endast velat något närmare redogöra för de skäl, som förmått statsutskottsledamöterna från Andra Kammaren att afstyrka bifall till det kongl. förslaget i förevarande mom. af 5:te punkten.

Jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
anslag till
skogsväsendet.*

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Ersson* i Vestlandaholm och *Boström*.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet grefve Wachtmeister: Herr Carl Persson erinrade derom, att domänstyrelsen år 1897 begärde 11 jägmästaretjenster — hvilket förslag emellertid icke af regeringen upptogs — utan att ifrågavarande jägmästaretjenst i Örebro och Vestmanlands län tillika nämndes, men berodde detta förhållande derpå, att domänstyrelsen då endast afgaf förslag till nya revir i Norrland och Dalarne. Beträffande södra och mellersta Sverige förklarade domänstyrelsen, att den icke hade skäl att framlägga något förslag, innan det visat sig, i hvilken utsträckning skogsmarksinköpen der komme att ske.

Att domänstyrelsen detta oaktadt nu framlagt förslag till inrättande af en ny jägmästaretjenst här, beror derpå, att inköp af skogsmark i nämnda län derefter tagit en sådan utsträckning. Den 2 april 1898 skedde nemligen inköp af skogsmark för en köpeskillning af 233,000 kronor och den 19 augusti samma år inköptes fastigheter för ett belopp af 472,000 kronor. Det är således en betydande del af skogsarealen, som tillkommit efter det domänstyrelsen afgaf sitt förut nämnda yttrande.

Så påpekade herr Carl Persson, huru ofantligt mycket större skogsareal de norrländska reviren och äfven Särna revir innehålla i jämförelse med de här ifrågavarande. Ja, det är nog alldeles riktigt, men man måste också betänka, huru mycket mera intensivt skogsskötseln bedrivs i de sydligare trakterna, och dessutom är att märka, att de nordligare reviren icke ha så många allmänna skogar af annat slag än kronoparker, boställsskogar etc., med hvilka jägmästarna måste taga befattning.

Hvad nu beträffar Vadsbo revir, så är det sant, att der finnes mycket stora skogar under kronans omedelbara disposition, och detta har föranledt, att, särskildt med hänsyn till förvaltningen af de nyinköpta skogarne, en biträdande jägmästare måst anställas, men ökningen har dock icke varit större, än att man ansett sig kunna tills vidare reda sig på sätt nu sker, det vill säga med en biträdande jägmästare.

Herr Hjelmérus: Herr grefve och talman, mina herrar! Då jag för min del icke kan gilla det slut, hvartill statsutskottet i detta moment kommit, ber jag att med några ord få angifva, huru jag tänkt mig saken.

Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att »i den för skogsstaten gällande stat uppföra ytterligare en jägmästare med lön 1,500 kronor, tjenstgöringspenningar 1,000 kronor och resepenningar 400 kronor». Såsom skäl för denna framställning finner jag anfördt, att Kongl.

Angående
anslag till
skogsväsendet.
(Forts.)

Maj:t inom Örebro och Vestmanlands län inköpt så stora skogsområden, att Kongl. Maj:t anser nödvändigt inrätta ytterligare ett revir utöfver de tvenne förut derstädes befintliga.

Jag har vidare i föreliggande utskottsutlåtande inhemtat, att inköp af skog för statsverkets räkning pågått sedan åtskilliga år och att det belopp, hvarför skogar inköpts, uppgår till ungefär sju millioner kronor. Jag finner vidare, att inköp af statsskogar äfven för framtiden är tillämnadt, och att medel finnas tillgängliga därför till inemot nio millioner kronor. Jag finner vidare i den punkt, som följer näst efter denna, att en motion, som går ut på att 1,500,000 kronor skola afsättas utöfver förut nämnda medel för inköp af statsskogar, blifvit tillstyrkt af utskottet, och detta tillstyrkande är, så vidt jag kan se, alldeles enhälligt och enligt mitt förmenande välbetänkt. Det väcker då min förvåning, att utskottet icke velat gå Kongl. Maj:t till mötes beträffande tillökningen i jägeristatens personal på sätt Kongl. Maj:t här förslagit.

Det lider nemligen intet tvifvel, att den tillökning i skogsarealen, som under de senare åren egt rum, är så betydlig, att den påkallar en till och med större tillökning i jägeripersonalen, än Kongl. Maj:t nu ansett erforderlig. Jag tycker därför, att det vore med rättvisa och billighet förenadt, att man här ginge Kongl. Maj:t till mötes och beviljade den begärda jägmästarelönen, och bifölle den föreslagna ändringen.

Här invändes nu ifrån statsutskottets sida, att *det* reviret är så och så stort, och *det* reviret så och så stort, samt att *här* icke vore fråga om en större areal än så och så. Detta betyder för mig ganska litet, ty det revir, som här är i fråga, är af alldeles säregen beskaffenhet. Det är icke en vanlig kronopark, utan, så vidt jag rätt kunnat se af handlingarna, en egendomscomplex, ett gods och en godsförvaltning, som här är i fråga. Jag finner detta också vara ett särskildt skäl för att en dylik plats icke uppehålls med vikarie. Ty en person, som för ett år sköter en sådan plats, men nästa år entledigas derifrån, han kan icke fullt sätta sig in i de göromål, som höra till platsen, icke få det intresse, som är nödvändigt för att såsom sig bör sköta densamma.

Jag vill vidare med afseende på denna fråga i herrarnes minne återföra, huru vår skogslagstiftning gestaltat sig under en något längre tillbaka liggande tid. De flesta af herrarne torde erinra sig, att före 1824 hade den svenska staten en ofantligt stor skogsareal. Men förhållandet var det, att det icke fans någon möjlighet för regeringen att ens tillnärmelsevis erhålla den jägeripersonal, som var nödig för dessa skogars skötsel. Följden blef, att skogarne ständigt vansköttes och så småningom kommo i fullständig lägervall.

I slutet af förlidet och i början af detta århundrade gjorde sig både inom och utom Sverige den meningen gällande, att det skulle vara så synnerligen fördelaktigt, att alla möjliga näringar öfverfördes ifrån staten till den enskilde, och såsom en vanlig näring betraktades

på den tiden skogsskötseln. Denna åskådning hade här många kraftiga förespråkare, och genom att hänvisa till det ömkliga tillstånd, hvare statens skogar befunno sig till följd af brist på jägeripersonal, lyckades man så småningom att skaffa sig öfvervigt inom Riksdagen. Denna öfvervigt ledde till det betänkliga beslutet af år 1824, enligt hvilket åtskilliga staten tillhöriga skogar skulle försäljas eller åter öfverlemnas till respektive län, härad o. s. v., hvilka fingo rättighet att fördela dem. Denna försäljning och delning skedde, och i följd deraf uppkom denna brist på statsskogar, som vi under loppet af många år försökt ersätta.

*Angående
anslag till
skogsväsendet.*
(Forts.)

Nu frågar jag: skola vi med afseende å tillsynen öfver skogarne å nyo försätta oss i den ömkliga ställning, i hvilken vi befunno oss före 1824? Skola vi ha en myckenhet skogar, men en otillfredsställande eller otillräcklig jägeripersonal? Det är ju icke någon orimlig summa, som begäres här för jägeristaten; det är tvärtom ett ganska blygsamt belopp. Jag kan därför icke se, att det finnes några förnuftiga skäl för att vägra det begärda anslaget.

Jag skall för den skull, herr grefve och talman, värdsammast be att få yrka afslag å statsutskottets hemställan och bifall till den af herr Lundeberg m. fl. vid utskottets betänkande fogade reservation.

Herr Bergendahl: Jag har begärt ordet med anledning af herr Perssons i Stallerhult uttalande.

Han sade, bland annat, att om den här ifrågavarande jägmästareplatsen skulle tillsättas, blefve gifvetvis följden den, att äfven andra revir borde delas, och att man således hade att förvänta, att åtskilliga nya jägmästaretjenster komme att inrättas, hvilket enligt hans förmenande, om jag fattade honom rätt, skulle blifva för statsverket betungande utan att medföra motsvarande fördelar. Ja, det är gifvet, att så nog kommer att ske.

Särskildt nämnde den ärade talaren Vadsbo revir, hvilket delvis ligger inom den valkrets, som jag har äran att representera. Jag har noga kännedom om detta revir och vet därför, att det verkligen är af behovet påkalladt, att detsamma blir deladt.

Nu kan det visserligen tyckas, att dess areal, 26,000 hektar, icke är så synnerligen stor i jämförelse med många andra revir. Men man har att beakta, att dess skogskomplex ligga vidt åtskilda, hvare genom skötseln mycket försvåras.

Hvad nu i öfrigt beträffar detta Vadsbo revir, så har det en utmärkt belägenhet; det ligger delvis intill Göta kanal, hvilket ju är synnerligen fördelaktigt för afsättning af skogsprodukter derifrån. Och som man vet, består numera icke såsom förut försäljningen ifrån kronoskogarne allenast af större timmer, utan äfven af mindre dimensioner. På världsmarknaden kan man nemligen numera tillgodogöra sig äfven sådan i form af kol, ved, propps m. m. Men för att på fördelaktigaste vis ordna dessa försäljningar, planera

*Angående
anslag till
skogsväsendet.*

(Forts.)

för de i sammanhang härmed nödiga afverkningar m. m., måste jägmästaren häråt egna trägen tillsyn, och en tillräcklig sådan omöjgöres deraf, att reviret är för stort, hvarigenom också följa förminskade inkomster. En delning af reviret skulle, enligt mitt förmenande, betala ej allenast en, utan äfven flera jägmästarelöner genom ökad behållning.

På samma sätt är förhållandet inom flera andra revir.

Jag vill för min del icke vara med om att inrätta nya tjänster i onödan, hvilket jag alltid motsatt mig. Men då jag har alldeles klart för mig, att jägmästarnes antal måste ökas för att staten skall kunna få tillbörliga inkomster och ränta på de penningar, den gifver ut för skogsskötseln, har jag icke kunnat underlåta att uttala mig till förmån för Kongl. Maj:ts proposition och lägga herrarne på hjertat att bifalla reservationen.

Herr Eriksson i Bäck: Då inemot hälften af här ifrågavarande skogskomplex är belägen inom den valkrets, jag representerar, och den öfriga delen inom valkretsen närmast intill, torde jag böra säga några ord i denna fråga.

Ehuru jag i allmänhet icke är för, att platser besättas med extra ordinarie tjänstemän, anser jag dock, att utskottet i detta fall uttalat en riktig uppfattning, då det gör gällande, att en sådan anordning härvidlag bör kunna utan olägenhet tills vidare fortgå.

Hvad åter beträffar frågan om den myckenhet arbete, som skulle förekomma inom här ifrågasatta revir, så anser jag, att de egentligt stora arbetena bättre utföras af kronojägare än af en jägmästare.

Jag förmenar således äfven, att skogsskötseln å det område, som här är i fråga, kan fullständigare tillgodoses genom de fyra kronojägare, som utskottet är villigt att bevilja medel till, än om vi finge en jägmästare.

Herr Bergendahl har yrkat bifall till den reservation, som finnes bifogad detta moment. I denna reservation uttalas dock sådana saker, som tydligt visa, att reservanterna äro bra litet lokaliserade i denna trakt. Deras hufvudskäl är nemligen, att området i fråga icke skulle vara passande att dela mellan de båda angränsande reviren och icke heller passande att föras tillsammans med ett bredvid liggande revir. Emot denna deras motivering ber jag att få påpeka, att den röjer så liten lokalkännedom, att man icke kan tillmäta deras påståenden någon betydelse; de säga nemligen, att Gammelbo och Nyhammars bruk ligga i Vestmanlands län. Detta är dock icke rätta förhållandet, ty de ligga inom Örebro län och min valkrets båda två.

Då reservanternas hufvudskäl har sin grund i bristfällig lokalkännedom, har jag icke kunnat underlåta att upplysa derom.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Stallerhult: Det är ledsamt att behöfva uppträda mot en länskamrat, som förut yttrat sig för Kongl. Maj:ts förslag. Om man i den kongl. propositionen ser efter, hvad som anföres såsom anledning till det ifrågavarande revirets delning och hvad den nye jägmästaren hufvudsakligen skulle hafva att göra, så anföres på sid. 25 i utskottets utlåtande, att »ett ganska stort antal mindre hemmansbruk, torp och lägenheter å de nya kronoparkerna vore utarrenderade mot fasta penningarrenden, men nästan samtliga arrendatorer måste till stor del intjena dessa arrenden genom arbeten med kolning, virkesforsling, dikning m. m. å kronoparkerna, och att revirförvaltaren måste anordna och öfvervaka alla dessa arbeten samt handhafva den deraf beroende ekonomiska förvaltning». Jag tror nu, att revirförvaltaren, d. v. s. jägmästaren, icke alls skulle komma att öfvervaka dessa arbeten, utan att detta skulle i alla händelser komma att åligga de fyra kronojägarne, som här föreslås, och jag skall be att från statsverkspropositionen i fjol få anföra stöd för denna åsigt, hvilken gifvit statsutskottet anledning att afstyrka inrättandet af den föreslagna nya jägmästaretjensten. I den skrifvelse, som finnes omförmäld i fjolårets statsverksproposition, yttrade dåvarande domänstyrelsen — det är nemligen att märka, att domänstyrelsen sedan dess fått ny chef — styrelsen yttrade alltnog, efter det framställning gjorts om inrättande af elfva nya jägmästaretjenster i norra Sverige, att »någon förstärkning af den förvaltande ordinarie personalen i de fem sydliga distrikten ansåge sig styrelsen deremot för det närvarande ej böra föreslå, oaktadt genom markinköp kronoparkernas areal i dessa distrikt blifvit väsentligt förökad, hvilket jemväl, ehuru i mindre grad, egt rum derigenom, att vid förnyad utarrendering af statsverkets egendomar utmarker af dessa afsatts till kronoparker. En stor del af dessa nybildade kronoparker voro nemligen dels mer eller mindre skoglösa, dels i det hela beväxta med yngre skog, och sedan skogsodling å de kala områdena försiggått, syntes förvaltningsbestyren under ett flertal år blifva af den art, att ganska stora trakter kunde tillhöra hvarje revir, då ungskogarnes vård och fredhållning företrädesvis ålåge kronojägarne». Här säger man således uttryckligen, att ehuru inköp af mark skett inom Vadsbo revir, t. ex. så, att reviret erhållit lika stor areal som nu ifrågavarande revirer inom Örebro och Vestmanlands län, behöfver reviret icke delas, enär kronojägarne kunna sköta arbetena inom detsamma, blott de erhålla nödiga förhållningsorder.

Jag har velat anföra detta för att visa, att statsutskottet alldeles icke haft några lösa skäl för sitt afstyrkande, då statsutskottet tvärtom hemtat sina skäl från Kongl. Maj:ts egen proposition till förra årets Riksdag, och dessa skäl måtte väl var goda.

Herr Bergendahl: Hvad Vadsbo revir beträffar, vidhåller jag nödvändigheten af en delning. Nu hänvisade den siste ärade

*Angående
anslag till
skogsväsendet.*
(Forts.)

Angående
anslag till
skogsväsendet.

(Forts.)

talaren till hvad som står på sid. 25 i utskottets betänkande om de hufvudsakliga göromål, som den nye jägmästaren skulle få, och menade, att detta kunde kronojägarne uträtta. Ja, detta kan vara godt och väl, men ordnandet af dessa och tillsyn öfver deras rigtiga utförande tillkommer jägmästaren, som ju ock bär ansvaret.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten uppå, hvilken omständlig expedition jägmästarna numera hafva. Den, som icke känner till detta, kan ej föreställa sig, huru omfattande dessa expeditions-göromål äro.

Slutligen anförde den ärade talaren ett yttrande af domänstyrelsen, som förekommer i fjolårets statsverksproposition, om de mer eller mindre skoglösa och obrutna marker, hvaraf en stor del af de nybildade kronoparkerna i de fem sydliga distrikten -- och särskildt i nu ifrågavarande revir -- bestod och som för den tiden gjorde en förstärkning af den förvaltande ordinarie personalen öfverflödigt; till följd hvaraf någon framställning i sådan syftning då icke heller gjordes af Kongl. Maj:t. Ja, må vara. Men jag kan dock icke föreställa mig, att den omständigheten, att Kongl. Maj:t icke i fjol begärde någon ökning af den ifrågavarande personalen, kan bevisa det obefogade i Kongl. Maj:ts framställning i år.

Herr Ersson i Vestlandaholm: Det är nu starkt ifrågasatt, att staten skall inköpa Klotens bruk, och med hänsyn jemväl härtill torde kloketen bjuda att låta anstå till ett annat år med ifrågavarande jägmästarebefattnings inrättande.

Jag har endast velat lemna denna upplysning.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de framställda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. b

Bifölls jemväl.

Sedan härefter herr talmannen låtit uppläsa utskottets i *mom. c* gjorda hemställan, att Riksdagen må medgifva, att jägmästare må i fråga om rätt till ålderstillägg få räkna sig till godo den tid, hvarunder han innehaft befattning såsom statens skogsingeniör, dock endast för tiden efter det Kongl. Maj:ts beslut härom varder meddeladt, begärdes ordet af

Herr Bergendahl, som yttrade: Herr talman, mina herrar! I sammanhang med tillstyrkande af hvad statsutskottet under moment c af förevarande punkt hemställt ber jag att få till herr statsrådet och chefens för finansdepartementet beaktande framhålla önskvärdheten

deraf, att skogsingenjörerna blifva öfverflyttade på ordinarie stat, och att samtidigt deras löneförmåner måtte blifva lika med jägmästarnes. Önskvärdheten häraf beror derpå, att det, enligt min åsigt, är af stor vikt för de olika distrikten att kunna få behålla sina skogsingenjörer under hela deras tjänstetid. Det går nemligen tid åt att sätta sig in i en orts säregna förhållanden med afseende på dennas klimat, jordmån, växtlighet m. m., hvarför önskligt vore för de särskilda distrikten att få behålla sina skogsingenjörer så länge som möjligt. Nu är det emellertid gifvet, att, när skogsingenjörerna icke kunna få pensionsrätt utan såsom jägmästare, de så snart som möjligt komma att söka jägmästareplatser och att i följd häraf mer eller mindre täta ombyten komma att ske till men för de enskilda skogsegare, som begagna sig af deras biträde.

*Angående
anslag till
skogsväsendet.*

(Forts.)

Vidare yttrades ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Uti denna punkt hade utskottet hemställt, att Riksdagen med anledning af en utaf herr *H. P. P. Tamm* inom Första Kammaren afgifven motion, n:o 20, må medgifva, att till inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark må af innevarande års skogsmedel få användas ett belopp af 1,500,000 kronor.

*Angående
anvisande af
medel för
skogsinköp.*

Efter föredragning af punkten anförde

Herr Hjelmérus: Jag har emot föreliggande utskottsbetänkande intet att anmärka; jag skall endast be att här få göra det uttalandet, att man vid inköp för statens räkning af skogbärande marker, så vidt möjligt är, tager hänsyn dertill, att de nybildade kronoparkerna blifva temligen lika fördelade mellan rikets samtliga län. Jag gör detta uttalande icke därför, att icke inköp af skogsmarker för statens räkning i en enda del af riket skulle hafva sin betydelse — i den händelse man betraktade skogen endast såsom skogskapital —, utan jag gör det därför, att enligt min uppfattning skogen har en ofantligt stor betydelse för regleringen af de klimatiska förhållandena, för nederbörd o. s. v. Det är därför utaf intresse för åkerbruket, att statsskogarne blifva, i den mån möjligt är, lika fördelade öfver hela riket.

Jag har icke något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 7—16.

Biföllos.

Punkten 17.

Mom a.

Bifölls jemväl.

Vid föredragning derefter af

*Angående
anslag till
anläggning af
telefonled-
ningar.*

mom. b, i fråga om anslag för åtskilliga telefonledningar, lemnades på begäran ordet till

Herr Pantzarhielm, som anförde: Herr talman! Jag har icke något yrkande att framställa, men jag har blifvit uppmanad att till kammarens kännedom bringa ett förhållande inom telefonväsendet, hvilket på många håll icke anses vara fullt korrekt. Det gäller telefonavgifterna. Dessa ställa sig olika inom olika delar af landet, och särskildt i Skåne anses de vara ordnade på ett ganska besynnerligt sätt. Detta har också der under lång tid gifvit anledning till klagomål, och slutligen har man förenat sig om inlemnande till telegrafstyrelsen af en petition att få dessa avgifter nedsatta. Telefonavgiften per år utgör i Skåne, dels enligt de allra äldsta kontrakten 125 kronor, dels enligt något yngre kontrakt 100 kronor och dels enligt de yngsta kontrakten 80 kronor, men medgifva desamma icke abonnenten rättighet till samtal utom de lokala delarne. I Stockholm åter betalar man endast 50 kronor i årsavgift och har dock rättighet att tala inom en omkrets af 7 kilometer. Så har åtminstone för mig uppgifvits.

Nu har visserligen telegrafstyrelsen, när fråga blef om den stora petitionen, medgifvit, att telefonavgiften för nyinträdande abonnenter inom Skåne nedsattes till 60 kronor per år, men detta har icke någon vidare betydelse och är icke heller rätt och riktigt, om styrelsen bibehåller de gamla kontrakten med dess högre avgift. Dessa kontrakt måste äfven förnyas, och skulle det sålunda för de gamla abonnenterna komma att under lång tid bibehållas en avgift af 80 kronor.

Telegrafstyrelsen har dessutom nere i Skåne vidtagit andra åtgärder, som man icke kan anse vara ett steg i den rätta riktningen, nemligen att styrelsen *på vissa ställen* medgifvit avgiftsfria samtal mellan olika stationer, men icke utsträckt detta att gälla öfver hela provinsen. Sålunda har styrelsen medgifvit frihet från avgift för samtal mellan Malmö och Lund samt mellan Helsingborg och Höganäs. Detta är väl att ytterligare skapa olikheter, hvilket icke är riktigt.

Jag har, som sagdt, icke något yrkande att göra, men har velat fästa kammarens uppmärksamhet på de af mig nu omnämnda förhållandena.

Vidare till anteckning förekom icke. Utskottets hemställen bifölls.

Punkterna 18—22.

Biföllos jemväl.

Punkten 23.

Utskottet hemstälde i denna punkt, att Riksdagen må, till bestridande af kostnaden för afdikningar å kronans skogar i Norrbottens och Vesterbottens län, på extra stat för år 1900 anvisa ett anslag af 150,000 kronor.

Angående anslag till afdikningar å vissa kronans skogar.

Vid punkten hade reservation anmälts af herr *Persson* i Stallerhult.

Efter föredragning af punkten anförde

Herr *Persson* i Stallerhult: Herr talman! Jag har vid denna punkt låtit anteckna mig såsom reservant utan angifvande af något som helst skäl, hvarför jag reserverat mig, och skall jag därför be att helt kort få angifva motiven för min reservation.

Detta anslag har tillkommit genom enskilde motionärers förslag, och det är nu andra året som detsamma utgår. Såväl i fjol som i år har anslaget utgått med 65,000 kronor, men nu föreslås ett belopp af 150,000 kronor för nästa år. Jag för min del tycker, att det går alldeles för fort med anslaget höjande uppåt, och därför har också mitt yrkande inom utskottet varit, att anslaget i fråga skulle höjas till 100,000 kronor. Granskar man motiven för den af Kongl. Maj:t nu föreslagna förhöjningen, synas de mig icke heller vara så hållbara. Domänstyrelsen säger: »Domänstyrelsen vore visserligen icke ännu i tillfälle att bedöma, huruvida vid planernas närmare granskning alla de nu undersökta markerna vore lämpliga för afdikning, men styrelsen ansåge likväl med ledning af de uppgjorda beräkningarne, att under sistnämnda två år» — d. v. s. åren 1899 och 1900 — »ett belopp af tillsammans omkring 215,000 kronor borde kunna komma till användning för afdikningars utförande», m. m. När nu så sväfvande ordalag som dessa användas för att motivera anslagssiffrans höjning från 65,000 till 150,000 kronor, har jag verkligen ansett det vara alldeles nog att i år höja anslaget till 100,000 kronor.

Jag har velat uttala denna min åsigt, men skall icke besvära kammaren med något yrkande, ty jag tager för gifvet, att detta icke skulle hafva någon betydelse. Jag har sålunda, som sagdt, icke något yrkande att framställa, men har i allt fall velat uttala, att jag anser det vara nog, om siffran höjes till allenast 100,000 kronor.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24.

Biföllos jemväl.

Punkten 25, afseende anslag till skogsodlingens befrämjande.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr Odqvist: Herr talman! Mina herrar! Ehuru det varit önskligt, att det förhöjda anslag, jag begärt, kommit att få utgå för nästa år, skall jag likväl medgifva, att statsutskottet haft goda skäl för sitt afslag å min motion. Jag har därför icke något yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

*Angående
anslag till
brandför-
säkring af
nya opera-
byggnaden i
Stockholm.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, att till bestridande af kostnaden för gäldande af årspremie för brandförsäkring af den nya operabyggnaden i Stockholm bevilja ett extra anslag för år 1900 af 18,314 kronor.

På anförda skäl hemställde emellertid utskottet, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten anförde

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet greve Wachtmeister: Jag behöfver säkerligen icke uti kammarens minne återföra, huru många vedervärdigheter och bekymmer teaterfrågan på sin tid förorsakade de båda statsmagterna. Emellertid har genom åtskilliga viljors samverkan denna fråga nu blifvit definitivt löst. Den nya operabyggnaden är färdig, och dermed synes också operans bestånd vara för lång framtid betryggadt. Den nya byggnaden, till hvilken — jag ber att få betona det — staten icke tillsläppt några medel, erbjuder i alla afseenden den förträffligaste och mest tidsenliga lokal för operans verksamhet. Det väsentligt ökade antalet platser och de i öfrigt inbjudande anordningarna derstädes böra kunna leda dertill, att ökade recettinkomster vinnas, och de till omkring 100,000 kronor per år uppgående hyrorna för åtskilliga lokaler i operahuset lemna ett högst väsentligt bidrag till operans ekonomi. Allt kan således för närvarande synas vara väl bestäldt. Men man måste dock tänka på att dessa lyckliga förhållanden äro underkastade tidernas omskiiftelse. Operans ekonomiska tillvaro är fäst vid det nya operahuset. Om detta genom någon eldsolycka skulle förintas, är teaterfrågan kastad tillbaka i det gamla osäkerhetens och ovisshetens tillstånd, hvarest den förut befunnit sig. Det bör således ej kunna förvåna kammaren, att Kongl. Maj:t med tanke på framfarna tiders svårigheter ansett sig böra i möjligaste mån söka förebygga ett uppreparande deraf och därför föreslagit, att operabyggnaden måtte brandförsäkras. Det är visserligen sant, att alla de

utvägar, som den nyare teaterbyggnadskonsten känner till för att förebygga ellsolycka och släcka uppkommen eld, blifvit i den nya operabyggnaden tillämpade, och att man sålunda bör känna ganska stor trygghet. Men då det är fråga om teaterbyggnader, föresväfvar alltid faran af ellsolycka på ett alldeles särskildt sätt, och om också ej en så genomgripande olycka skulle uppstå, att hela teaterbyggnaden brunne upp, så kan äfven en partiel ellsolycka medföra mycket stor skada. Man behöfver dervid blott tänka på hvilken förödelse som kan åstadkommas af det vatten, som behöfver användas för eldsläckning. Det är också lätt att inse, huru stor förlust härigenom kan uppkomma, då man tänker på den dyrbara inredningen i operasalongen och i foyern, som naturligtvis är mycket ömtålig, och vidare på det ytterst invecklade och dyrbara maskineri, som i teaterbyggnaden användes.

Nu säger utskottet visserligen, att, derest ellsolycka skulle drabba operahuset, »dess återställande i erforderligt skick blifver en statens angelägenhet, som kommer att tillgodoses på enahanda sätt, som måste föränledas af inträffad eldskada å statsverkets öfriga oförsäkrade byggnader». Det perspektiv, som utskottet sålunda framställer, kan nog vara lugnande för teaterinstitutionen, men dock ej fullständigt, ty om en ellsolycka skulle drabba teaterbyggnaden på en tid, då det är långt till Riksdagens sammanträdande, så kan den omständigheten, att man ej är i stånd att bota skadan så fort som möjligt, hvilket skulle kunna ske, om tillgångar dertill funnes, medföra mycket stor förlust, derigenom att teaterverksamheten måste afbrytas på en längre tid.

Hvad särskildt angår statsverkets intresse, så förefaller det vara mest till statsverkets fördel, att teaterbyggnaden blefve brandförsäkrad. Det är visserligen sant, att, såsom utskottet framhållit, staten i många fall är sin egen assuradör, men ingen regel är utan undantag, och åtskilliga sådana undantag finnas redan nu. Utskottet talar om åtskilliga dyrbara byggnader, som icke äro brandförsäkrade, lika dyrbara som operahuset. Men jag erinrar derom, att en mycket dyrbar byggnad, Stockholms slott, är brandförsäkrad, ehuru visserligen icke på långt när till fulla värdet. Slottet har ansetts kunna indelas i tjugu från hvarandra isolerade afdelningar, och hvar och en af dessa är brandförsäkrad till värde af 200,000 kronor. Vidare har telegrafstyrelsen fått bemyndigande att försäkra sådana telegrafverket tillhöriga byggnader, i hvilka särskildt dyrbar materiel förvaras. Det förefaller mig, som om här ett sådant undantagsfall skulle föreligga. Teaterbyggnaden eger ett mycket högt värde, nära fem millioner kronor; teatrar äro vidare alltid på ett särskildt sätt utsatta för eldfara, och denna byggnad är ytterligare ensam i sitt slag och användes för ett ändamål, som är vida skildt från statens verksamhet i öfrigt.

Slutligen erinrar jag derom, att staten fått denna dyrbara byggnad, som kostat omkring fem millioner kronor, såsom sin egen-

Angående anslag till brandförsäkring af nya operabyggnaden i Stockholm.

(Forts.)

Angående
anslag till
brandförsäkring af
nya opera-
byggnaden i
Stockholm.

dom, utan att statsverket därför behöft vidkännas någon utgift. Vid sådant förhållande bör den föreslagna årspremien, ehuru så hög som 18,313 kronor 77 öre, icke förefalla så synnerligen afskräckande. Jag tror därför, att det förefinnes goda skäl för bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

(Forts.)

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Jag har icke något att erinra emot det slut, hvartill utskottet i denna punkt kommit. Men jag har begärt ordet för att opponera mig mot den del af utskottets motivering, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nyss åberopade och som han ansåg vara för teaterinstitutionen ganska betryggande.

Vid föregående tillfällen, då teaterfrågan varit före, senast år 1889, då frågan, så att säga, löstes — åtminstone ansågs den då vara för lång tid afskrifven från dagordningen — har man varit så försiktig, att man på inga villkor velat förbinda staten att med mera än det årliga anslaget på 60,000 kronor understödja teaterverksamheten. Nu deremot synes förhållandet vara annat. Sedan utskottet i denna sin motivering redogjort för och omnämnt, att teaterbyggnaden numera är en statens egendom och att, då staten ej i vanliga fall brandförsäkras sina byggnader, ej heller operahuset bör försäkras mot brandskada, yttrar utskottet: »Då sålunda denna byggnad i berörda afseenden icke synes intaga en afgörande undantagsställning, och då utskottet antager, att, derest eldsolycka skulle drabba densamma, dess återställande i erforderligt skick blifver en statens angelägenhet, som kommer att tillgodoses på enahanda sätt, som måste föranledas af inträffad eldskada å statsverkets öfriga byggnader, anser utskottet», o. s. v.

För att erinra om huru försiktig man vid föregående tillfällen varit, skall jag uppläsa en passus ur statsutskottets utlåtande vid 1889 års riksdag, då teaterkonsortiet erbjöd sig att bygga den ifrågavarande teatern. Der säges: »Då emellertid inom Riksdagen den uppfattningen torde vara allmän, att teaterverksamheten bör ordnas på ett sådant sätt, att densamma *icke kan få ens utseendet* af att fortgå för statsverkets räkning och på *dess risk*, har utskottet, som till fullo delar denna uppfattning, ansett lämpligt föreslå sådana villkor, att det tillstyrkta beslutets verkställighet göres beroende af förutgångna anordningar, ledande till full säkerhet i ifrågavarande hänseende».

Jag tycker, att dessa båda uttalanden stå alldeles stick i stäf emot hvarandra, och om Riksdagen eller Andra Kammaren antar det nu föreliggande utskottsförslaget med den motivering, som derfor är anförd, så har man helt och hållet frångått den princip, som förut gjort sig gällande, åtminstone inom denna kammare.

I det beslut, som år 1889 fattades, inrycktes också följande bestämmelse, »att kontrakt ej må upprättas, förrän sådana anordningar träffats, att full säkerhet förefinnes därför, att teaterverksam-

heten under inga som helst omständigheter kan komma att bedrivas för statens räkning eller staten betungas med *någon* utgift utöfver det här nedan omförmälda ordinarie anslag», och detta anslag var, såsom utskottet säger längre ned, 60,000 kronor årligen. Och då utskottet föreslog beviljandet af detta anslag, strök utskottet ytterligare under hvad det förut sagt och yttrade, att anslaget må beviljas »med det uttryckliga vilkor för anslagets utgående efter byggnadsföretagets fullbordande, att teaterverksamheten jemväl sedermera ordnas så, att för teaterns förbindelser finnes en bestämd, från statsverket fullständigt skild ansvarighet».

Om den nu åberopade motiveringen godkännes, så åtager sig emellertid statsverket att ombygga teatern. Kan det vara meningen, att Andra Kammaren nu skall i ett tag ikläda sig en sådan skyldighet att återuppföra teaterhuset, om det brinner upp, äfven om det såsom nu skulle kosta fem millioner kronor? Jag tror ej, att åsigtorna sedan år 1889 så förändrat sig i detta hänseende åtminstone, att man nu är beredd att göra ett sådant uttalande.

Jag skall således för min del hos herr talmannen framställa det yrkandet, att utskottets förslag bifalles med uteslutande af motiveringen. Jag tror, att starkare skäl föreligga för att åberopa den förra, omnämnda motiveringen och Riksdagens derå grundade beslut, än för att hänföra till sådant, som kan gifva anledning till stora stridigheter.

Nu skall det kanske invändas mot mig, att brandförsäkringen och kostnaden därför icke tillhör teaterverksamheten. Men ingen kan väl undgå att finna, att, i händelse denna upphör, det ej är behöfligt att brandförsäkra huset, ty jag tänker, att i sådant fall byggnaden skulle användas för statsändamål, och då först kan man med fullt skäl skriva såsom utskottet gjort i denna punkt.

Herr Lundgren: Herr greffe och talman, mina herrar! I allmänhet skulle man kunna säga, att den satsen gäller, att statens hushållning bör inrättas efter samma förståndiga grunder som den enskildes, när den rätt skötes. Det har här af utskottet såsom motiv för afslag anförts, att staten är sin egen assuradör. Nå väl, då bör staten sköta denna sak efter samma grunder som andra assuradörer skulle sköta den. Och dervid gäller såsom den tekniska regeln, att när stora risker äro samlade på en punkt, reassurerar man för att inskränka sin egen ansvarighet.

Detta är grunden till att jag för min del framställer det yrkandet, att med afslag å utskottets förslag Kongl. Maj:ts framställning måtte bifallas. Jag gör detta så mycket hellre, som, efter hvad just den föregående talaren anförde, ett beslut i enlighet med utskottets förslag skulle kunna tydas derhän, att Andra Kammaren genom bifall till detta förslag gifvit på hand, att staten skulle betala kostnaden för en ny teater och detta är något, som jag tror

Angående anslag till brandförsäkring af nya operabyggnaden i Stockholm.

(Forts.)

Angående anslag till brandförsäkring af nya operabyggnaden i Stockholm. att icke någon här vill vara med om. Detta är sålunda ytterligare ett skäl för mitt yrkande.

Den tilldragelse, som i dessa dagar inträffat, visar, hvilken risk teaterbyggnader äro utsatta för med afseende på eldfara. Det torde därför vara lämpligt att med något större förtänksamhet taga denna fråga i öfvervägande.

(Forts.)

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts framställning.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! I denna punkt hafva statsutskottets ledamöter varit eniga med afseende på såväl motiveringen som beslutet. Jag skall därför bedja att få yrka bifall till både motiveringen och klämman.

Det, som en föregående talare uppläste ur utskottsutlåtandet från 1889, tror jag mera berör teaterverksamheten än de förhållanden, under hvilka byggnaden skulle komma till stånd, och så vidt jag kan erinra mig handlingarne från den tiden, gifva de icke stöd för hans åsigt angående det sätt, hvarpå medel skulle anskaffas för operahusets återuppbyggande, för den händelse det skulle komma att förstöras. Men om denne talare kunde ur hvad han uppläste vinna stöd för sin åsigt, synes det mig, att han borde komma till ett annat slut beträffande byggnadens brandförsäkring och förorda sådan försäkring, på det man måtte erhålla medel från annat håll att uppbygga huset, om det blefve utsatt för eldsolycka. Men till ett sådant slut kom han ej. Jag tycker äfven, att han med sin uppfattning bort motsätta sig ett annat anslag på 10,000 kronor för det yttre underhållet af operabyggnaden, som redan är bifallet i dag, men derom sade han ingenting.

Beträffande sjelfva hufvudfrågan angående brandförsäkringen har utskottet den meningen, att man ej bör bryta mot den praxis, som hittills gjort sig gällande med afseende å statens byggnader.

Det kan finnas likartade fall i fråga om åbyggnader på kronans domäner, men jag tror dock, att de äro af en annan innebörd än detta. Sådana åbyggnader måste visserligen försäkras, men det är så anordnadt, att arrendatorn betalar premien. I detta fall är egendomen utarrenderad till ett visst konsortium. Men då Riksdagen i fjol, godkänt kontraktet med konsortiet och någon bestämmelse derom, att konsortiet skulle vara skyldigt brandförsäkra huset, icke fans, lär det icke vara annan råd, än att staten måste åtaga sig ansvarigheten för de åtgärder beträffande husets bestånd, som möjligen i en framtid skulle erfordras. Med tanke på detta har utskottet icke med förbundna, utan med öppna ögon skrivit som det gjort. Om man skulle försäkra huset och betala 18,313 kronor första året till premie, är det icke säkert att det stannar med dessa 18,313 kronor, ty det står bolaget fritt att höja och sänka premierna efter behag och efter de uträkningar det gör beträffande husets större eller mindre eldfarlighet. Jag tror för öfrigt, att med dylik brandförsäkring mycket litet vore vunnet. Och om en olycka skulle

inträffa, kan jag icke förmoda annat, än att staten i sin helhet skulle vara lika stark att bära förlusten som möjligen ett bolag.

Men det är icke endast detta förhållande, som förestafvat utskottets hemställan om afslag. Man vet, i fråga om teaterverksamheten, hvilka ofantligt dyrbara *inventarier* finnas i samma hus, som användas för teaterverksamheten. Deras värde lärer uppgå till millioner kronor, om man får tro muntliga uppgifter, som erhållits. Icke ett ord talas om att denna del af egendomen skulle försäkras, och nyssnämnda kontrakt med konsortiet nämner icke heller ett ord derom. Om en olycka inträffar, så att lösöret förstöres genom eldsvåda, står det icke angifvet, huru förlusten skall ersättas eller huru medel skola erhållas. Således är det en stor brist i förslaget, då man ju bör skydda såväl byggnad som inventarier. Jag skall berätta en händelse från 1881, då det gamla operahuset drabbades af eldsvåda. Den eldsolyckan skadade huset efter brandförsäkringsnämndens uppskattning för 17,000 kronor, under det att lösöre förstördes för 139,000 kronor. Således har man här ett exempel på att lösöret i första hand skadades, och det till högre belopp än husets väggar. Då sålunda icke något förslag här föreligger, att det dyrbara lösöret skulle försäkras, har utskottet icke vågat hemställa om bifall till det framställda förslaget. För öfrigt, om en olycka inträffar, skall väl icke Riksdagen vara sammansatt annorlunda än af sådana, som vilja afhjelpa en brist eller ersätta en förlust, som drabbat en statens egendom af hvad art som helst.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Hammarlund: Det är visserligen sant, att staten i vanliga fall är sin egen assuradör. Men den byggnad, hvarom nu är fråga, intager en undantagsställning. Der staten är sin egen assuradör, är det fråga om byggnader, som staten ock låtit uppföra och bekosta. Men så är icke fallet med denna byggnad, utan den har tillkommit på ett helt annat sätt. Då kan det sättas i fråga, om icke den i afseende på försäkring bör intaga en undantagsställning. Eljest kommer man i ett ganska kinkigt läge, derest byggnaden skulle drabbas af eldsvåda. Staten har icke velat bevilja medel till byggnaden. Men i händelse eldsvåda inträffar, skulle staten anse sig förpligtad att göra det. För att slippa ifrån något sådant, vore det enklast att låta försäkra huset.

Nu är här blott fråga om att vidtaga en provisorisk åtgärd, gällande blott för det första försäkringsåret; för det ändamålet har begärts 18,313 kronor 77 öre. För min del vill jag yrka bifall till detta Kongl. Maj:ts förslag, men tillika påpeka önskvärdheten deraf, att under detta provisorium, som uppstår, regeringen hör sig för, huruvida icke det är möjligt att åstadkomma en försäkring för billigare pris än det nu ifrågasatta, så att byggnaden kunde försäkras en gång för all framtid, och Riksdagen beviljade ett anslag en gång för alla och sedan vore ifrån saken. Jag tror, att försäkringen skulle

Angående anslag till brandförsäkring af nya operabyggnaden i Stockholm.

(Forts.)

*Angående
anslag till
brandför-
säkring af
nya opera-
byggnaden i
Stockholm.*

(Forts.)

kunna på det sättet erhållas för ett pris proportionsvis ganska mycket lägre än det ifrågasatta.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till den nu ifrågasatta provisoriska åtgärden.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Jag begärde ordet med anledning af herr Carl Perssons yttrande.

Han tycktes vilja förebrå mig, därför att jag icke begärt ordet vid en föregående punkt i detta betänkande och protesterat mot beviljande af de begärda 10,000 kronor för teaterbyggnaden. Men derpå får jag svara, att den sak, hvarom nu är fråga, är långt viktigare än den af honom nämnda. För den skull tänkte jag endast försöka fästa uppmärksamheten på den nu ifrågavarande punkten. Det har likväl konstaterats, att Riksdagen gifver med sig den ena gången efter den andra; och herr Carl Persson sjelf har på det eklatantaste sätt ådagalagt, huru man annullerar föregående beslut. Jag vill dessutom erinra herr Carl Persson derom, att då i fjol fråga förevar om att till ett konsortium upplåta teaterbyggnaden med inventarier etc. för bedrifvande af teaterverksamheten derstädes, var han en bland dem, som föreslog Riksdagen godkänna de föreslagna villkoren, och således förefaller det, som äfven han trodde, att all garanti, som från statens synpunkt kunde erfordras, för att staten icke skulle komma att få bekosta *något* vidare än det bestämda årliga anslaget, vore iakttagen, och många af kammarens ledamöter hafva också, beträffande den föreliggande frågan, från början trott, att teaterkonsortiet skulle ombestyra, att huset en gång för alla försäkrades mot brandskada, lika som förut varit förhållandet med det gamla. Nu får man höra, att öfverflyttningen skett endast på en liten del af den nya teaterbyggnaden, och den omnämnda garantien tycks ej skydda staten från risk härutinnan.

En annan sak tänkte jag nämna vid föregående tillfälle, då jag hade ordet, ehuru jag glömde det. Utom faran att åtaga sig byggnadsskyldigheten kommer förslagets antagande att medföra ännu en. Riksdagen har nemligen förut afsagt sig all skyldighet i fråga om teaterverksamhetens bedrifvande i kongl. operan. Man har å ömse håll varit så försiktig i det hänseendet, att Stockholms stad inryckt den bestämmelsen i uppgörelsen med staten, att, om teaterverksamheten i nya operahuset upphör, staten skall vara skyldig återbetala Stockholms stad 600,000 kronor, med hvilka den deltagit i teaterbyggaden. Om nu detta förslag antages såsom det föreligger, kan man tolka det så, som om Riksdagen äfven frångått omnämnda åsigt. Man kan med fullt fog säga, att, om Riksdagen uttalar sig så, som här föreslagits — nemligen att, i händelse ellsolycka skulle drabba huset, staten då skall uppföra byggnaden i dess förutvarande skick — detta kan tolkas så, som om staten skulle anse sig skyldig att i all framtid underhålla den ifrågavarande verksamheten. Men jag tror icke, att vi äro beredda att ingå på något sådant. Derför vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Pehrson i Törneryd: Om än man kan säga, att operabyggnaden är en mera eldfarlig byggnad än många andra, som staten eger, så tror jag i alla fall, att vi få vid detta tillfälle lägga hufvudvigten på sjelfva principfrågan, om staten bör slå in på det nya område, som är i fråga, att försäkra sina byggnader. Ty nog kan man med fullt skäl säga, att staten har många andra byggnader, som äro eldfarliga; men staten har icke försäkrat någon af dessa. Således synes det mig, såsom jag redan nämnt, som om vigten ligger derpå, om man vill bryta med en hittills följd grundsats, att staten icke skall försäkra sina byggnader, utan vara sin egen assuradör. Jag tror emellertid, att här icke förebragts något skäl för att frågå den princip, som hittills följts, allra helst som man kan vara öfvertygad om, att vår tids allra bästa anordningar med afseende på eldsläckningsförhållandena äro vidtagna beträffande operabyggnaden. Och då man ser, att de premier, som skulle erfordras för att försäkra byggnaden, gå till så väsentliga belopp årligen, som af den kongl. propositionen framgår, är det alldeles uppenbart, att, om icke oturen är alltför stor och olycka skulle ske alltför ofta, man skulle kunna reparera en och annan sådan med de inbetalda premierna och hafva behållning ändå. Jag tror alltså icke, att det föreligger tillräckliga skäl att frågå en princip, som hittills följts med afseende på statens sätt att tillvägagå i ty fall.

Jag skall därför, herr talman, anhålla om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Wavrinsky: Jag ansluter mig fullständigt till herrar Lundgrens och Hammarlunds anföranden. Jag tror, att teaterbyggnader äro eldfarligare än, snart sagdt, alla andra byggnader, som icke äro upplag för särskildt eldfarliga ämnen. Det är visserligen sant, att försigtighetsåtgärder vidtagits, men dessa gälla främst skyddandet af menniskolif och afse icke så mycket att hindra byggnaden att brinna ned. Särskildt eldfarliga äro sådana hus, därför att konstruktionen lemnar elden tillfälle att utbreda sig på stora ytor. Det är ock en särskildt ömtålig inredning, som fort blossar upp, så att elden hastigt tager fart. Derfor är det nästan exempelöst, att någon inre del af en stor teaterhyggnad räddats, om elden fått fart. Vi hafva glömt de stora teatereldsvådor, som egde rum för en del år sedan, och vi hafva hunnit somna in nu i säkerhet. Men om man erinrar sig detta, bör det vara en varning att icke lemna tillfället obeaktadt. Jag anser det vara oförsvarligt, om icke Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts förslag.

Hvad premierna vidkommer, är jag öfvertygad om att, derest alla anstalter för konkurrens i det hänseendet vidtagas, premierna skulle kunna nedbringas. Det är intet tvifvel om att staten skall finna det vara med sitt intresse öfverenstämmande, att byggnaden brandförsäkras. Ty det är ingen tänkbarhet, att, i händelse en eldsvåda får full fart i en sådan byggnad, något väsentligt af den-

*Angående
anslag till
brandförsäkring af
nya opera-
byggnaden i
Stockholm.*

(Forts.)

*Angående
anslag till
brandför-
säkring af
nya opera-
byggnaden i
Stockholm.*

(Forts.)

samma kan räddas. Eldhafvet är nemligen så mäktigt, att för det håller hvarken jern eller sten i vanliga fall. Det enda material, som i någon mån motstår ett väldigt eldhaf, är visserligen tegel. Men äfven i det afseendet ser man, huru, när de inre delarne af byggnaden falla, det hela störtar samman till en enda massa. De stora teaterbyggnader, som brunnit i utlandet, hafva varit af så solid beskaffenhet, att man varit i tillfälle till de säkraste slutsatser i detta hänseende.

Jag skall därför förena mig med dem, som yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Under densamma hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan, *dels* bifall till det af herr Ericsson i Ofvanmyra under öfverläggningen framställda förslag, *dels* ock bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Sedan herr talmannen gifvit proposition å dessa yrkanden, förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för sistnämnda proposition, men som votering begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits bifall till utskottets hemställan, uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som med afslag å hvad statsutskottet hemställt i 26:te punkten af förevarande utlåtande n:o 8 bifaller Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja:

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen visade 71 ja, men 103 nej, och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 10.

*Angående
anslag för
åtgärder till
förekomman-
de af skogs-
härjning af
insekten
nunnan.*

Vidare föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 24, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan.

Uti en till Riksdagen den 23 nästlidne januari aflåten proposition hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att till ersättande af de enligt kongl. bref den 30 september 1898 och den 13 januari innevarande år, angående åtgärder till förekommande af skada af larven till fjärilen nunnan, till domänstyrelsen af statskontoret utbetalade belopp äfvensom för vidtagande i hufvudsaklig

öfverensstämmelse med domänstyrelsens och landtbruksstyrelsens förslag af åtgärder till bekämpande af insekten nunnans härjningar måtte af innevarande års skogsmedel få användas ett belopp af högst 200,000 kronor.

På anförda skäl hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att till ersättande af de enligt kongl. bref den 30 september 1898 och den 13 januari innevarande år, angående åtgärder till förekommande af skada af larfven till fjärilen nunnan, till domänstyrelsen af statskontoret utbetalade belopp äfvensom för vidtagande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med domänstyrelsens och landtbruksstyrelsens förslag af åtgärder till bekämpande af insekten nunnans härjningar må af innevarande års skogsmedel få användas ett belopp af högst 150,000 kronor.

*Angående
anslag för
åtgärder till
förekomman-
de af skogs-
härjning af
insekten
nunnan.
(Forts.)*

Efter föredragning af utlåtandet lemnades ordet till

Chefen för finansdepartementet herr grefve Wachtmeister: Herr grefve och talman, mina herrar. Den divergens, som i denna fråga råder emellan Kongl. Maj:t och utskottet, utgör egentligen endast en räknefråga. Kongl. Maj:t har ansett det vara af yttersta vikt, att kraftiga åtgärder vidtagas emot den nya fara, som hotar våra skogars bestånd i form af insekten »nunnans» härjningar, och utskottet har likaledes ansett sådana åtgärder vara af stor vikt. Det är endast i fråga om beräkningen af de härför erforderliga kostnaderna, som olikhet i uppfattningen eger rum. Rörande denna kostnadsberäkning bör man skilja mellan å ena sidan antagliga kostnaden för åtgärders vidtagande å områden, som redan äro infekterade af insekten, samt å andra sidan dylik kostnad beträffande öfriga, af insekten ännu oberörda delar af landet, hvilka emellertid kunde befaras blifva härjade.

Hvad nu beträffar områdena af det förstnämnda slaget, så har domänstyrelsen beräknat kostnaden för de dessa områden beträffande åtgärder till 112,950 kronor. Den mest betydande delen af detta belopp skulle åtgå för den s. k. limningen, hvilken är den åtgärd, som hufvudsakligast bör vidtagas. Extra jägmästaren C. G. Timberg, som af domänstyrelsen utskickats till Tyskland för att studera der vidtagna åtgärder mot nunnans härjningar, har beräknat kostnaden för limningen uppgå till 17 kronor pr hektar. Domänstyrelsen har ansett, att denna kostnad vore för lågt tilltagen och att den borde höjas till 20 kronor pr hektar. Utskottet har nu sagt, att domänstyrelsen, utan närmare anförda skäl gjort denna förhöjning i kostnadsberäkningen, och på grund deraf anser utskottet sig kunna minska kostnaden med 12,000 kronor. Jag tror emellertid, att domänstyrelsens beräkningar äro ganska försigtiga och därför att föredraga. Ty för det första har extra jägmästaren Timberg upptagit i sina beräkningar 1,3 dagsverke för den af ifrågavarande åtgärder,

*Angående
anslag för
åtgärder till
förekomsten
af skogs-
härjning af
insekten
nunnan.
(Forts.)*

som består i barkens rödbleckning, samt 2,25 dagsverke för limningsarbetet, allt pr hektar. Man kan nu hafva anledning antaga, att detta antal dagsverken icke räcker till, i synnerhet som ännu ännu ej vunnits någon vana vid detta limningsarbete, och vidare har Timberg beräknat kostnaden för hvarje dagsverke till 2,50 kronor. Ej heller denna beräkning torde kanske alltid hålla streck, ty det är ju nu för tiden ondt om arbetskrafter på landsbygden, och i följd häraf kan det antagas, att domänstyrelsen måste från fjernare belägna håll anskaffa folk till de härjade ställena, hvarigenom dagsverkskostnaden kan komma att bli åtskilligt högre än dessa 2,50. Slutligen äro Timbergs beräkningar grundade på förhållandena i Tyskland. Antalet stammar pr hektar är der visserligen större än i Sverige, och har Timberg på grund deraf ansett kostnaden kunna begränsas till det af honom angifna beloppet, 17 kronor pr hektar, äfven om man toge i betraktande den ökning, som i Sverige kunde förorsakas af bristande öfning i arbetet. Men om också antalet stammar skulle vara mindre i Sverige, så äro dock våra skogsbestånd genom sin beskaffenhet ofta nog besvärligare för utförandet af dylikt arbete. Jag tror därför, att domänstyrelsen haft goda skäl för sina beräkningar af den totala kostnaden till 112,950 kronor.

Det nu sagda rör områden, som redan blifvit infekterade af insekten. Hvad åter beträffar den kostnad, som erfordras för åtgärder å ännu icke infekterade områden, så kan derom alls ingen exakt beräkning uppgöras, såsom också utskottet framhåller. Det kan ju hända, att insekten icke kommer att sprida sig — beklagligtvis är detta dock icke sannolikt —; det kan ju ock inträffa, att spridningen, om den uppstår, blir större eller mindre. Nu har Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse med domänstyrelsens uppskattning af dessa obestämbara kostnader, upptagit dem till 87,050 kronor, hvarigenom ett sammanlagdt kostnadsbelopp af 200,000 kronor uppstår. Utskottet deremot har ansett en nedprutning i totalkostnaden kunna göras och har derigenom kommit till det resultat, att för vidtagande af åtgärder i de ännu ej infekterade områdena en summa af 49,050 kronor vore tillräcklig, eller, om Kongl. Maj:ts beräkning beträffande det infekterade området skulle godkännas, endast 37,050 kronor. Det förefaller mig nu, som vore båda dessa senare siffror väl låga, och jag kan icke inse, hvilken olägenhet som skulle uppstå, om utskottet antog den af Kongl. Maj:t begärda totalkostnaden å 200,000 kronor. Här är det ju icke fråga om att anvisa något anslag, utan endast om en kredit, att ställas till Kongl. Maj:ts förfogande, och om att i mån af behof få använda skogsmedel. Behöfves icke hela det äskade beloppet, så skall öfverskottet ju ej heller användas, och då är ju ingen skada skedd. Man kan ju icke säga, att dessa 200,000 kronor skola tynga på budgeten, utan det är endast fråga om att för nu ifrågavarande ändamål disponera inflytande skogsmedel, och det är således, som sagdt, blott ett slags kredit, som ställes till Kongl. Maj:ts förfogande. Det förefaller mig alltså försigtigare att

taga det högre beloppet 200,000 kronor i stället för de af utskottet föreslagna 150,000, då man sett, hvilka härjningar denna insekt »nunnan» kunnat åstadkomma endast under förra året.

Angående anslag för åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan.

(Forts.)

Herr Ploman: Efter hvad herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet nyss anfört, kunde det vara onödigt att yttra någonting vidare i denna fråga; men då densamma så nära berör Södermanlands län, som jag tillhör, kan jag ej underlåta att nu säga några ord.

I ärendet har meddelats upplysning om den stora skogsförödelse, som i Södermanlands län sistlidna år anstiftats af fjärilen nunnan, och beträffande omfånget af denna förödelse har blifvit upplyst, att nämnda skadeinsekt fullständigt kalätit skogen å mera än 300 hektar och till hälften kalätit skogen å mera än 400 hektar samt att den derutöfver äggbelagt skogen å områden af tillhoppa mera än 8,000 hektar. Men om den närmare beskaffenheten af denna skadegörelse kan näppeligen någon göra sig klar föreställning, som icke sjelf sett de härjade områdena. Skogen står der fullständigt beröfvad både barr och bark; den ter sig, som om skogseld skulle der framgått, och på sensommaren var marken på de kalätna områdena fullständigt betäckt af larver och träck till 2, 3 å 4 tums djup, som spred ifrån sig den mest illastinkande lukt. Det hela företedde en förhärjande ödeläggelse, och allt detta hade af denna lilla insekt åstadkommits under loppet af endast några få månader, efter det fjärilens ägg utvecklats till larver, ty det är, som herrarne veta, larven, som med glupskhet förtär skogen.

Det gäller nu att söka freda den äggbelagda skogen å förenämnda 8,000 hektar från samma förstörelse som den redan kalätna skogen äfvansom att, då på goda skäl måste befaras, att fjärilen sistlidne höst spridt sig till andra skogsbeväxta trakter af vårt land och der lagt ägg, vara beredda att jemväl der bekämpa dess förhärjande skadegörelse. Man vet nemligen, att denna fjäril företager massvandringar; man har sett svärmar af densamma sistlidne sommar slå ned, en i Stockholm, en i Nyköping och en tredje i Oxelösund, och man måste därför räkna med det antagandet, att den slagit ned äfven på skogbeväxta områden på längre eller kortare afstånd från de redan härjade, ehuru visserligen någon känedom om, huru dermed i verkligheten förhåller sig, icke ännu vunnits.

Embetsverken ha nu föreslagit vissa åtgärder till nunnefjärilens bekämpande och utrotande, och Kongl. Maj:t har, uppå embetsverkens framställning, begärt, att Riksdagen måtte för nämnda ändamål bevilja ett anslag å 200,000 kronor, att ställas till kongl. domänstyrelsens förfogande. Men statsutskottet har i det föreliggande betänkandet föreslagit nedsättning i det begärda anslaget till 150,000 kronor af skäl, att embetsverkens kostnadsberäkningar, som ligga till grund för begärda anslaget, enligt utskottets mening, skulle blifvit för högt beräknade.

Angående
anslag för
åtgärder till
förekomman-
de af skogs-
härjning af
insekten
nunnan.

(Forts.)

Sedan de sålunda föreslagna arbetena nyligen påbörjats och profhuggning egt rum, har det emellertid visat sig, att nyssnämnda kostnadsberäkningar icke äro för höga. Man har efter vunna erfarenheter kommit till insigt om, att ifrågavarande arbeten kräfvade vid större arbetskrafter och längre arbetstid, än som beräknats, och det har visat sig, att den beräknade dagspenningen 2 kronor 50 öre till hvarje arbetare är otillräcklig; den måste i följd af den rådande bristen på arbetare utan tvifvel allt mera höjas. Och dertill kommer en väsentlig omständighet i det förhållande, att staten helt säkert måste öfvertaga afsevärda delar af de arbeten, som enligt embetsverkens beräkningar borde af de enskilde skogsegarne fullgöras, ty enligt hvad man nu kan förutse, blir det helt visst omöjligt för de enskilde, särskildt med hänsyn till den ringa tillgången på arbetskrafter, att utföra hvad man beräknat få genom deras försorg verkstaldt. Min bestämda öfvertygelse är således den, att begärda anslaget mera än väl behöfs; många med saken närmare förtrogna anse, att det icke på långt när skall kunna räcka till.

För min del skulle jag fäst mindre afseende vid den af utskottet föreslagna nedsättningen; ty då utskottet i sitt utlåtande obetingadt medgifvit, att »nunnefjärilens förhärjande uppträdande innebär en för landets skogar i allmänhet allvarlig fara» och att »dess bekämpande måste vara en statens angelägenhet, som icke kan utan oberäkneliga följder åsidosättas», så måste jag antaga, att, om också endast det lägre beloppet beviljas, regeringen icke skall tveka att af andra tillgängliga medel förskottsvis utbetala hvad derutöfver erfordras. Men då hos alla dem af frågan intresserade, som stå utom Riksdagen och som icke få del af utskottets utlåtande, utan endast få erfara, derest utskottets förslag bifalles, att Riksdagen nedsatt begärda anslaget till högst 150,000 kronor, den föreställningen måste göra sig gällande, att nyss nämnda belopp icke under något som helst förhållande får öfverskridas, har jag icke kunnat lemna utskottets förslag oemotsagdt, ty en sådan uppfattning skulle för visso hos alla dem, som nu med oro och bekymmer möta de hotande farorna, framkalla misströstan och förstämning, hvilket i förevarande fall skulle vara till desto större skada, som det sannerligen väl behöfs, att *alla* vederbörande i förevarande angelägenhet inlägga all den kraft och energi, som är möjlig för denna skadeinsekts undertryckande och utrotande.

För min del våger jag påstå, att utskottets förslag, såsom herr statsrådet redan erinrat, icke i något hänseende kan vara till någon som helst nytta, utan tvärtom *kan vara* till stor skada; och det är därför, herr talman, som jag vördsamt anhåller att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, som redan af medkammaren blifvit utan votering antaget.

Med herr Ploman instämde herrar *Almqvist, Olsson* i Skiftinge, friherre *von Knorring, Lindblad, Nilsson* i Grofva och *Zetterstrand*.

Slutligen anförde

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Det vore bedröfligt, om det skulle förhålla sig, såsom den siste talaren anförde. Utskottet skulle i sådant fall hafva tillstyrkt detta anslag, utan någon som helst nytta.

För min del tror jag dock icke, att det förhåller sig på sådant sätt, utan blifver det föreslagna beloppet af 150,000 kronor af Riksdagen beviljadt, så kommer det nog att användas till det afsedda ändamålet, och ingen må tvifla om att det icke skall hafva nytta med sig.

Hela denna fråga har, så att säga, gått med snälltågsfart, och torde det äfven vara skäl att så fort som möjligt ingripa mot detta onda, i hvilket afseende domänstyrelsen och landtbruksstyrelsen afgifvit förslag. I början af september månad blef en extra jägmästare beordrad att afresa till utlandet, till Tyskland, Bäjern och Österrike för att studera på hvad sätt denna farliga insekt skulle kunna bekämpas, och redan i början af december var denne jägmästare åter här och hade sin reseberättelse färdig, hvaraf man kan finna, att allt gått mycket hastigt. Så vidt man af hans reseberättelse kunnat inhemta, innehåller den, att man bör företaga de i betänkandet angifna försigtighetsåtgärder för att kunna hämma det onda, som denna skogsförödande insekt kan åstadkomma, men han tillägger, att det lärer väl icke gå för sig att på detta sätt, som han föreslagit, få denna insekt ur världen, utan det må blifva naturens eget verk. Detta har icke endast han framhållit, utan äfven de båda embetsverken, som yttrat sig i detta ämne, hafva ansett, att det är naturen, som skall verka för att råda bot mot detta onda. Emellertid har utskottet tagit fasta på jägmästarens beräkningar och tillstyrkt beviljande af de medel, som han ansett erforderliga för vinnande af det åsyftade ändamålet.

Men det är icke nog med dessa medel, utan det behöfves sedan ytterligare medel för att bekämpa möjliga nya härdar, som nu icke äro kända. Denna antydan har också utskottet hörsammat och anslagit i rundt tal 50,000 kronor till detta, som ingen siffra finnes för; och då har väl utskottet ställt sig gynsamt mot denna fråga.

Ser man på huru summan skulle användas, så skulle de 80,000 kronorna användas till limning af trädstammarne. Motiveringen för denna limning, som skall vara så bra, antydes endast på fyra rader:

»Limningens verkan berodde derpå, att återvägen till träd-kronorna vore afskuren för de larver, som af en eller annan anledning kommit nedanför limningen. Detta larvernas nedgående till marken kunde bero af flera omständigheter, såsom bläst, hög temperatur o. s. v.» Detta är allt, som angifvits för användandet af dessa 80,000 kronor. Om nu dessa omständigheter icke inträffa, stark bläst, hög temperatur o. s. v., så kan det hända, att de 80,000

*Angående
anslag för
åtgärder till
förekomman-
de af skogs-
härjning af
insekten
nunman.*

(Forts.)

kronorna icke gå åt till det ändamålet, utan då få de användas på annat sätt, endast det afsedda ändamålet vinnas.

Beträffande ökningen af anslaget från 112,000 till 200,000 kronor, så finnes intet annat skäl angifvet, än att man *antager*, att nya härdar finnas att bekämpa, och *anser*, att det skall åtgå så mycket penningar för dessa nya härdar. Jag tror i alla fall, att detta ord »anser» kan uppvägas af hvad utskottet säger i motiveringen för nedsättningen af anslaget, nemligen att det vore »lämpligt» att nedsätta det till 150,000 kronor.

Att i öfrigt utskottet icke har något emot, att denna sak bedrifves på skyndsammaste sätt med kraft, håller jag för gifvet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt efter af herr talmannen i enlighet med de gjorda yrkandena framställda propositioner, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

På hemställan af herr talmannen beslöt kammaren att nästa lördag den 11 innevarande mars företaga val af sju ledamöter och sju suppleanter i det af Riksdagen denna dag beslutade särskilda utskottet.

§ 12.

Herr *H. Odencrants* afgaf en motion, n:o 235, angående ändring af 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 13.

Anmäldes och godkändes *dels* statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till fullmäktige i riksgäldskontoret:

n:o 11 angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor, och

n:o 12, angående utvidgad plan för registret till Riksdagens kamrars protokoll med bihang från och med år 1867;

dels ock sammansatta stats- och bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelser,

dels till fullmäktige i riksgäldskontoret

n:o 13, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande

af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus,

dels ock till fullmäktige i riksbanken

n:o 14, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *J. E. von Krusensjerna* under 14 dagar från och med morgondagen.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

bevillningsutskottets betänkande, n:o 14, i anledning af väckt motion om tullfrihet för omalen majs; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 33, i anledning af väckta motioner angående ändring i och tillägg till 31 § i lagen om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige den 1 juli 1898;

n:o 34, i anledning af väckt motion om ändring af 3 § i förordningen om landsting den 21 mars 1862; och

n:o 35, i anledning af väckt motion om upphörande af den personliga folkskoleafgiften.

Härefter åtskildes kammaren kl. 4,42 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.
